Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 35 גראשען

הײנט 16 זײטען.

נײער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 290/1586 | Łódź, Piątek 14 grudnia 1928 r. | װעכענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, א' טבת תרפ"ט | Nr. 290/1586

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

די פערוואלטונג פון דער לאדזער יודישער קהלה

מאכט בעקאנט, אז דער 3. טייל פון עטאט-רעגיסטער אויף יאהר 1928 וואס ענטהאלט די עטאט-צאהלער פון די גאסען:

אננא, אלעקסאנדראווסקא, אלעקסאנדריסקא, באזארנא, בערקא יאסעלעוויטשא, צימערא, דווארסקא, ענגלא, פייפרא, פראנציסקאנער, גדאנסקא, גענשא, גאפלאנסקא, גראבאווא, גראסמאן, גראשאנקא, יאקובא, יאסנא, יעראזאלימסקא, יערושעגא, קאלסקא, קאמיענגא, קיאווסקא, קילינסקיעגא, קאנאפניצקא, קאשטשעלנא, קרוטשא, לאנטשנא, לאנקאווא, לאמזשינסקא, לוטאמירסקא, ליואווסקא, מאטעיקא, מאגיסטראצקא, מיצקיעוויטשא, מארישינסקא, מיעדזיאנא, מלינארסקא, ניי-טארגאווא, אראווסקא, פיראמאוויטשא, פיוונא, פאדלעשנא, פרושעיאזד, פרינציפאלנא, פוצקא, רייטערא, רזשגאווסקא, ריבנא, שיערקאווסקי, שקאלנא, שטארקא, טראוגוטא, טילנא, וואדנא,

ווערט אויסגעלייגט לויט די עגזיסטירענדע פארשריפטען צום אדורכזעהען אין קאנצעלאריע פון דער קהלה (פרייהייטס פלאץ 6) איז משך פון 8 טעג, ד. ה. פון 14-טען דעצעמבער ביז'ן 23-טען דעצעמבער איינשליסליך אין די שעה'ען פון 9 ביז 12 בייטאג.

רעקלאמאציעס וועלען אנגענומען ווערען ביז צום 31-טען דעצעמבער איינשליסליך. שפעטערדיגע רעקלאמאציעס וועלען נישט בעריקזיכטיגט ווערען.

לאדז, דעם 13 דעצעמבער 1928.

צענטר. יוד. האנדווערקער-פערבאנד לאדז, פאלודניאווא 4
בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דאס דער סעקרעטאריאט פון פערבאנד נעהמט שוין אן איינצאהלונגען אויף

פאטענטען אויפ'ן יאהר 1929.

דער סעקרעטאריאט איז טעטיג טעגליך אויסער שבת פון 10 ביז 2 מיטאג און פון 5 ביז 9 אין אווענד.

בעמערקונג: כדי אויסצומיידען א געדראנג ביים איינצאהלען, ווערט געבעטען זיך צו האלטען גענוי ביי די אויבענדערמאהנטע שעה'ן און אויך נישט ווארטען ביז צום לעצט'ן טאג, ווייל ווי מיר זענען אינפארמירט וועט דער טערמין (ביז' 31/XII ה.י.) נישט פערלענגערט ווערען. ביים איינצאהלען דארף מען פארן שטעלען דעם פאטענט פון יאהר 1928.

די פערוואלטונג.

זונטאג, פ' ויגש, דעם 16 דעצעמבער, קומט פאר אין דער

תלמוד-תורה ע"ש הרה"ג רבנו אלי' חיים מייזל זצ"ל

די פייערליכע קינדער-בעקליידונג

אין קאנצעלאריע, יאקובא 6. אנפאנג האלב 11 פריה

צו וועלכער עס ווערען דערמיט איינגעלאדען אלע מיטגלידער און סימפאטיקער פון דער תלמוד-תורה.

די פערוואלטונג.

פרעזעס: יחיאל יצחק בערמאן.

צו דער עפענטליכקייט!

אין צוזאמענהאנג מיט דער נעכטיגער נאטיץ אין „נייעם פאלקסבלאט" אונטער'ן נאמען „מיט'ס געוואלד געבען א גט זיין ווייב", ערקלערען מיר, אז דער ענין שטעלט זיך גאר אנדערש פאר. ס'איז אמת, אז יחיאל זאנגער האט געגעבען זיין ווייב א גט פאר עדות, צוליב דעם, וואס זי איז איינציגע מאל געקומען צום בית-דין און האט בשום אופן נישט געוואלט גט'ן און יחיאל זאנגער איז געווען געצוואונגען צו פאטערן'ן זיין לעבען, ווייל ער האט געוואלט צוליב איהר פיהרונג שוין איינציגע מאל בעגעהען זעלבסטמארד. ער האט איהר זיין גאנץ פערמעגען איבערגעלאזט. אויף דעם אלעם זענען פארהאן בעגלויבטע עדות.

מיט אכטונג גטע זאנגער, גרינער מארק 9.

אלע יוד. בעקער-מייסטער-פעריינען און בעקער-סעקציעס ביי די האנדווערקער-פעראיינען אין גאנץ פוילען

ווערען אויפגעפאדערט צו בעטייליגען זיך אין דעם

לאנדעס-צוזאמענפאהר פון בעקער-מייסטער,

וועלכער קומט פאר אין ווארשא אין לאקאל פון צענטראלען האנדווערקער-פערבאנד (נאלעווקי 2א) זונטאג, ד. 16 דעצ. אנהויב 12 בייטאג.

דער צוזאמענפאהר וועט זיך בעמיהען צו געפינען א אויסוועג צו דער קאטאסטראפאלער לאגע, וועלכע האט זיך געשאפען אין צוזאמענהאנג מיט דער צוהאנגסמעכאניזאציע און דער נעפאהר, וואס דראהט די בעקערייען פערמאכט צו ווערען.

פון די ערטער, וואו עס עקזיסטירען נישט קיין בעקער'שע ארגאניזאציעס, קענען קומען איינצעלנע פעראינטערעסירטע בעקער.

קיין איין שטאט טאר נישט פעהלען אויפ'ן צוזאמענפאהר.

אויפ'ן צוזאמענפאהר קענען זיך בעטייליגען אפילו אזעלכע ארגאניזאציעס, וואס האבען זיך ביז יעצט נישט געמאלדען, נאר די דעלעגאטען דארפען זיין פערזעהען מיט פולמאכטען.

ארגאניזיר-קאמיטעט

ראטענבערג, פינגערהוט, פאקולא, לאדז.

דעפ. ראסנער, ווילנער, ווידענפעלד, פייערינג, סלומאוויטש, ווארשא. 3058

סניף יבנה ע"י המזרחי בלודז.

דער סניף יבנה ביים היגען מזרחי עפענט אויף פון ניי-יאהר אן

אווענד-קורסען

אין דעם לאקאל פון בית-אלפנא צעגעלניאנא 60, טעל. 46-76

א) פאר די קינדער, וואס לערנען אין די פאלקס-שולען, וועלכע קענען שוין לעזען און שרייבען העברעאיש, וועט אונענטגעלטליך אונטערריכט ווערען. 1 טע גרופע: חומש, רש"י, נביאים, דינים און די העברעאישע שפראך. 2-טע גרופע: חומש, רש"י, נביאים, משנה, גמרא, שולחן ערוך, או"ח און העברעאיש.

ב) גלייכצייטיג ווערען געעפענט קורסען פאר דערוואקסענע, וועלכע ווילען זיך פערפאלקאמען אין העברעאיש, פויליש, מאטעמאטיק—און אויב ס'וועט זיך בילדען א גרופע, וועלכע גרייטען זיך צו אלס חלוצים צו פאהרען קיין ארץ-ישראל—אויך ענגליש. די קורסען וועלען געלייטעט ווערען דורך בעקאנטע פעדאגאגען אין רעליגיעז נאציאנאלען גייסט. איינשרייבונגען נעמט אן דאס סעקרעטאריאט יעדען טאג פון 4 ביז 7 נאכמ. פון זונטאג דעם 16 דעצעמבער אן. וכל הקודם זכה.

זאל „פילהארמאניע" נארוטאוויטש 20

דאנערשטאג, דעם 27-טען דעצעמבער 8.30 א זייגער אין אווענד קומט פאר

א גרויסער פייערליכער אווענד

לכבוד דעם בעריהמטען, פאפולערען און בעליבטען העברעאיש-יודישען דיכטער

ז. שניאור

איינצעלהייטען אין די ווייטערדיגע אנאנסען

צוליב דעם טויט פון אונזערע אונפערגעסליכע שוועגערין

גיטעל בוכוויץ

דריקען מיר אויס אונזער מיטגעפיהל דעם ברודער און שוואגער

מענדעל נ"י מיט די קינדער

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים!

שמואל בוכוויץ און פרוי.

וואָרנונג! צו אלע לעדער-סוחרים און דיסקאנטערס!

איך ווארן פאר מיין געוועזענעם שטעפער-געזעלען יחזקאל פינקעלשטיין וואלטשאנסקא 43, וועלכען איך האב אפגעזאגט פון דער ארבייט נישט צו נעהמען פון איהם קיין שום וועקסעל מיט מיין אונטערשריפט און אויך נישט מיט מיין זשירא, ווייל ער האט מיר צוגענומען מיין רונדיגען שטעמפעל. איך ערקלער, אז אלע אזעלכע וועקסלען, וועלכע ער האט געלאזט אין קורס, צוזאמען מיט זיין שותף יהושע זיילער, זענען פאלשע. דעם אויבענדערמאנטען שטעפער-געזעלען וועל איך געריכטליך פערפאלגען.

גרשון העניך פרידמאן, קילינסקיעגא 104. 3072

Dr. ADAM
GROSGLIR
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,

[illegible]

צוריקגעקערט

דו צייט איז קורץ

עס גענט צום ווינטער=סעזאן און איהר דארפט שוין איינקויפען
פערשידענע קאסמעטיק, ווי: זייפען, פערפומען, פודער א. אז. וו.

טא! געדענקט אז די איינציגע קוועלע, וואו איהר בעקומט דאס אלעס צו
שפאט ביליגע פרייזען

איז נור איז דער בעקאנטער פערפומעריע
S. BUCHWAJC, Łódź, Piotrkowska 22, TELEF. 31-43

בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראטיס עטוואס איבערראשענדעס.

מעבעל

אין א גרויסען אויסוואהל
פון די געוועהנליכסטע
ביז צו די עלעגאנטסטע
צו בעקומען אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען

נור ביי דער פירמע
„MEBLOPOL"
ZIELONA 6, tel. 33-71

א הערצליכען מזל=טוב

און א גליקליכע צוקונפט ווינשען מיר צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען פריינד און קאלעגע ה'
אברהם גראסבערג מיט פרל. **סאלא גלאזמאן**
יצחק לוקסענבורג, לוזער שיינפעלד.
שעי פערלשטיין, שמחה בערקאוויטש
און חיים סטראוטשינסקי.

א הארציגען מזל טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען פערוואל-טונגס-מיטגליד ה'
אברהם אבראמאוויטש
צום געבורטס-טאג פון זיין ליבען זוהן **העניעק**
די פערוואלטונג פון טארג= און מארק=שטייער
פרעזעס מענדל מינץ, וו.-פרעזעס מאיר פריינד, סעקרעטאר פישל פרענקעל, קאסירער פישל פארבער, פערוואלטונגס-מיטגלידער: יונה פאפאוויטש, מרדכי קרול, יעקב קאסאווסקי, גימפעל גרינבלאט, מרדכי פידלער, ניטקע און זיידמאן.
3066

פאלא מאזעווסקא
איטשע אלטמאן
פערלאבט.
לאדז, כסלו, 1928.

צו דער פערלאבונג פון אונזערע פריינד
איטשע אלטמאן
מיט פרל. **פאלא מאזעווסקא**
גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק
העלא דזיאלאווסקא, פנחס פינקוס,
מרדכי דאמאנקעוויטש, ישראל ראזענקראנץ

א הארציגען מזל טוב!
צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער
איטשע אלטמאן
מיט פרל. **פאלא מאזעווסקא**
ווינשען פיל גליק און א גליקליכע צוקונפט
אגדזיא דאמאנקעוויטש, משה אלטמאן

א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער ליבען קוזין ה'
יצחק דוד אלטמאן
מיט פרל. **פאלא מאזעווסקא**
זאל זייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.
אנקעל עבער אלטמאן און פרוי
קוזין הערצקע יעגער און פרוי
3069

א הארציגען מזל טוב ווינשען צו דער פערלאבונג
פון פרל. **פערל קאמעלגארן**
מיט הערן **אברהם אסיאם**
די פעראייניגטע לעכער-נייער פון זגערזשער 15
וו. בורשטיין, ח. ווידאווסקי, מ. פלאווגער.

א הארציגען מזל טוב ווינש איך מיין פריינדין
פרל. **פערל קאמעלגארן**
צו איהר פערלאבונג מיט ה'
אברהם אסיאם
חנה ווירזאווסקא.
3070

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.
נאווראט 2, טעל. 79-89
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אוונט. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיטאג. פאר אונבעמיטעלטע לעטש-ניצע-פרייזען.

Lekarz - dentysta
Irlicht
przyjmuje od 3—8
NARUTOWICZA 32
Od 7-8 ceny kliniczne

א שליטען-מאשין
8/60 נור 3 מאנאטען גע-נוצט געלעגענהייטליך צו פערקויפען.
3118
ביי דארנבלאט, זגערזשער 58

השבת אבדה
ס'איז פערלוירען געווארען א וועקסעל אויף 60 זל. אויסשטעלער בערלינסקי, צאלבאר דעם 12/XII 1928 דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאר אונגילטיג. אפצוגעבען צו מילעצקי, פאמארסקא 18

א ווינשאנג
איז פערלוירען געווארען אויף'ן נאמען פון גלאט פעפער-גאס 7. דער עהר-ליכער פינדער ווערט גע-בעטען אפצוגעבען אויף דעם אויבען אנגעוויזענעם אדרעס.
3098

א לאקאל
אויף א פראצאווניע צו פערדינגען ערקינדיגען זיך פלטשטאט 5
3086
ביי ראדזינסקין

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען קוזין
ה' **חיים קירשטיין**
מיט פרל. **סאלא הערשקאוויטש**
ווינשען א הארציגען מז"ט און א גליקליכע צוקונפט
רעאן קוטנאווסקי און כלה
אברהם זיזעק און כלה
אברהם קירשטיין און געשוו סטער
3074

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער און שוועסטער
ה' **אבראם גראסבערג**
מיט פריינדין פרל. **סאלא גלאזמאן**,
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב. און זאל זייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.
שוועסטער **סאלא גראסבערג** און **מאן**

מזל טוב!
א הערצליכען מזל טוב און פיל גליק ווינשען מיר אונזער ליבען פריינד ה'
ישראל דוד יאקובאוויטש
צו דער האכצייט מיט פרל.
שרה רבקה קראהט
זאל אייער לעבענס וועג מיט רויזען בעצירט זיין
רפאל אלטמאן, יצחק ראזענבוים,
אליעזר שאלריעווסקי און נטע פעטער

מזל טוב!
ב"ה, בלב ונפש חפצה הננו מגישים ברכת מז"ט חמה ונלבבה את חברנו היקר הב' המהלל הכעטה במר ה' טובות מר
ישראל דוד יאקובאוויטש
לנשואו עם העלמה
שרה רבקה קראהט
יתן הש"י שיזכו למזל והצלחה עד עולם
הועד מלומדי שעורי ערב בגליל שייבלער.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע טאכטער
פרל. **גאלדע יאנוסעוויטש**
מיט ה' **יצחק קליינמאן**
ווינשען א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט
3084
עלטערן און געשוויסטער יאנוסעוויטש.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע ניכטע
פרל. **גאלדע יאנוסעוויטש**
מיט ה' **יצחק קליינמאן**
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען, אז זייער לעבענסוועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין
אנקעל וואלף גראס און פאמיליע.

א הארציגען מזל טוב ווינשען מיר אונזער ליב אייניקל און ניכטע פרל.
גאלדע יאנוסעוויטש
צו אירע תנאים מיט ה'
יצחק קליינמאן
און ווינשען זיי א גליקליכע צוקונפט
גראסמוטער זלאטניצקא און טאנטעס רבקה און סאלא.

א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער ליבען שוואגער-זוהן ה'
יצחק קליינמאן
צו זיין תנאים מיט פרל.
גאלדע יאנוסעוויטש
זאל אייער לעבענסוועג מיט רויזען בעצירט זיין.
310
פנחס העפנער און פרוי.

צו דער פערלאבונג פון פרל.
גאלדע יאנוסעוויטש
מיט ה' **יצחק קליינמאן**
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט.
3107
צ. קלעטשעווסקי און פרוי
און J. שיסקעוויטש.

דאנקזאגונג
דערמיט דריק איך אויס מיין הארציגסטען דאנק
דער פערוואלטונג און א-ע חברים פון פליישער-פעריין
בזשעזשינער 5.
פאר'ן איינארדנען די בר מצוה פון מיין ליבען זוהן
יעקב, וועלכער איז א יתום.
מוטער **רבקה האפמאן**, דרעווניאווסקא 13

א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר צו דער פערלאבונג פון אונזער טאכטער און שוועסטער פרל.
יאדזשא גאלדמיץ
מיט ה' **נאטאן פרייבערג**
מיר ווינשען זיי א גליקליכע צוקונפט
עלטערן, שוועסטער און ברידער גאלדמיץ.

א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר צו דער פערלאבונג פון אונזער שוועסטערין טאכטער פרל.
יאדזשא גאלדמיץ
מיט ה' **נאטאן פרייבערג**
מיר ווינשען זיי א גליקליכע צוקונפט זייער וועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין
שלום גאלדשטיין און פרוי.

צו דער חתונה פון פרל.
חנה דיאמענט
מיט ה' **משה אורשטיין**
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען
קוזין ח. דיאמענט, ש. קאנטאראוויטש,
און ש. ניימאן.
3125

סאלא גלאזמאן
אבראם גראסבערג
זייט גליקליך.
א הערצליכען מזל טוב ווינשען אייך צו אייערע תנאים
3122
משה גאלדבעק, יוסף יאיצארוש, נאטאן שולקלאבער, שלמה אלטמאן.

Z intencji zaślubin
p. **MANDLÓWNY**
z p. **HENKIEM DZIAŁOSZYŃSKIM**
życzymy wiele szczęścia i świetnej przyszłości na nowej drodze życia.
Wujostwo
Moryc Działoszyński z Rodziną.

Z intencji zaręczyn
p. **M. DZIAŁOSZYŃSKIEJ**
z p. **M. FASEM**
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości
Wujostwo
Moryc Działoszyński z Rodziną.

אבראם גראסבערג
און
סאלא גלאזמאן
מיינע הארציגע ברכות צו אייער פערלאבונג
הערש בלומשטיין.

אַ הערצליכען מזל=טוב
ווינשען מיר אונזער ג' וויצע-פרעזעס ר'
פנחס דזיאלאשינסקי
צו די תנאים פון זיין ליבע טאכטער. וועלכע איז פארגעקומען זונטאג דעם 9 ד. מ.
די פערוואלטונג פון ג"ח אצל ש"ש
לאדז, אלעקסאנדריסקא 19.

גרויסע יודען-דעבאַטע אין ביודזשעט-קאָמיסיע

וואַרשא, 13. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) אַלס תשובה אויף די פאָרוואורפען, וואָס רעפּ. ראָזמאַרין האָט געמאַכט דעם אויסערן־מיניסטעריום אויף דער מיטוואָכדיגער זיצונג פון דער ביודזשעט־קאָמיסיע, וועגען ביולעטין, וואָס דאָס אויסערן־מיניסטעריום האָט פערשפּרייט אין דער אויסלענדישער פרעסע בנוגע יודען אין פּוילען — האָט אויף דער נעכטיגער זיצונג דער וויצע־אויסערן־מיניסטער וויסאָצקי איבערגעגעבן דעם רעזולטאַט פון דער אויספאָרשונג וועגען דערמאָנטען ביולעטין.

עס שטעלט זיך אַרויס, אַז פון אויסערן־מיניסטעריום האָט מען טאַקי פערשפּרייט אַזאַ ביולעטין, וועלכען רעפּ. ראָזמאַרין האָט גערעט, מיט אַ גאָר נישט פריינדליכען אינהאַלט אין דער בעציהונג צו די יודען אין פּוילען. נאָר דער שעף פון פּרעסע־אַמט ביים אויסערן־מיניסטעריום, ד״ר לעוויצקי האָט דעם ביולעטין אַרויסגעלאָזען נישט געלעגענהייט, ווייל ער האָט זיך פערלאָזען אויף דער הסכמה פון רעפערענט ד״ר ל. אַ משומד, וועלכער שטאַמט פון לאָדז.

איצט קאָכט זיך אין אויסערן־מיניסטעריום, לעוויצקי פערענטפערט זיך, אַז ער האָט דעם ביולעטין פריהער נישט געלעזען, נאָר צוריקציהען דעם ביולעטין איז שוין אונמעגליך, ווייל ער איז שוין פערשפּרייט.

די אויספאָרשונג איז ווייטער אין גאַנג. געכטען איז שוין פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ צווישען וויסאָצקין און לעוויצקין.

וואַרשא, 13. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) אויף דער נאָכמיטאָג־זיצונג פון דער ביודזשעט־קאָמיסיע איז בעטראַכט געוואָרען דער ביודזשעט פון יוסטיץ־מיניסטעריום.

ביי דער געלעגענהייט זענען די רעפּוטאַטען ראָזמאַרין און האַרטגלאַס שאַרף אַרויסגעטרעטען געגען יוסטיץ־מיניסטער מיישטאָוויטש, בעזונדערס דערפאַר, וואָס עס זענען נאָך נישט אָפּגעשאַפט די צאַרישע בעשרענקונגען בנוגע יודען און אויך פאַר־געזאָרפט, אַז ער איז דער מחבר פון טשינשאָוויקעס געזעץ, וואָס בעגרעניצט די בירגערליכע רעכט פון יודען.

דער יוסטיץ־מיניסטער ענטפערט אָפּ אויף די פאָרוואורפען, פערענטפערט זיך שטאַרק און בע־מערקט דערביי, אַז ער איז גאָר אַן אַנהענגער פון יודישער גלייכבערעכטיגונג, און טשינשאָוויקעס־געזעץ וועט ער נישט קיין אַנטיסעמיטיזם.

רעפּ. האַרטגלאַס האָט אָבער רערויף אָנגע־וויזען, אַז אין „עזאָקא" און אין „גלאָס פּראַווי" איז בפירוש געשטאַנען, אַז דער יוסטיץ־מיניסטער איז דער מחבר פון דערמאָנטען געזעץ.

פאָלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

מאָרגען, שבת, 8 אָוונט אין לאָקאַל פון דער ציוניסט. אָרג. (צעגעלנ. 4)
אַ פאָרלעזונג אויף ד. ט.: „עקאָנאָמישע קריזיסען"
פרעלעגענט: ה׳ יוסף הערשקאָוויטש. איינגאַנג פריי!

די נאָהענטסטע פאָרלעזונגען:
זונטאָג, 16/12, 8.30 אין אָוונט אין לאָקאַל פון דער ציוניסט. אָרג.—דיר. א. פּערלמאַן
א. ד. ט.: „די מאָדערנע שטרעמונגען אין דער פּעדאַגאָגיק"
„ „ 5 נאָכמ. אין לאָקאַל פון „סיני" (גלובנאַ 62) — אינזש. י. זשעלינסקי:
„די 4 יסודות פון דער וועלט"
דינסטאָג, 18/12, 8 אָוונט אין לאָקאַל פון דער ציוניסט. אָרג.- ד״ר וו. פאַללעק (פּויליש):
„דער יוד פון שעקספּיר".
3108

לאַגער פון באַטען און קאַלאָשען א.ג.
„GUMIPOL"
15 NOWOMIEJSKA 15
עמפּפעהלט אויסשליסליך די „GENTLEMAN" אויסאַרבייטונגען פון דער פירמע
פאַבריקס-פּרייזען!
„הורט- און דעטייל-פערקויף!
אכטונג

ביליגע וואָך
ביז דעם 20 ד. ח.
כ׳האָבשוין אנגעהויבן דעם — פון אַ גלענדישע און אויסלענדישע
יערליכען אויספערקויף קאָסמעטיק
J. GALEWSKA, Skład Apteczny i Perfumerja
CEGIELNIANA 42 (róg Wschodniej) telefon 36-30.

בית-יתומים
40 זגערזשער 40.
זאַל „פילהאַרמאָניע", נאַרוטאָוויטשאַ 20.
זונטאָג, ד. 23 ה.ח. 8.30 אָוו. קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע-זאַל
אַ גראַנדיעזע טעאַטער-פאָרשטעלונג
לטובת אונזער בית-יתומים.
פּרטים אין די ווייטערדיגע אַנאָנסען. :—: בילעטען-פאָרפערקויף קומט פאָר טעגליך אין קאַנצעלאַריע פון „בית-יתומים" (זגערזשער 40).
3140

יוד. פּראָפ. מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין, אַלעע 1, מאַי 2.
8-ונג מאַרינאַרקע-און פאָרלעך שניידער, מיטגלידער און נישט-מיטגלידער!
שבת, ד. 15 ה.ה. 7 אין אָוו. קומט פאָר אַ
געמיינזאַמע פערזאַמלונג
פון ביידע פאַכען.
אויפ׳ן טאָג-אָרדנונג וויכטיגע פראַגען, וואָס קענען נישט געבראַכט ווערען פאַר דער עפענטליכקייט. מיט אכטונג: פאַך קאָמיסיעס פון מענער-מאַגאַזין און פאָרלעך
פאָרזיצער פון מענער-פאַך — איצקאָוויטש.
פאָרזיצער פון פאָרלעך — גלוכי.
לייטער פון פאַך — שערמאַן.
3127
בעמ.: יעדער מיטגליד וועט ביי דער טיר פערעגיסטרירט ווערען און פאַר זיין אַפּוועזענהייט וועט ער מוזען געבען אַן ערקלערונג דער פאַך-קאָמיסיע.

הסתדרות „צעירי מזרחי"
לאָדז, קילינסקי 44
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז מאָרגען, מוצש״ק פ׳ מקץ פּינקטליך 9 אָוו. קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַ
פייערליכער חנוכה-אָוונט
פערבונדען מיט אַ גראַנדיעזע מלוה-מלכה.
אין דער פייערונג נעמען אַנטייל דער גאַסט חבר ש. וואַסערמאַן פון ארץ-ישראל און די חברים אסט. רעד. קראַקאָווסקי א. א.
איינגאַנג נור פאַר חברים! די פערוואַלטונג.

Doktór MICHAŁ ASZ
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 9, טעל. 18-59
נעמט אָן פון 9—10 און 4—5 נאָכמ.
2926

פראַפעס. פעראיין פון בעקלייד-אינדוסטריע-אַרב.
אין פּוילען אָפּט. לאָדז.
אכטונג, אַרבייטער פון דזשעטשינע פאַך!
זונטאָג, ד. 16 ד. ח. פּינקטליך 8 אָוו. קומט פאָר
אַ פאַך-פערזאַמלונג
וועגען אויסערסט וויכטיגע פראַגען. קומט אַלע פּינקטליך!
די פאַך-קאָמיסיע.

בעקאַנטמאַכונג.
די פערוואַלטונג פון „מלבוש ערומים"
מאַכט בעקאַנט דער יודישער בעפעלקערונג, אַז זונטאָג, דעם 16-טען דעצעמבער ד. י. 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון האַנדווערקער-קלוב, פּאָלודניאָווע 4
די בעקליידונג פון 200 אָרימע קינדער
צו וועלכער די יודישע בעפעלקערונג ווערט העפל. איינגעלאַדען ביצוואוינען די שמחה פון די אָרימע קינדער.
די פערוואַלטונג פון „מלבוש ערומים", נאַרוטאָוויטשאַ 43.

צענטראַלער קליינהענדלער-פעראיין, זאַוואַדזקאַ 5.
מיר מאַכען בעקאַנט אַלע אונזערע מיטגלידער, דאָס זונטאָג, דעם 16 ד. ח. 5 אַ זייגער אין אָוונט קומט פאָר
אַ גרויסע פערזאַמלונג
מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג: 1) בעריכט פון אונזער טעטיגקייט אין שטאָט-ראַט און קהלה, רעפער. ראַטמאַן און פּרנס אַדוו. ווייצמאַן; 2) וואָס דאַרפען מיר פאָדערן אין די האַנדעלס-קאַמער, רעפער. ראַטמאַן פּסח כּארי; 3) בעריכט פון אונזער טעטיגקייט אין יאָהר 1928; 4) בעריכט פון קליינהענדלער-צוזאַמענפאָהר אין וואַרשא, רעפער. וויצע-פּרעזעס מנחם קירשבוים און פּסח כּארי; 5) באַנק; 6) פערלעגענע שטייערן. קומט אַלע מאַסענווייז.
בעמערקונג: מיר בעזיצען שוין די ערלויבניש (Nr. 34890 11—28) אויסצוקויפען פּאַטענטען אויפ׳ן יאָהר 1929. בכדי אויסצומיידען אַ געדראַנג, קומט בעצייטענס אין פעראיין און קויפט אויס פּאַטענטען. די פערוואַלטונג.

אונזער חבר אהרן שוואַרצאַך
דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל צוליב ן פריהצייטיגען טויט פון זיין
ברודער
די לאָדזער טעאַטער-סטודיע „אַרבייטער ביהנע".

אַ צימער
פאַר צוויי יונגעלייט צו שלאָפן ווסכאָדניאַ 54 רעכטע אָפיצינע צווייטען שטאָק, ערשטער איינגאַנג

עס ווערט געזוכט
אַ פריילין
נאָך בידגאָשטש צו 3 קינדער פון 7—9 יאָהר בילדונג און מוזיק אונבע־דינגט אָפערטען פאַר „ק"

אַ שטעפּער-געזעלען
ווערט געזוכט.
בזשעזשינער 25
ביי היידאַק

אַ קוואַליפיצירטער
וואַכען-מענש
צו מענער בעשטעלט קען זיך מעלדען ביי
J. Dankiewicz,
Żeromskiego 13

אכטונג שאַכטל-אַרבייטער
ס׳ווערען געזוכט שאַכטעל-אַרבייטער ווי אויך לערן-יונגלעך אין דער שאַכטעל-פאַבריק ווסכאָדניאַ 57

געזע/ש. „הזמיר", אַל. קאָשטשושקי 21.
שבת, דעם 15-טען דעצעמבער, 9 אַ זייגער אין אָוונט קומט פאָר אַ
גרויסער טראַדיציאָנעלער
חנוכה-קאָנצערט
מיט׳ן אָנטייל פון: „הזמיר"-כאָר אונטער דער לייטונג פון דיר. י. פייווישים, פרוי סאַבינא ראָזענבלאַט (געזאַנג), פּראָפ. בראָניסלאַווא ראַטשטאַט (פידעל), י. מ. מאַשקאָוויטש (רעציטאַציעס) און אינסצעניזאַציעס פון יודישע פאָלקס-לידער אונטער דער לייטונג פון ז. לעווייטין.
3040
בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון „הזמיר"

בעקאַנטמאַכונג.
פאַר שידלאָווצער סוחרים, וועלכע קויפען סחורה אין לאָדז!
איך מעלד אַלע שידלאָווצער סוחרים, אַזוי ווי איך האָב גענומען אייערע סחורות אין מיין סאַמאָכאָד פון לאָדז נאָך שידלאָווצע וועל איך פון היינט אָן אייערע סחורות נישט אַריינגעהמען, ווייל איך וואַרף מיך אונטער דעם בעשלוס פון צענטראַלען ראַד - פערקעהר אויף לאָדזער וואָיעוואָדזטווע און כדי די שידלאָווצער סוחרים זאָלען נישט האָבען קיין אומזיסטע אויסגאַבען, זאָלען זיי צו מיין סאַמאָכאָד, וועלכער געפינט זיך אויף אַגראַדאָווע 9, נישט ברענגען אייערע סחורות, נאָר זיי זאָלען גלייך שיקען זייערע סחורות אין עקספּעדיציעס.
מיט אכטונג
שידלאָווצער סאַמאָכאָד-בעזיצער
בערל וואַקס
9139

אימיגראַציע קיין אמעריקע זאל אינגאנצן אפּגעשטעלט ווערן.

ניו-יאָרק, 13. (יט"א טעלעגראַפיש). אין אַמעריקאַנער סענאַט איז אַריינגעטראָגן געוואָרן אַ פאָרשלאַג אָפּצוליגען אויף צעהן יאָהר דעם גייעם עמיגראַציע-געזעץ און פולקאָם צו שליסן די אימיגראַציע קיין אַמעריקע.

דער נייער אימיגראַציע-געזעץ זאָל אַריין אין קראַפט דעם 1 יולי 1930 י. דער פאָרשלאַג איז איבערגעשיקט געוואָרן אין דער עמיגראַציאָנס-קאָמיסיע פון סענאַט.

דער פאָרשלאַג האָט געמאַכט זעהר אַ שטאַרקען רושם אין די יודיש-געזעלשאַפטליכע קרייזען.

א נאכפראגע אויף ארבייטאַרינס אין תל-אביב.

ירושלים, (יט"א) לעצטענס איז דאָ פערהאַן אַ מאַנגעל אין אַרבייטאָרינס. אין אַ טייל פאַבריקען איז דאָ אַ נאָכפראַגע אויף אַרבייטערינס, עס זענען אָבער נישט פאַרהאַן קיין אַרבייטסלאָז'ע פרויען. אין איינינגע פאַבריקען האָט מען צוגענומען אַרבייטאָרינס-תימנער, וואָס האָבען נישט געהערט צו דער אַרבייטער-אָרגאַניזאַציע. אָבער אויך דער ראָזיגער מענשען-מאַטעריאַל פעהלט איצט אויס.

עס איז אינטערעסאַנט צו בעמערקען, אַז אין יאַנואַר 1928 זענען אין תל-אביב געווען רעגיסטרירט 192 אַרבייטסלאָזע פרויען. אַ טייל פון די אַרבייטסלאָזע זענע זאַוועק אין די קאָלאָניעס, וואו זיי האָבען זיך איינגעאָרדענט, אַ טייל ווידער האָט בעקומען בעשעפטיגונג ביי דער פריהעררינער בעשעפטיגונג פון קאַרטאָנאַזש, טעקסטיל א.ד.גל.

א גראנאט אין רייכסטאג

רעוועלאַציעס פון קאָמ. דעפוטאַטען.

בערלין, 13. (ספּ. טעל.) די היגע קאָמוניסטישע פרעסע ברענגט אַ סענסאַציאָנעלע שילדערונג פון דער עהרנעכטיגער רייכסטאַג-זיצונג, בעת דער דיסקוסיע איבער'ן געזעץ וועגען פערוועהרען גאַז-מלחמה.

דער קאָמוניסטישער דעפוטאַט שטעקער האָט ערקלערט, אַז דאָס פאָרלעגען דעם געזעץ איז נאָר אַ שווינדעל. אין דייטשלאַנד עקזיסטירען פיל מאַגאַזינען פון שטיקענדע גאַזען. אַזוי האָט מען אין האַמבורג ענטדעקט אַ נייעם מאַגאַזין פון 167 טויזענד קילאָ קריגס-גאַזען. ווייטער פערמאָגט נאָך דייטשלאַנד אַ לופט-פלאָט, וועלכער איז בעשטימט אויף גאַז-מלחמות.

כדי צו דאָקומענטירען, אַז אין דייטשלאַנד בעוואָפענט מען זיך אין געהיים, האָבען פיר קאָמוניסטישע דעפוטאַטען אַריינגעטראָגען אין זיצונגס-זאַל אַ געוואַלדיגען גראַנאַט, וועלכען זיי האָבען אַרויפגעלעגט אויף דער רעדנער-טריבונע. דעפּ. שטעקער האָט ערקלערט, אַז דעם גראַנאַט האָבען צוגעשטעלט די קאָמוניסטישע אַרבייטער פון אַנ'אַמוניציע-פאַבריק.

אַזוי דאַרף מען האנדלען!

שטראָף אויף בית-עולם-שענדער.

פראָג, 13. (יט"א טעלעגראַפיש). אין פרעסבורג איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, אַז דער אַלטער יודישער בית עולם איז געפּלינדערט געוואָרן. עס זענען חרוב בגעוואָרען 25 גרויסע יודישע מצבות, וועלכע האָבען אַנ'אומגעהויערען ווערט. די מאַכט האָט פערפיהרט אַנ'אויספאָרשונג, וועלכע האָט פעסטגעשטעלט, אַז דעם בית עולם האָבען געפּלינדערט די אַרומיגע פויערים און די שטיינער זענען פערנוצט געוואָרען אויף אויסצופּערטיגען זייערע הייזער. די מאַכט האָט פעראָרדענט צו צעוואַרפען די הייזער און צוריקצוגעבען די שטיינער אויף זייער אָרט.

באַדען קניה אין א"י.

ירושלים, 13. (יט"א טעלעגראַפיש). דאָס דירעקטאָריום פון קרן קימת האָט געקויפט אין דער אומגעגענד פון מרחביה ביי שונן 7500 דונאַם באָדען און אַ חוץ דעם 1650 דונאַם ביי דער קאָלאָניע רזשעראַ פון „הפּועל המזרחי."

3 קרבנות

פון אעראפּלאן-קאטאסטראפּע.

בערלין, 13. (סּפּ. טעל.) אַ דייטשער אַעראָפּלאַן, וועלכער האָט זיך געפונען אויפ'ן וועג צווישען קעלן און בערלין, האָט זיך געמוזט אַראָפּלאָזען אין מיטען וועג. ביים אַראָפּלאָזען זיך איז פאָרגעקומען אַנ'אויפרייס פון בענזין, וואָס האָט געברענגט צו אַ שרפה. אַלע דריי מענשען, וואָס האָבען זיך געפינען אין אַעראָפּלאַן, זענען פערברענט געוואָרען.

אַרעסטירט א גלח.

ווילנע, 13. (ספּ. טעל.) פון מינסק מעלדעט מען, די ג.פ.או. האָט אַרעסטירט אין פּאָלאָצק דעם אָרטיגען קאַטוילישען גלח. דער אַרעסטירטער איז בעשולדיגט אין קאָנטר-רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע, דער גייסטליכער איז איבערגעפיהרט געוואָרען אין דער מינסקער טורמע.

קאָנקורס מיט פּרעמיעס

אויף די בעסטע זאמלונגען.

די עטנאָגראַפישע קאָמיסיע פון יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט שרייבט אויס אַ קאָנקורס אויף די בעסטע און רייכסטע זאַמלונגען, וואָס וועלען אריינגעשיקט ווערען אין משך פון דריי חדשים, דהיינו פון 15-טען דעצעמבער 1928 ביז דעם 15-טען מערץ 1929.

אין דער ערשטער רייה זענען געוואונשען:

1. זאַמלונגען פון פאָלקס-מעשיות: פון אליהו הנביא, ל"ו'ניקעס, שרעטעלעך, קיסרים, חסידיש-רביישע וואונדער-געשיכטעס א. אַנד. (זעה אַנקעטע נומער 11, „ידיעות" פון יוו"א נומער 22, „ליטעראַרישע בלעטער" פון 29 יולי 1927).

2. בעשרייבונגען פון אַמאָליגע חתונות.

3. פּורים-שפּילען (אויב עס איז מעגליך — מיט נאָטען).

אין קאָנקורס וועלען זיך אָבער אויך קענען בעטייליגען צושיקער פון אַנדערע מאַטעריאַלען פון דער יודישער פאָלקסשאַפונג, ווי אויך פון מוזעאַלע אָביעקטען (מוסטערן פון יודישע געבעקסען, אַלטע חפצים — למשל בשמים-ביקסלעך, פאָטאָגראַפיעס פון שולען, מצבות א. אַנד.)

די פּרעמיעס זענען אַזעלכע:

1-טע פּרעמיע: דריטער באַנד פילאָלאָגישע שריפטען פון יוו"א

2-טע פּרעמיע: בוך: 1 — 3 פון אַמעריקאַנער „פנקס" פון יוו"א

3 טע פּרעמיע: „ביי אונז יודען", זאַמעלבוך פאַר פאָלקלאָר, רעד. מ. וואַנוויל

4-טע פּרעמיע: ש. באַסטאָמסקי'ס עטנאָגראַפישע זאַמלביכער.

ביי גאָר וויכטיגע צושיקונגען וועלען די פּרעמיעס פערגרעסערט ווערען.

די מאַטעריאַלען דאַרפען אונבדינגט זיין בעזאַמעלט און געשריבען לויט אונזערע כללים פאַר זאַמלער. אויב איהר האָט נישט די כללים, שרייבט אונז, וועלען מיר זיי אייך צושיקען.

מיט אַלע אָנפראַגעס ווענדט זיך אויפ'ן אַדרעס Towarzystwo Przyjaciół Żydowskiego Instytutu Naukowego, W. Pohulanka 18, WILNO.

אויפטו פון געשוואוירענע

מערקווירדיגער אינצידענט אין א פאריזער געריכט.

אין פאַריזער געריכט פון געשוואוירענע איז די טעג פאָרגעקומען אַ מערקווירדיגער אינצידענט.

פאַר'ן געריכט פון געשוואוירענע איז געשטאַנען דער געוועלבער מאַרטען לעקיעס, וועלכער איז געווען בעשולדיגט אין בעגעהן אַ מוראדיגען פערברעכען. דעם 5-טען דעצעמבער 1927 האָט ער זיך בעקענט אין גאַס מיט אַ יונג מיידעל מאַרגאַריטע לעפּאַמיע. זיי האָבען צוזאַמען געגעסען אָוונטברויט, אָנגעטרונקען זיך, און דאַן אַוועק אין אַ האָטעל. אין צוויי שעה אַרום האָט לעקיעס שכורערהייט צושניטען דאָס מיידעל אויף שטיקער.

די געשוואוירענע האָבען לאַנג זיך בעראַטען און האָבען זיך געוואַקעלט מכוח אַרויסטראָגען דעם אורטייל. דאַן האָבען זיי אַריינגערופען דעם פאָרזיצער פון טריבונאַל און פערלאַנגט פון איהם ער זאָל זיי ערקלערען, וואָסער שטראָף ס'ערוואַרט דעם מערדער. דער פאָרזיצער האָט זיך אָפּגעזאָגט צו געבען אַנ'ענטפער.

— אייער זאַך איז צו אורטיילען לויט אייער געוויסען און צו ענטפערען אויף מיינע פראַגען. דער אורטייל גופא און די שטראָף — דאָס איז אַ זאַך פאַר די ריכטער.

— אויב אַזוי, — האָבען די געשוואוירענע געענטפערט, — האָבען מיר דאָ נישט וואָס צו טון, מיר וועלען אַוועקגעהן און נישט אַרויסטראָגען קיין ווערדיקט.

— דערצו האָט איהר קיין רעכט נישט. איך וועל אייך אַרעסטירען און איבערגעבען אין געריכט.

די געשוואוירענע האָבען קאַפּיטולירט, דאַבען זיך נאָך אַ מאָל בעראַטען און... האָבען געענטפערט „ניין" אויף אַ'ע פראַגען פון טריבונאַל. דער מערדער, ווילד פאַר פרייד איז תיכף אַנטלאָפען פון געריכטס-זאַל.

שטיצע פאר יודישע סטודענטען פון אונגארן,

וואָס שטודירען אין אויסלאַנד.

בודאַפּעשט, (יט"א) דער אַקאַדעמישער צענטראַל-קאָמיטעט האָט צום ערשטען מאָל אַסיגנירט סומען פאַר די יודישע סטודענטען פון אונגאַרן, וואָס מוזען געצוואונגען צו שטודירען אין אויסלאַנד צוליב'ן נומערוס קלאַוזוס. קיין עסטרייך איז איבערגעשיקט געוואָרען 2,980 שילינג, קיין טשעכאָסלאָוואַקיי 23,858 קראָנען, קיין פראַנקרייך 2700 פראַנק, קיין דייטשלאַנד — 263 מאַרק קיין איטאַליען — 7640 לירען און ענדליך קיין שווייץ 220 שווייצער-פראַנק.

5 מיליאָן-דאלאר-פאנד אויף אראבישע בילדונגס-צוועקען

ניו-יאָרק, (יט"א) מיט אַ געוויסער צייט צוריק האָט זיך אין דער פרעסע פערשפרייט אַ ידיעה, אַז אין אַמעריקע, איז אַ דאַנק דער מיטווירקונג פון געוו. פאָרזיצער פון דער אַמעריקאַנער קאָמיסיע אין סיריען און ארץ-ישראל אין יאָהר 1919 ה' שאַרל גריין, געשאַפען געוואָרען אַ 5 מיליאָן דאָלאַר-פאָנד אויף אַראַבישע בילדונגס-צוועקען. ה' גריין האָט אָבער איצט פערעפענטליכט אַ מעלדונג, אין וועלכער ער לייקענט אָפּ די דאָזיגע ידיעה.

ווייל זי פיהרט זיך נישט אויף פרום.

ניו-יאָרק, (יט"א) דער אַמעריקאַנער יוד מאָרים פלאַפּלינגער, וואָס איז לעצטענס געשטאָרבען אין ארץ-ישראל, האָט איבערגעלאָזט זיין גאַנצען פערמעגען פון 90,000 דאָלאַר אויף ארץ-ישראל-צוועקען, דער פערשטאָרבענער האָט זיין משפּחה גאָר נישט פערשריבען פון זיין פערמעגען, ווייל זיינע משפּחה - מיטגלידער זענען נישט רעליגיעז.

שפּייזע-, הערן- און שלאַפצימערן

פון פאַסער-בירקע, אייכען, פּאָלירטען רויזען-האָלץ, קאַווקאַזישער נוסבוים, ווי אויך פון אַלע אַנדערע איידעל-האָלץ

קויפט איהר אַמביליגסטען

פאַר מזומן אָדער אויף בעקוועהמע ראַטען-צאָהלונג אין דער מעבעל-פאַבריק

S. Salomonowicz & Co.

Narutowicza 13, tel. 37-60.

לאַנגיעהריגע גאַראַנטיע.

נייעסטע ווינער מאָדעלען.

Dr. MED. J. BETTE

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע-און קינדער-קראַנקה.

פּיעטריקאָווער 6, טעל. 44-95.

צוריקגעקעהרט.

נעמט אָן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אָוונט.

Dr. Różaner

ספּעציאַליסט פאַר הויט-, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.

היילונג מיט קווארץ-שטראַהלען און דיאַטערמיע

DZIELNA 9 (Narutowicza), tel. 28-98.

נעמט אָן פון 8—10 און פון 5—8, פרויען פון 3—4

וואַרטע זאַל פאַר פרויען.

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן און א. קאָמפּאַניעץ.

סימ'ן אַנטייל פון די ליבלינגס-אַרטיסטען: באַריסאָווא, ראַבינאָוויטש און די בעקאַנטע פּרימאַ-אָנאַ נאַדיא קאַרעני

פרייטאָג ד. 14, שבת, ד. 15, זונטאָג, ד. 16-טען, 9 אָוונט צום 4., 5. און 6. מאָל

די פערשעמטע כלה

אין 4 אַקטען מיט שעהנע געזאַנגס-נומערן און טענץ פון סיגאַל.

אין „די פערשעהמטע כלה" ווערט געזונגען פאָלגענדע נומערן:

1) איך און דו (דועט); 2) אַ נעסט פון ליבע (דועט); 3) די גליקליכע תנאים; 4) די באָבעניו'ס שמחה (כאָר און אַנסאַמבל); 5) אַ חתונה וועט היינט זיין (קוואַרטעט); 6) ווי גאָט אין אַדעם (דועט); 7) מיידעל וועסט נאָך גליקליך זיין (ליד); 8) מ'דאַרף עס איבערמאַכען (קופּלעט); 9) דאָס גליק קומט נאָר איינמאָל אין לעבען (ליד); 10) לשנה טובה (פאַנטאַזיע, דועט מיט'ן כאָר) א. אַ.

מאָרגען, שבת, 4 נאָכמיטאָג צום 18-טען מאָל צו פאָפּול. פּרייזען פון 1 ביז 2.50 חלומות פון ליבע אין 3 אַקטען מיט 25 נומערן געזאַנג און טענץ פון ליליען.

די פּיעסען זענען רעזשיסירט פון ל. ראַבינאָוויטש.

ס'נעמט אַנטייל (לויט א. ב.) פּרויען: בעזמאַן, באָריסאָווא, נאַדיא קאָרעני, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פּאָדערמאַן, קאָמפּאַניעץ. מענער: אַריעל, אייזענבערג, גאַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, מאַסקאָוו, נייהויז, פּאָלאַנסקי, ישראל קאָמפּאַניעץ, ראַבינאָוויטש, ראַקאָוו.

דעקאָר: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטונג: ל. זעלמאַן. בילעטען אין פילהאַרמאָניע-קאַסע.

אַנאָנס! די נאָהנטסטע פּרעמיערע „הערצער צו פערקויפען" (איבערגענומען) פון בעוואוסטען שרייבער ל. מלאך, רעזשיסירט פון י. ראַסאָוו.

bieli i udelikatnia cerę

J. & S. Stempniewicz · Poznań

Dr. med. STUPEL

.12 Szkolna 12.

ספּעציאַליסט פאַר הויט-, האָר און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, ליש און רשק, רענטגען-שטראַהלען און קווארץ-ליכט, עלעקטרא-טעראַפּיע.

נעהמט אָן פון 6 ביז 9 אין אָוונט.

Dr. Z. Rakowski

[illegible]

קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-61

[illegible]

כעמיש-באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריע

מאַגיסטער נ. שאַץ

פּעטריקאָווער 37, 2. שט., פראָנט.

אַנאַליזען פון קאַל, אורין, לייכען א. אַ. וו.

אורין-אַנאַליז - 4 זל.

א „סוד"
פון וועלכען די רעגירונג ווייסט נישט.

בשעת דער לעצטער בודזשעט־דעבאַטע האָט רעפּ. ראָזמאַרין אָנגעוויזען אויף דעם פאַקט, אַז אין לעמבערגער און סטאַניסלאַוואָווער קרייזען האָבען די אַרבייטס־אינספּעקטאָרען געדראָהט צו שליסען איינינע נאַפט־ראַפינעריעס, אויב זיי וועלען זיך נישט אַנשליסען אָן דעם קאַרטעל.

כאָטש די דאָזיגע ראַפינעריעס האָבען זיך פערהופט אויף דער מורא, אַז זיי זאָלען נישט באַאַמווירט ווערען דורך די גרוים־אַקציאָנערען, האָבען דאָך די אַרבייטס־אינספּעקטאָרען איינגעפונען, אַז די פולע קאַרטעליזאַציע פון דער נאַפט־פּראָדוקציע ליגט אין אינטערעס פון דער מלוכה און פון מיליטער, און אַז... אַזעלכע מיטלען זענען כשר.

מילא, דער אַרבייטס־אינספּעקטאָר איז דאָך נאָר אַ באַאַמטער, אויף איהם איז נישטאָ קיין שאלה. עס וואונדערט נאָר, וואָס דער אַנוועזענדער מיניסטער יורקעוויטש האָט פון דער זאַך נישט געוואוסט, ביז עס איז געקומען אַ דעפּוטאַט און איהם ענטפּלעקט דעם „סוד". און אפשר האָט ער באמת נישט געוואוסט, וואָס זיינע אונטערגעאָרדנעטע טוען אַלץ אין זיין נאָמען?

זענען מיר דאָך ערשט מיט אַ פּאָר חדשים צוריק געווען עדות פון אַ קאַמף, וואָס האָט זיך פונאַנדערגעפלאַקערט צווישען דעם האַנדעלס־מיניסטער און דעם פּרעזעס פון „פּאָלמין", איינער פון די גרעסטע מלוכה־אונטערנעהמונגען, אַ קאַמף, וואָס האָט זיך פערענדיגט מיט דער דעמיסיע פון דעם פּרעזעס. געהאַנדעלט האָט זיך טאַקי אין דעם, וואָס דער פּרעזעס פון „פּאָלמין" האָט זיך נישט געוואָלט רעכענען מיט דער מיינונג פון זיין שעף (אין דער פּראַגע פון העכערען די פּרייזען).

נאָר לאָמיר איבערלאָזען די טעאָרעטישע דיסקוסיע, צי די מיניסטאָרען איז באַקאַנט די טעטיגקייט פון די באַאַמטע, וועלכע פערופען זיך דאָך תמיד אויף אַ וואונק פון אויבען. צי נישט, צי דער אָדער יענער מיניסטער ווייס, אַז זיין קאָלעגאַ האָט אַ גאַנץ אַנדער מיינונג אין דער און יענער זאַך.

דאַרף דאָך לפּחות יעדער מיניסטער וויסען — אויב שוין נישט די באַהאַלטענע כוונות פון באַאַמטע, וואָס שפּרינגען פאַר אידם אַרוים ווי פון דער חעלער הויט — די מעשים זייערע, ווי אַזוי זיי פלעגען די ווירטשאַפט.

אַזעלכע פאַקטען, ווי דער, וואָס רעפּ. ראָזמאַרין האָט ציטירט, זענען עלול צו שאַפען דעם רושם, אַז די באַאַמטע זענען פּראָאינטערעסירט צו אויסשליסען יעדע פּריוואַטע איניציאַטיווע פון דער ווירטשאַפט, צו אונטערגראָבען דעם פּרינציפּ פון דער פרייער געשטאַלטונג פון די מאַרק־פערהעלטנישען.

ווייס באמת נישט די רעגירונג פון אָט דער העכערשענדער טענדענץ צווישען דעם באַאַמטענטום?

ווייס זי באמת נישט, אַז, ווען עס האָבען פאַר אַ יאָהרען דריי טאַבאַק־הורטאָווניעס אין לאָדז פערלוירען די קאָנצעסיעס, האָט דער מאָנאָפּאָל אויף זייער אָרט געעפענט אַן אייגען געשעפט און איינגעטיילט די שטאָט אויף 2 טיילען — חצי לי וחצי לך, ד. ה. פאַר די איבעריגע 8 הורטאָווניעס, אַז די מאָנאָפּאָלען פיהרען איין ראַיאָן־סוחרים, וואו די און יענע רעטאַליסטען מוזען קויפען ,בעל כרחם, און קויפען דוקא דאָס, וואָס דער בעטרעפענדער סוחר בעזיצט און איף די בעדינגונגען, וועלכע ער דיקטירט. אַז רעטאַליסטען, וואָס מאַכען אַ בעשטימטען מאָנאַטליכען אומזאַץ, ווערען גלייך אַרויסגענומען פון דעם תחום פון די פּריוואַט־סוחרים און אָנגעשלאָסען אָן די מלוכה'שע געוועלבער, (ווייל מען פערגינט נישט דעם פּריוואַטען סוחר קיין גוטען פערדינסט)?

ווייס טאַקי נישט די רעגירונג פון אָט די פאַקטען און הונדערטער אַנדערע, וואָס ווייזען בולט אויף דער טענדענץ צו בעזייטיגען די אינדיווידועלע איינפלוסען אין דער ווירטשאַפט און פערמלוכה'שען דאָס ווירטשאַפטליכע לעבען?

וואָלטען כאָטש די פּריוויליגירטע געביטען געבראַכט אַלגעמיין־ווירטשאַפטליכע נוצען, ווי נידריגע פּרייזען, בעסערע קוואַליטעט, איז אָבער גראָד פערקעהרט.

ערשט נישט לאַנג האָט אַ בעקאַנטער עקאָנאָמיסט אין אַ רעגירונגס־טרייען אָרגאַן זיך אַרויסגעזאָגט וועגען ספּיריטוס־מאָנאָפּאָל ,וועלכער איז דאָך פון אַלגעמיינעם שטאַנדפּונקט שעדליך, אַז אויך דאָ פערפאָלגט די מלוכה נאָר דעם פיסקאַלען ציל, און זי מוז דאָס טון, כדי צו דעקען איהרע בעדערפענישען.

אָבער עס ווייזט אויס, אַז אויך דאָס זעהט נישט די רעגירונג, נישט די טעטיגקייט פון איהרע באַאַמטע, נישט די פאָלגען.

וועט זי דאָס אָבער סוף־כל־סוף מערקען? אפשר דאַן, ווען די פער'מלוכה'שונג וועט גרייכען אַזוי ווייט, אַז יעדער בירגער וועט אין אַ מלוכה־געוועלב קאָנען איינקויפען — ווי איינער האָט זיך אויסגעדריקט — אַפילו אַ טשוואָק, אַ קנעפּעל מיט אַ האַק, וואָס וועט דאָס אָבער געבען דעם בירגער?

מאַג. ש. בונין.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספּעצ. פון אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־לאַמפּען־שטראַהלען
נעהמט אָן פון 2–3 נאָכמ. און פון 4–7 אָוונט.

דער פּאָליטישער מאָמענט
סעסיע פון פעלקער־בונד־ראַט אין לוגאַנא.— דער קאָנפליקט צווישען פּאַראַגוויי מיט באָליוויען.— די פינאַנציעלע אַפערע אין פראַנקרייך.

די 53־טע סעסיע פון פעלקער־ליגע־ראַט האָט זיך געעפענט אין לוגאַנאָ. די ענדערונג פון דער שטאָט, וואו די סעסיע זאָל פאָרקומען (אַנשטאָט גענף אין לוגאַנאָ) איז געשעהען צוליב דעם, וואָס שטרעזעמאַן וואָלט צוליב זיין קראַנקהייט נישט געקענט אַנטיילנעהמען אין דער סעסיע.

די אַנוועזענהייט פון שטרעזעמאַנען איז אָבער געווען אונבעדינגט נויטיג נישט אַזוי ווייט צוליב דער טאָג־אָרדנונג פון דער סעסיע נאָר צוליב דער זעהר אַקטועלער און ברענענדער פראַגע פון עוואַקואַציע פון רהיין־געביט און צוזאַמען דערמיט די רעאָרגאַניזאַציע פון די דייטשע רעפּאַראַציאָנס־אָפּצאָהלונגען, וועגען דעם ענין ווערען שוין געפיהרט דיסקוסיעס, בעראַטונגען און קאָנפערענצען זייט לאַנגע חדשים. שוין פאַר דער פריהערדיגע סעסיע פון דער פעלקער־ליגע האָט דייטשלאַנד צוגעגרייט זיין באָדען דערצו, די געוואַלדיגע פּרעסע־קאַמפּאַניע, וואָס איז אין דער הינזיכט אָנגעפיהרט געוואָרען, האָט ערשטוינט די גאַנצע וועלט און האָט אויך געהאַט ערפאָלג. די ערשטע האָט ענגלאַנד גענומען די גאַנצע פראַגע זעהר ערנסט און האָט אָנגעהויבען צו אונטערהאַנדלען מיט דייטשלאַנד, שטעלענדיג פראַנקרייך פאַר אַ געשעהענעם פאַקט, אַזוי אַז אויך פראַנקרייך האָט אָנגעהויבען צו אונטערהאַנדלען, און ווי מ'רעכענט זאָל אין פערלויף פון דער סעסיע ביי פּערזענליכע בעשפּרעכונגען דער ענין ערלעדיגט ווערען.

די גאַנצע פראַגע קען ערלעדיגט ווערען אין לוגאַנאָ ,בעת ס'זענען אַנוועזענד אַלע פּאָליטישע גדולים ווייל די קליינע מלוכות, וועלכע זענען אין דעם ענין נישט דירעקט פּעראינטערעסירט, זענען אָבער פּעראינטערעסירט אומדירעקט, ווייל דאָס איז אַ פראַגע פון זיכערקייט אויף די גרעניצען.

אויסער די דאָזיגע אונאָפיציעלע פראַגע דאַרף אויך ערלעדיגט ווערען אַן אָפיציעלער ענין די אָנגעוועהטאַגטע פּויליש־ליטווישע בעציהונגען, צו דער ענין וועט ענטגילטיג ענדליך ערלעדיגט ווערען וועלען בעווייזען די נאָהענטסטע טעג.

* * *

בעת אין זוניגען לוגאַנאָ זיצען די חכמי אייראָפּע און זעצען פאָרט די זאָרג פאַר'ן שלום אויף דער וועלט, איז אין דרום־אַמעריקאַ אויסגעבראָכען אַ קאָנפליקט, וועלכער דראָהט פערוואַנדעלט צו ווערען אין אַ „רעגעלע", ווי די אַמעריקאַנער זאָגען, מלחמה.

אָנגעהויבען האָט זיך דער קאָנפליקט דערפון, וואָס דער פּאַראַגוואַיער מאַיאָר פראַנקאָ האָט דערהאַלטען אַ בעפעהל צו בעזעצען אַ פּאַראַגוואַישען גרעניץ־פאָרט, כדי צו שטערען דעם שמוגעל און אָנפאַלען מצד באָליוויען ,ווען פראַנקאָ איז געקומען אין פאָרט אַריין, האָט ער דאָרט געטראָפען באָליווישע סאָלדאַטען. ס'האָט זיך ענטוויקעלט אַ שלאַכט, בעת וועלכער עס זענען געפאַלען עטליכע צעהנדליג קרבנות פון ביידע צדדים. פון אַזאַ צוזאַמענשטויס איז צו אַן אמת'ען קריג נאָר נישט ווייט. דער קריג קאָן דערביי זיין נאָר אַן ערנסטער, ווייל אין קאָנפליקט, אויב ער זאָל זיך פונאַנדערפלאַקערען, קאָנען אַריינגעצויגען ווערען כמעט אַלע רעפּובליקעס פון דרום־אַמעריקאַ, ווי בראַזיליען, טשילי, פּערו און אַרגענטינאַ.

די סיבות פון קאָנפליקט צווישען באָליוויען און פּאַראַגוואַי, ריכטיגער צווישען באָליוויען און די איבעריגע דרום־אַמעריקאַנישע רעפּובליקעס ליגען אין דעם, וואָס די גרעניצען צווישען די דאָזיגע רעפּובליקעס זענען ביז היינט נישט גענוי פעסטגעשטעלט. קיין נאַטירליכע גרעניצען צווישען באָליוויען און פּאַראַגוואַי זענען נישטאָ. עס זענען געמאַכט געוואָרען פּראָבעס פעסטצושטעלען אַ גרעניץ — דורכ'ן אַרביטראַזש פון אַרגענטינע — אָבער די פּראָבעס האָבען צו גאָרנישט געבראַכט. צווישען ביידע מלוכות עקזיסטירט אַ מין דעמאַרקאַציאָנס־ליניע מיט פאָרטען פון ביידע זייטען.

די גרעניץ־שטרייטען צווישען די דרום־אַמעריקאַנישע רעפּובליקעס גרייכען ווייט אין דער פערגאַנגענהייט. די אַלע רעפּובליקעס האָבען אַמאָל געהערט צו שפּאַניען, וועלכע האָט איהרע געביטען אין אַמעריקאַ איינגעטיילט אין וויצע־קעניגטומען. ווען די וויצע־קעניגטומען זענען געוואָרען זעלבסטשטענדיג, האָבען זיי זיך אָנגעהויבען פונאַנדערצוטיילען אין רעפּובליקעס אָהן בעשטימטע גרעניצען. פון דעמאָלט אָן קומען פאָר אונאויפהערליכע רייבונגען צווישען די בעזונדערע רעפּובליקעס. באָליוויען און פּאַראַגוואַי געהערען צו די צומייסטענס אונרוהיגע צווישען די דרום־אַמעריקאַנישע לענדער. באָליוויען האָט ערשט נישט לאַנג פערענדיגט איהר שטרייט מיט פּערו און האָט זיך איצט גענומען צו פּאַראַגוואַי, וועלכע איז צווייטאָל קלענער פאַר באָליוויען, דערפאַר אָבער גאָר קריגעריש. פּאַראַגוואַי האָט. אַ שטייגער, אין יאָהר 1880 זיך אַקעגענגעשטעלט אַרגענטינע און בראַזיליען.

די בעציהונג פון פעלקער־בונד צום דרום־אַמעריקאַנישען קאָנפליקט בעווייזט נאָכאַמאָל די אומעכטיגקייט פון דער דאָזיגער אינסטיטוציע אין קאָנקרעטע פאַלען פון דראָהענדע פעלקער־שטרייטען. נאַטירליך האָבען די געשעהענישען אין אַמעריקאַ געפונען אַן אָפּקלאַנג אין לוגאַנאָ. אָבער וועגען אַ ווירקזאַמער אינטערווענץ איז דאָרט אַפילו קיין רייד נישט געווען. פערקעהרט, אין דער בעראַטונג וועגען קאָנפליקט איז אָנגעוויזען געוואָרען, אַז עס לוינט זיך נישט דורך אַן אינטערווענץ צו רייצען די עמפינדליכע אַמעריקאַנישע רעפּובליקעס. דאָס איינציגע, וואָס דער פעלקער־בונד־ראַט האָט געטון, איז דאָס, וואָס ער האָט אָנגענומען דעם פאָרשלאַג פון פּויליש'ן מיניסטער זאַלעסקא זיך צו ווענדען מיט אַ דעפּעשע צו די דירעקטע צדדים. אין דער דעפּעשע דאַרף אָנגעוויזען ווערען, אַז דער חוב פון די פעלקער־בונד־מיטגלידער איז צו ערלעדיגען זייערע סכסוכים אויף אַ פרידליכען אופן און עס דאַרף פאָרגעלעגט ווערען אַ פערמיטלונג אויף צו ערלעדיגען דעם שטרייט.

ווי ס'ווייזט אויס, וועט עס אָבער צו דער פּלאַטאָנישער אינטערווענץ אויך נישט קומען, און אַמעריקאַ וועט אויסקומען אָהן דער אייראָפּעאישער פערמיטלונג. עס קומט איצט פאָר אַ קאָנפערענץ פון אַלע אַמעריקאַנישע מלוכות. באָליוויע האָט זיך לכתחילה אין דער קאָנפערענץ נישט בעטייליגט. איצט אָבער האָט זי געביטען די דעה און האָט בעשלאָסען צו קומען צו דער קאָנפערענץ און זיך אונטערוואַרפען אַ שירות־געריכט, וועלכער וועט וואַהרשיינליך בעשטעהן פון פאָרשטעהער פון בראַזיליען, אַרגענטינע און טשילי.

* * *

די גראַנדיעזע פינאַנץ־אַפערע פון „מאַדאַם נאַפּאָלעאָן" (מאַרטאַ האַנאַ) און איהר געהילף לאַזאַר בלאָך אין פראַנקרייך האָט אָנגענומען דעם כאַראַקטער פון גרויסען פּאָליטישען סקאַנדאַל. דער אַרעסט פון די אָנפיהרער פון דער „גאַזעט די פראַן", וועלכע ווערען בעשולדיגט אין שווינדלערישע מאַניפּולאַציעס, וואָס האָבען געבראַכט הונדערטער מענשען צו רואין, האָט אַרויסגערופען אַ געוואַלדיגע אויפרעגונג אין דער פראַנצויזישער עפענטליכער מיינונג און אין די פּאָליטישע קרייזען.

דער סאָציאַליסטישער דעפּוטאַט שאַסטאַנג האָט געמאָלדען, אַז ער טראָגט אַריין אַן אינטערפּעלאַציע וועגען דעם ענין און האָט אָנגעוויזען אויף די קלאַנגען וועגען פּאָליטישע בעציהונגען פון די אַרעסטירטע. שאַסטאַנג האָט ערקלערט, אַז אין דער אַפערע זענען פערמישט מיטגלידער פון פּאַרלאַמענט און פון דער רעגירונג ,האָט געפאָדערט, עס זאָלען נעגען זיי אָנגענומען ווערען מיטלען, און האָט צוגעזאָגט צו מעלדען דעם פּרעמיער פּואַנקאַרע די נעמען פון די אַפעריסטישע פּאָליטיקער.

וועגען דער זאַך איז פאָרגעקומען אַ בריף־אויסטויש צווישען דעפּ. שאַסטאַנג און פּואַנקאַרע'ן. שאַסטאַנג האָט אָנגערופען די נעמען פון אַ רייה פּאַרלאַמענטאַריער און הויכע מלוכה־בעאַמטע, וועלכע זענען בעטייליגט אין צווייפעלהאַפטע אינדוסטריעלע און פינאַנציעלע אונטערנעהמונגען.

די געטראָפענע פערזאָנען בעמיהען זיך מיט אַלע מעגליכקייטען ריינצוואַשען, אָבער דאָס לעצטע וואָרט אין דער סקאַנדאַלעזער אַפערע וועט ערשט זאָגען דאָס געריכט.

פּ. ב.

א שיין פון מאכט
(קאָרעספּאָנדענץ פון לאָנדאָן)

דער קעניג איז קראַנק. די דאָזיגע ידיעה איז בעקאַנט דער גאַנצער וועלט. אויב מ'זאָל גלויבען די אויסלענדישע בלעטער, איז גאַנץ ענגלאַנד טיף ערשיטערט" פון דער טרויערישער געשעהעניש. „די גאַנצע בעפעלקערונג פון לאָנדאָן" איז פערזאַמעלט פאַר'ן קעניגליכען פּאַלאַץ, און לייענט מיט „אַן איינגעהאַלטענעם אָטעם" די בולעטינען וועגען דער קראַנקהייט פון קעניג. אַ זייטיגער בעאָבאַכטער איז אָבער דאָך מחויב פעסטצושטעלען דעם פאַקטישען מאַסשטאַב פון דעם טרויעריגען פאַקט און בעשטימען זיין בעדייטונג פאַר'ן לאַנד.

דעם פערשטאָרבענעם קעניג עדוואַרד דער 7־טער, ווען ער איז נאָך געווען קרוין־פּרינץ, (פּרינץ אָוו וועלס) האָבען אַלע געקענט, ווייל נאָך אין די זיבעציגער יאָהרען האָט זיך זיין מוטער, די קעניגין וויקטאָריאַ בעזייטיגט פון די געזעלשאַפטליכע פליכטען און האָט זיי איבערגעגעבען איהר זוהן. געאָרג דעם 5־טען, ווען ער איז געווען קרוין־פּרינץ, האָט איהם קיינער נישט געקענט, צי איז דאַן געווען אַזאַ צייט, אָדער די טעטיגקייט פון פּרינץ אָוו וועלס האָט נישט געגעבען קיין שום מאַטעריאַל פאַר די בלעטער, אַ פאַקט איז, אַז וועגען איצטיגען קעניג האָט מען גאָרנישט געוואוסט נישט אין אויסלאַנד, נישט אין ענגלאַנד. דאָס האָט זיך ערקלערט, אויך דערמיט, וואָס דער פּרינץ איז געווען אַ קרענקליכער מענש און איז כמעט תמיד אַרומגעפאָהרען איבער ים'ען, אויך מיט זיין פערשלאָסענעם כאַראַקטער.

און דאָך, ווען ער איז אַרויף אויפ'ן טראָן, האָט דער זשורנאַל „לאָנדאָן מאַגאַזין" זיך געאיילט פּאָראויסצוזאָגען, אַז גראָד איצט וועלען אין ענגלאַנד אָנהויבען ליטעראַטור און קונסט, ווייל דער נייער קעניג וועט מסתּם זיין אַ מעצענאַט. „ער וועט אַוודאי צונויפזאַמלען גרויסע שרייבער, קינסטלער, היסטאָריקער און געלעהרטע און וועט ווערען זייער אַפּאָטרופּוס" — האָט פאַנטאַזירט דער לאָנדאָנער זשורנאַל. „דער קעניג איז גאַנץ גלייכגילטיג צו רייכקייט, — האָט דער זשורנאַל ווייטער מיטגעטיילט, — אָט פאַרוואָס מענשען, וועלכע האָבען זיך בערימט געמאַכט נאָר דערמיט, וואָס זיי האָבען אָנגעזאַמעלט פיל געלד, וועלען זיך נישט קאָנען אַרויסרוקען". דער מחבר פונ'ם אַרטיקעל האָט געלויבט די מעלות פון נייעם קעניג. אָבער דער לויב איז געווען צו אַן אַלגעמיינער און ריטאָרישער, אַז ער זאָל עפּעס בעדייטען. אויף אַזאַ אופן שרייבט מען שטענדיג, ווען מ'ווייסט לחלוטין נישט וואָס צו זאָגען.

אַ קורצע צייט נאָכדעם, ווי קעניג געאָרג איז אַרויף אויפ'ן טראָן, האָט איינער פון די דעמאָלט איינפלוסרייכסטע זשורנאַליסטען וויליאַם סטעד, וועלכער איז שפּעטער אומגעקומען בעת דער קאַטאַסטראָפע מיט'ן „טיטאַניק". געהאַלטען פאַר נויטיג צו נעהמען אונטער זיין שוץ דעם קעניג. דער זעהר פּאָפּולערער זשורנאַליסט האָט פערטיידיגט דעם קעניג געגען אונצעהליגע רכילות־טרייבערס. סטעד האָט צ. א. אין זיין זשורנאַל „רעוויו אָוו רעוויוס" אַרומגערעדט און אָפּגעלייקענט דעם קלאַנג, אַז קעניג געאָרג איז אַ שיכּור. „די בעפעלקערונג רעדט וועגען קעניג, — האָט סטעד געשריבען, אויספיהרענדיג, ווייזט אויס, עפּעס אַ מיסיע, — אַז ער טרינקט. אָבער געאָרג דער 5־טער איז אין דער ווירקליכקייט דער סאַמע איינגעהאַלטענער קעניג, וועלכער האָט ווען ס'איז פערנומען דעם בריטישען טראָן, — האָט סטעד פּאָלעמיזירט מיט אַן אומבעקאַנטען געגנער. „איך וועל נישט זאָגען, אַז דער קעניג האָט זיך פערשריבען אין אַ קלוב פון מענשען, וואָס טרינקען בלויז וואַסער, אָבער שטיצענדיג זיך אויפ'ן עדות־זאָגען פון מענשען, וועלכע קענען גוט דעם קעניג געאָרג דעם 5־טען און וועלכע האָבען אָפט צוזאַמען מיט איהם געגעסען ביי איין טיש, בעהויפּט איך, אַז הגם ער טרינקט אַמאָל אַ גלאָז וויין, זענען זיינע געוואוינליכע געטראַנקען — מינעראַל־וואַסער אָדער מילך. אייניגע האָבען מיך אַפילו פערזיכערט, אַז דער קעניג האָט פאַר די לעצטע צוויי יאָהר נישט געטרונקען קיין איין טראָפּען. דאָס וועט שוין זיין אַ גוזמא, — גיט צו דער זעהר פּאָפּולערער זשורנאַליסט. „איך פערשטעה באין אופן נישט, ווי אַזוי ס'איז ענטשטאַנען די דאָזיגע לעגענדע". און כדי צו בעווייזען, אַז געאָרג דער 5־טער איז נישט קיין שיכּור, האָט סטעד מיטגעטיילט, אַז דער קעניג איז אַ גוטער שיסער. „צי וואָלט ער געקאָנט האָבען אַ זיכערע האַנד ביים שיסען, ווען די לעגענדע וואָלט געווען ריכטיג?" האָט סטעד געפרעגט.

די ראָלע פון ענגלישען קעניג אין דער ענגלישער אימפּעריע.

די נעבראַכטע ווערטער פון סטעד'ן בעווייזען, דרך אגב, אַז יעדענפאַלס פּאָפּולער איז געאָרג דער 5־טער נישט געווען. דאָס האָט זיך אָפּגערופען קודם כל אויפ'ן „ציוויל־ליסט פון קעניג" (פּענסיע, וועלכע דער קעניג בעקומט פון דער מלוכה און וועלכע ווערט בעשטעטיגט פון פּאַרלאַמענט) וועגען דער פּענסיע, וועלכע עס בעקומען די ענגלישע קעניגען, איז ווערט צו זאָגען אַ פּאָר ווערטער. דער ענגלישער פּאַרלאַמענט האָט אַלע פּריווילעגיעס אין פאַל, ווען עס קומט איהם אויס זיך צוזאַמענצושטויסען מיט דער קרוין. דער פּאַרלאַמענט האָט אין זיין האַנד דעם געלד־זאַק. דער פּאַרלאַמענט האָט די קאָנטראָלע איבער יעדען גראָשען, וואָס ווערט אַסיגנירט פאַר דער אויספיהר־מאַכט. די פאָלקס־פערטרעטער בעשטימען אויך גענוי דעם ציוויל־ליסט פון דער קרוין. כאָטש ענגלאַנד איז שטאַרק פעראָרימט געוואָרען נאָכ'ן קריג, איז זי דאָך נאָך געבליבען דאָס רייכסטע לאַנד אין אייראָפּאַ, און דאָך, ביים בעשטימען דעם ציוויל־ליסט, ווייזט דער ענגלישער פּאַרלאַמענט אַרויס אַ ווייניגער מילדע האַנד, ווי אַ שטייגער איטאַליען. דער ציוויל־ליסט אין ענגלאַנד פערקלענערט זיך מיט דער צייט אַלץ מעהר. און ווירקליך, מיט הונדערט יאָהר צוריק האָט דער ציוויל־ליסט אין ענגלאַנד דערגרייכט ביז 1,803,730 פונט שטערלינג אַ יאָהר. נישט בענוגענדיג זיך מיט דער קאָלאָסאַלען ציוויל־ליסט, פלעגען די אַמאָליגע מלכים אין ענגלאַנד נאָך מאַכען גרויסע חובות, ערלויבענדיג דערנאָך הויכמוטיג, אַז די נאַציע זאָל די חובות בעצאָהלען. אַזוי איז פאַר קעניג געאָרג דעם 3־טען בעצאָהלט געוואָרען חובות אויף אַ סומע פון 3,318,000 פונט שט., כאָטש אירלאַנד און שאָטלאַנד זענען דעמאָלט געווען ניטער פון קעניג. ביי געאָרג דער 4־טער זענען פאָרגעקומען מיספערשטענדנישען צווישען דער קרוין און דעם פּאַרלאַמענט; דער פּאַרלאַמענט האָט פערקלענערט דעם ציוויל־ליסט ביז 850 טויזענד פונט, דערביי זענען ביי דעם קעניג נאָך צוגענומען געוואָרען די איינקונפטען פון אירלאַנד און שאָטלאַנד. פאַר ווילהעלם דעם 4־טען איז דער ציוויל־ליסט פערקלענערט געוואָרען ביז 510 טויזענד פונט שט., פאַר דער קעניגין וויקטאָריאַ — אַפילו ביז 385 טויזענד פונט.

די שפּאָרזאַמע קעניגין האָט אָבער דאָך בע־

(ווייטער זעה 6־טע זייט).

פיר פרויען \ וואַרטען אויפ'ן טויט \ (אַ בריף פון פּאַריז).

אין לעצטען חודש האָבען די פּאַריזער געשוואָרענע ריכטער פערמשפּט צום טויט פיר פרויען. פרויען זענען בעגאַנגען מאָרד אויך פריהער, אָבער די געשוואָרענע ריכטער האָבען תמיד געפונען פאַר זיי מילדערנדע אומשטענדען. די לעצטע האָט מען געקעפּט די מערדערין טאַמאַס אינאיינעם מיט איהר מאַן העכער 40 יאָהר צוריק, אין יאָהר 1884. זי האָט געיאָמערט אויפ'ן עשאַפאָט, געריסען אויף זיך די האָר פון קאָפּ, ביז בלוט צוביסען די הענד פון די תליינים. דער איינדרוק פון דער דאָזיגער עקזעקוציע איז געווען אַ שרעקליכער, און פון דעמאָלט אָן האָבען די רעפּובליק־פּרעזידענטען אָנגעהויבען פערביטען פאַר פרויען די גילאָטינע אויף אייביגע תפיסה. מ'איז שוין דערצו פון לאַנג געוואוינט געוואָרען, די גנאַד פון פּרעזידענט איז ביסלעכווייז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ נישט־געשריבענעם, אָבער כמעט פערפליכטענדיגען געזעץ, מיט וועלכען עס האָבען זיך גערעכענט די ריכטער און די געשוואָרענע.

מ'דאַרף אָננעהמען, אַז פאַר די לעצטע יאָהרען האָט זיך די פּסיכאָלאָגיע פון די געשוואָרענע שאַרף געביטען. איינער פון זיי האָט זיך פאַר מיר אויסגעדריקט:

„דאָס שוואַכע ווייזען געפינט אין זיך גענוג קראַפט און אַכזריות אויך צו מאָרדען. אַ פרוי, וועלכע איז בעגאַנגען אַ מאָרד, דאַרף זיין דערפאַר פונקט אַזוי פעראַנטוואָרטליך, ווי אַ מאַנספּערזאָן. די סופראַזשיסטקעס פאָדערן גלייכבערעכטיגונג פאַר פרויען — מיר גיבען דאָס גערן".

די פראַנצויזישע געשוואָרענע זענען כמעט שטענדיג מוחל פערברעכענס, וואָס זענען בעגאַנגען געוואָרען אויף אַ ראָמאַנטישען באָדען. אַ מאָרד אויס איפערזוכט אין פּאַריז ענדיגט זיך תמיד מיט אַ בעפרייאונגס־אורטייל אָדער, אין ערגסטען פאַל, מיט קורצטערמיניגער תפיסה. אָבער עס זענען פעראַן פאַלען, ווען די ריכטער לעגען אַוועק אָן אַ זייט יעטווערע רחמנות: דערמאָרדונג פון אַ חשר־לאָזען קינד איז אין פראַנקרייך שטענדיג בעשטראָפט געוואָרען מיט טויט.

פון די פיר מערדערינס, וואָס וואַרטען איצט אויף זייער גורל אין דער טורמע סען־לאַזאַר אין פּאַריז זענען דריי — קינדער־מערדערינס.

* * *

די פינסטערע סעריע האָט געעפענט יונקאַ קיורעס. זי האָט בעראַבעוועט די וואוינונג פון אַ רייכען סוחר אויפ'ן צענטראַל־מאַרק און אַ צעהניעהריג מיידעלע, וועלכע איז געווען די איינציגע ערות'טע פון איהר פערברעכען, האָט זי פערפיהרט אין בולאָנער וואַלד און זי דאָרט דערשטיקט. דאַן איז יונקאַ קיורעס אַוועק אַ היים פריהשטיקען מיט איהר געליבטען.

ווען דער פּראָקוראָר, איינרייסענדיג מיט דער 40־יעהריגער טראַדיציע פון פראַנצויזישען געריכט, האָט פערלאַנגט איהר קאָפּ, איז איבער'ן געריכטס־זאַל אַ דורך אַ ציטער פון ערשטוינונג. מ'האָט ערוואַרט 20 יאָהר תפיסה, אייביגע קאַטאָרגע, אָבער נישט די העכסטע מאָס פון שטראָף. און ווען די געשוואָרענע האָבען בעפרידיגט די פאָדערונג פון פּראָקוראָר, האָט גאַנץ פּאַריז נישט געקאָנט צו זיך קומען פאַר פערוואונדערונג.

עס זענען פאַריבער צוויי וואָכען. פאַר'ן געריכט איז געשטאַנען די זקנה דאַוויר. זי איז בעגאַנגען אַזאַ פערברעכען: כדי זיך נוקם צו זיין אין איהר שכנ'טע, האָט זי זיך אַריינגעגנב'עט צו איהר אין שלאָף־צימער, אַרויסגענומען פון וויג דער שכנ'טעס פיצעל קינד און דעם עופה'לע אַריינגעשטופּט טיף אין האַלז אַ שטיק שוואָם. די גסיסה פון אומגליקליכען קינד האָט געדויערט 2 טאָג. די שוואָם איז געזעסען אַזוי טיף, אַז די דאָקטוירים האָבען זי געפונען ערשט נאָך דעם פּאַלמעסען. אין משך פון 48 שעה האָט דאָס קינד זיך געראַנגעלט מיט'ן טויט, געכריפּעט, דאָקטוירים האָבען זיך געבראָכען דעם קאָפּ, די מוטער איז שיער נישט משוגע געוואָרען פאַר פערצווייפלונג, און די מערדערין דאַוויר, וועלכע האָט די איינציגע געוואוסט, וואָס דאָ איז פאָרגעקומען, זי האָט געשוויגען... מ'קאָן האָבען פערשידענע מיינונגען וועגען טויט־שטראָף, נאָר אויב אַזאַ שטראָף עקזיסטירט האָט דאַוויר זי פערדינט.

די דריטע מערדערין איז בלאַנש וואַבר. אַ פרוי פון אַ יאָהר פערציג, אַ געזונדטע, פעסטע, מיט ווייסע, ענטבלויזטע הענד. זי האָט געהאַט אַ שטיף־זוהן, אַ פופצעהניעהריגען יונגעל זשאַק. אַ שטילער, רוהיגער בחור. די שטיף־מאַמע האָט איהם געהאַסט, געמוטשעט, איינמאָל, ווען איהר מאַן איז נישט געווען אינדערהיים, איז זי אַריין אין קיך, גענומען אַ מעסער און עס לאַנג אָנגעשאַרפט. דאַן האָט זי זיך געוואָרפען אויפ'ן שלאָפענדיגען יונגעל, איבערגעשניטען איהם דעם האַלז, צושטאָכען, צושניטען דעם קערפּער...

מיט אַ צוויי וואָכען צוריק האָט מען געמשפּט זשילעטע דריסי, אַ יונגע פרוי מיט אַ סימפּאַטישען אויסזעהן. זי האָט געהאַסט איהר מאַן, וועלכער איז לויט די דערקלערונגען פון די עדות, געווען גאָרנישט קיין שלעכטער מענש. דער מאַן געהט שלאָפען. זשילעטע עפענט דעם קראַן פון גאַז און געהט אַריין אין צווייטען צימער. אין משך פון צוויי שעה שטעהט זי ביים שליסעל־לאָך און קוקט ווי דער מאַן מוטשעט זיך אין דער גסיסה. ער קאָרטשעט זיך אויפ'ן געלעגער, קרעכצט, האָט קיין כוח נישט זיך אויפצוהויבען און צו עפענען אַ פענסטער. ענדליך קומט דער טויט.

אין געריכט האַלט זיך זשילעטע רוהיג, זיכער. זי פּרובט אַפילו שפּאַסען... ווען דער פאָרזיצענדער מעלדעט איהר, אַז זי איז פערמשפּט צום טויט, טוט זי אַ שמייכעל און זאָגט:

— מערסי!

* * *

פרויען־פערברעכענס זענען מאָנאָטאָן: קינד, מאַן, געליבטער — דאָס זענען די דריי קרבנות. איך האָב דורכגעקוקט די רשימה פון די געקעפּטע אָנהויבענדיג פון יאָהר 1850. אַלץ דאָס זעלבע. יונקאַ קיורעס און איהרע פריינדינס האָבען גאָרנישט מחדש געווען.

שטעלט אייך פאָר אַ געמיטליך הייזעל ערגעץ אויף דער פּראָווינץ. אַ ווינטער־אָוונד. ס'ברענט אַ לאָמפּ, דער אויווען איז הייס. די פאַמיליע האָט אָפּגעגעסען אָווענד־ברויט. דער מאַן איז אַנטדרימעלט געוואָרען, די פרוי האַלט אויף די קני איהר זוהן, וועלכער חזר'ט איבער די אויפגעגעבענע לעקציעס. דער מאַן איז שטאַרק מיד, ער שלאָפט מיט אַ שטאַרקען, געזונדטען שלאָף. די פרוי הויבט זיך אויף פון אָרט, געהט אַריין אין קיך און קומט צוריק מיט אַ דיקען, סענקעוואַטען שטעקען. מיט דער גאַנצער קראַפט הויבט זי אָן צו האַקען דעם מאַן מיט'ן שטעקען איבער'ן קאָפּ. נאָכ'ן ערשטען קלאַפּ גיט דער אומגליקליכער אַ קרעכץ, נאָכ'ן צווייטען הויבט ער אָן צו כריפּען. נאָכ'ן דריטען קלאַפּ צוקנאַקט ביי איהם דער שאַרבען, דער מאַרך ווערט צושפּריצט איבער'ן צימער, פערשפּריצט דאָס פנים פון קינד, וואָס זיך אין טויט־שרעק בעהאַלטען אין אַ ווינקעל...

די פרוי פּאַשאַ האָט מען גילאָטינירט דעם 16־טען אויגוסט 1850. נישט־קוקענדיג אויפ'ן גאַס־רעגען, האָט אַ גרויסער המון אָפּגעוואַרט אויפ'ן פּלאַץ. דעם וואָגען מיט דער מערדערין און תליון.

די צושויער זענען אָבער געוואָרען ענטוישט: די מערדערין האָט מען געבראַכט צום עשאַפאָט אין אַ בעוואוסטלאָזען צושטאַנד.

די צווייטע מערדערין, אַננאַ מאַרשאַל, איז אַלט געווען 33 יאָהר, ווען זי האָט פערסמ'ט איהר מאַן און איהרע דריי קינדער. די „צאַרטע" מוטער האָט בעצייטענס צוגעגרייט אויפשריפטען, וואָס האָבען געדאַרפט אויסגראַווירט ווערען אויף די מצבות פון איהרע קרבנות. די אויפשריפט פאַר'ן מאַן האָט געלויטעט:

„דאָ ליגט זשאַן באַפּטיסט מאַרשאַל, 37 יאָהר אַלט. אַן אויסגעצייכענטער מאַן, אַ צאַרטער פאָטער, אַ גוטער קריסט. ער האָט ביים לעבען געטון אַלץ אויף צו העלפען אָרימעלייט. דעם טייערען און טויגענדפולען מאַן פון דער אין צער ערשיטערטער אַלמנה. זאָל ער רוהען אין פרידען".

די דאָזיגע חיה אין מענשען־געשטאַלט האָט אַרויסגעוויזען אַ מערקווירדיגע קאַלטבלוטיגקייט. אין פריהמאָרגען פאַר דער עקזעקוציע האָט זי זיך פערקעמט אַנ'ערך 15 מינוט און האָט לאַנג זיך געמאָסטען דעם הוט. ווען דער הענקער האָט איהר געוואָלט אָפּשניידען די קלאַפּע פון קלייד, האָט זי געבעטען:

— מאַכט מיר נישט קיין צו טיפען דעקאָלט.

דעם גלח, וועלכער איז צו איהר געקומען פאַר דער עקזעקוציע, האָט זי געזאָגט:

„איך בין צופרידען, איהר האָט מיך גוט צוגעגרייט צו יענער וועלט".

אַגנעס קאַלאַנדרוש, וועלכע האָט גע'סמ'ט איהרע צוויי קינדער, און איז אויך פער'משפּט געוואָרען צום טויט, האָט, לייגענדיג זיך אונטער'ן מעסער פון דער גילאָטינע, געבעטען דעם תליון:

— שניידט מיר נאָר נישט אָפּ די אויערען!

* * *

ווי אַזוי וועט דאָסמאָל האַנדלען דער פּרעזידענט דומערג? וועט ער, אַזוי ווי די פריהערדיגע פּרעזידענטען, בענגעדיגען די מערדערינס, אָדער ער וועט אַקצעפּטירען דעם אורטייל און וועט שיקען די טראַגישע פרויען אויפ'ן עשאַפאָט? די דאָזיגע פראַגע בעשעפטיגט שטאַרק די געזעלשאַפטליכע מיינונג. איין פּאַריזער צייטונג האָט פערעפענטליכט אַן אַנקעטע: „דאַרף מען די פרויען גילאָטינירען?" די רעזולטאַטען פון דער אַנקעטע זענען אַרויסגעקומען אַביסעל אונערוואַרטעטע: מענער האָבען זיך אַרויסגעזאָגט פאַר בענגעדיגען, פרויען — פאַר טויט־שטראָף.

די מאָטיווירונג איז געווען אַ פערשידענאַרטיגע. בעריהמטע אַדוואָקאַטען, וועלכע בעמיהען זייער גאַנץ לעבען אַרויסצורייסען פערברעכערס פון תליונס הענד, איז די אידעע גופא פון טויט־שטראָף נישט אָנגענעהמבאַר. פרויען געהען צו צו דער פראַגע אַנדערש. די פיהרערין פון די פראַנצויזישע סופראַזשיסטקעס מאַרי ווערנאַן האַלט, אַז די גילאָטינע איז אויך אַ מין ערבאָבערונג אינ'ם קאַמף פון פרויען פאַר גלייכבערעכטיגונג. איין בעריהמטע שרייבערין און אַ בעריהמטע אַרטיסטקע האָבען זיך אויך אַרויסגעזאָגט פאַר טויט־שטראָף. די צאַרטע פרויען־הערצער ווייסען נישט פון רחמנות. צום גליק איז דער פּרעזידענט פון פראַנקרייך אַ מאַנספּערזאָן. פון זיין בעשלוס איז אָפּהענגיג דער גורל פון פיר פרויען, וועלכע געפינען זיך איצט אין דער קאַמער נ. 13, אין דער וועלכער קאַמער, פון וועלכער עס איז אין אַ נעבעלדיגען ווינטער־פריהמאָרגען אַוועק צום עשאַפאָט די בעריהמטע טענצערין און שפּיאָנקע מאַטאַ האַרי.

א. ס—ך.

ווי איינשטיין אַרבייט

בעזוך פון אַ זשורנאַליסט ביים געניאַלען געלעהרטען.

אין די בלעטער איז נישט לאַנג אַדורך אַ ידיעה, אַז פּראָפ. איינשטיין, דער שעפער פון דער רעלאַטיוויטעט־טעאָריע האַלט אין פערעפענטליכען אייניגע נייע זעהר וויכטיגע ענטדעקונגען. דער בערלינער קאָרעספּאָנדענט פון „ניו־יאָרק טיימס" איז וועגען דעם מודיע פאָלגענדע פּרטים.

דעם גאַנצען זומער האָט איינשטיין פערבראַכט אויף אַ פּרוה נעבען ליבעק. די דאָקטוירים האָבען איהם פאָראָרדענט אַבסאָלוטע רוה צוליב זיין אָפּגעשוואַכטען האַרץ. אָבער די טעטיגע נאַטור פון'ם געניאַלען געלעהרטען האָט זיך דערמיט נישט געקאָנט צופרידענשטעלען. אין געהיים פאַר זיינע נאָהענטע האָט ער זיך פערשאַפט אַ לאָדקע, אין וועלכער ער פלעגט אויף גאַנצע שעה'ען פערשווינדען אויפ'ן ים. ווען די דאָקטוירים זענען וועגען דעם געוואויר געוואָרען, האָבען זיי ביי איהם אָפּגענומען די לאָדקע און האָבען איהם פערבאָטען, וועלכע ס'איז נישט פיזישע און גייסטיגע אָנשטרענגונג. אַפילו זיינע ביכער האָבען זיי ביי איהם צוגענומען און האָבען איהם איבערגעלאָזט נאָר זיין פידעל. מיט'ן פידעל פלעגט איינשטיין אַוועק צום ברעג ים און דאָרט גאַנצע טעג געשפּילט די מאָטיווען פון זיינע געליבטע קאָמפּאָזיטאָרען און זיינע אייגענע.

מיט אַ דריי וואָכען צוריק איז ער צוריקגעקומען קיין בערלין. פאַר די זומער־חדשים זענען ביי איהם אין קאָפּ רייף געוואָרען נייע טעאָריעס, וועלכע האָבען אָנגענומען אַ'ענטגילטיגע פאָרם. קומענדיג צוריק אין זיין אַרבייטס־קאַבינעט — אַ קליין צימערל אין אויבערשטען שטאָק פון זיין וואוינונג אויף באַריש פּלאַץ — האָט איינשטיין תיכף פיקסירט די געדאַנקען אויף פּאַפּיר. קיינעם פון די פיל זשורנאַליסטען, וואָס פלעגען צו איהם קומען, האָט ער נישט געוואָלט אויפנעהמען. דעם קאָרעספּאָנדענט פון „ניו־יאָרק טיימס" איז געלונגען אַריינצודרינגען אין קאַבינעט נאָר אַ דאַנק דער מיטהילף פון איינשטיינ'ס פרוי. דער געלעהרטער, וועלכען די דאָקטוירים האָבען ערלויבט צו אַרבייטען נישט מעהר ווי 5 שעה אַ טאָג, האָט דעם קאָרעספּאָנדענט בעגעגענט מיט פּאַראָוואָרפען, פאַרוואָס מ'רויבט ביי איהם צו זיין טייערע צייט. אָבער זיין צאָרן איז איינגעשטילט געוואָרען, און ר'האָט זיך דערוואוסט, אַז דער זשורנאַליסט וועט ביי איהם פערברענגען נישט מעהר ווי 5 מינוט. דער געלעהרטער האָט דעם זשורנאַליסט אַריינגעלאָזט אין זיין קאַבינעט, וואָס איז פיל אָנגעשטעלט מיט מאָדנע אינסטרומענטען, קאַרטעס, שטויסען מיט ביכער און האָט מסכים געווען צו ענטפערען אויף צוויי פראַגען.

— פּראָפעסאָר, — האָט געפרעגט דער זשורנאַליסט, — איהר האָט געהערט וועגען קאָלאָסאַלען טעלעסקאָפּ, וואָס ווערט געבויט אין קאַליפאָרניע? דענקט איהר, אַז מיט דער הילף פון אָט דעם טעלעסקאָפּ וועט מען בעקומען גענויע בעווייזען פאַר דער רעלאַטיוויטעטס טעאָריע?

— נישט די אויגען, נאָר די פערנונפט גיבען בעווייזען פאַר דער וויסענשאַפט, — האָט דער פּראָפעסאָר געענטפערט, — אָבער אויך דער שכל אין זיך טועה.

די רעלאַטיוויטעטס־טעאָריע איז, לויט איינשטיינס מיינונג, שוין בעוויזען געוואָרען דורך די אָבסערוואַציעס בעת דער לעצטער ליקוי־חמה.

אויף דער צווייטער פראַגע האָט איינשטיין בעשטעטיגט, אַז ער האָט געמאַכט צוויי נייע וויכטיגע ענטדעקונגען. ביידע זענען ענג פערבונדען מיט דער רעלאַטיוויטעטס טעאָריע און דערגענצען זי. איינשטיין האָט שוין אָנגעשריבען וועגען זיינע ענטדעקונגען רעפעראַטען און האָט זיי צוגעשטעלט אין דער וויסענשאַפטליכער אַקאַדעמיע. דעם אינהאַלט פון די רעפעראַטען האָט ער נישט געוואָלט איבערגעבען.

— איינגיכען וועט איין רעפעראַט פערעפענטליכט ווערען און דאַן וועט איהר אַלץ געוואויר ווערען. אין דערווייל — האָט ער זיך געווענדעט צום זשורנאַליסט — זייט מוחל און געהט אַוועק... מיר איז אַ שאָד יעדע מינוט, ווייל כ'האָב מורא, אַז די דאָקטוירים וועלען מיך ווידער לעגען אין בעט אָדער וועלען מיר פערוועהרען עפּיס צו טאָן.

יודישער קאַמער־טעאַטער
„אַררט"
לייטונג: מ. בראָדערזאָן.
זאַכאָדניאַ 43
היינט 2 פאָרשטעלונגען:
אָנהויב 7.45 (פּאָפּולערע פּרייזען)
און 10 אָוונד.
מאָרגען, שבת נור 2 פאָרשטעלונגען:
אָנהויב 4 נאָכמ. (פּרייזען פון 75 גר. ביז 3 זל.) און 6.15 (פּאָפּולערע פּרייזען)
אין אָוונט ווערט נישט געשפּילט
„לאַטקעס"
1) אוכערטור 2) נאָקטורען 3) קאַפּעליוש 4) באַלעבאַטיש 5) קיילע־ביילע 6) מורינו אַליבאַבאַ 7) וואַסער־טרעגער 8) לאַטקעס 9) ווייב און געליבטע 10) ס'יודישע געסעל
טעקסטען פון משה בראָדערזאָן, משה נאַדיר, אהרן ציילין און ב. קאָוונער. מוזיק: דוד בייגעלמאַן און י. בוים.
די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 6 אָוו., שבת פון 1.30 ביז 5 נאָכמ. און פון 7 אָוונד.

אַ שיין פון מאַכט.

([illegible] 5־טע זיים)

וועגען אָפּצושפּאָרען אַ בעדייטענדען טייל פון איהר פענסיע, וועלכע זי פלעגט לאָקירען אין ריווח'דיגע אונטערנעהמונגען. די קעניגין איז געווען זעהר שפּאָרזאַם ביים שענקען מתנות און אָנשטאָט אַ שטיינער, אַ בריליאַנטען רינג, פלעגט זי בעסער שענקען אַ שאַל, אויסקלויבענדיג געוועהנליך אַזעלכען, וואָס האָט געהערט צו גאַנץ פערלעגענער און פּילנער סחורה.

ווען אויפ'ן טראָן איז אַרויף עדוואַרד דער 7־טער, איז דעם פּאַרלאַמענט, ביים בעהאַנדלען דעם ציוויל־ליסט, אָנגעוויזען געוואָרען, אַז דער קעניג האָט אַ גרויסע משפּחה און אַז „רעפּרעזענטאַנץ" קאָסט איצט פיל טייערער, ווי אַמאָל. דער פּאַרלאַמענט האָט דעריבער פערגרעסערט דעם ציוויל־ליסט ביז 470 טויזענד פונט שט. און דער ראַזירגער סומע געהען אַריין 110 טויזענד פונט אויף וואוילטעטיגע צוועקען. אַ חוץ דעם בעקומען די ענגלישע קעניגען הכנסה פון הערצאָגטום לאַנקאַסטער אין אַ סומע פון 63 טויזענד פונט שטערלינג אַ יאָהר.

אַרום און אַרום האָבען איצט די ענגלישע קעניגען 540 טויזענד פונט שטערלינג אַ יאָהר. אָנהויבענדיג פון קעניגין וויקטאָריאַ, צאָהלען די ענגלישע קעניגען, פונקט ווי אַלע אַנדערע בירגער, הכנסה־שטייער.

פון דעם אַלעמען איז געדרונגען, אַז אויפ'ן פּאַפּיר האָט דער ענגלישער קעניג זעהר פיל גלאַנץ, אָבער פּאַקטיש איז זיין מאַכט אַ מינימאַלע.

אין דער צייט פון גרויסען וועלט־קריג איז קעניג געאָרג דער 5־טער עפּעס איינמאָל „געפאָהרען אויפ'ן פראָנט", ד. ה. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אין פראַנקרייך, וואו עס איז געשטאַנען דאָס ענגלישע מיליטער. דער קעניג איז אַרויפגעקראָכען אויף אַ רוהיגע פערד און איז פערבייגעריטען פאַר'ן מיליטער. די סאָלדאַטען האָבען אָנגעהויבען שרייען „הוראַ", און דעם קעניגס פערד האָט זיך שטאַרק דערשראָקען. אין רעזולטאַט האָט דאָס רוהיגע פערד אַראָפּגעוואָרפען פון זיך דעם קעניג, וועלכער האָט זיך גאַנץ פיין צוקלאַפּט. דאָס זענען געווען אַלע קריגס־איינדריקען פון קעניג געאָרג דעם 5. די בריטישע אימפּעריע האָט געפיהרט קריג, געשלאָסען שלום, געטרויערט, געפרייט זיך, אָבער דער ווילען פון קעניג האָט דערביי נישט געשפּילט קיין שום ראָלע.

נישט לאַנג איז דער קרוינפּרינץ געפאָהרען קיין מזרח־אַפריקאַ, אויפגאַבען האָט ער דערביי געהאַט נישט פערזענליכע, נאָר מלוכה'שע, אַזוי אַז די רייזע־הוצאה האָבען געדאַרפט געדעקט ווערען דורך דער מלוכה. אַזוי האָט מען גערעכענט, אָבער די צייטען האָבען זיך היינט געביטען. אין פּאַרלאַמענט געפינען זיך איצט פיל רעפּובליקאַנער, וועלכע גיבען אַכט בלויז אויף די הכנסות פון קעניג, נישט נעהמענדיג אין בעטראַכט זיינע הוצאות. אויף מיטינגען זענען אַרויסגעטרעטען אַזעלכע רעפּובליקאַנער, ווי קערנוואָר, וועלכע האָבען גערונגערט געגען דער רייזע און האָבען פאָרגעלעגט מ'זאָל אַנשטאָט דעם קרוינפּרינץ שיקען זיי, וועלען זיי עס מאַכען פיל ביליגער. סוף כל סוף האָט זיך אין די בלעטער בעוויזען אַ קאָמוניקאַט, אַז די רייזע קיין אַפריקע מאַכט דער קרוינפּרינץ נישט אויפ'ן חשבון פון דער מלוכה, נאָר אויף זיין אייגענעם. אַמאָל איז אַזאַ ערשיינונג אין ענגלאַנד געווען אוממעגליך, איצט זענען גאַנץ אַנדערע מנהגים.

מיט איין וואָרט דעם קעניג און קרוינפּרינץ איז פון דער רעאַלער מאַכט געבליבען בלויז אַ שיין, אַ [illegible], אַ ראַנק פאַר דעם אויג.

דיאַנעא.

דער ארבייטער־קלאס און מיטעל־קלאס

אביטעל קלאסען־פסיכאלאגיע.

פון דר. ח. זשיטלאווסקי

פאר מארקס'ען און זיינע ערשטע תלמידים האט פון די בעציהונגען „פראלעטאריש" און „קליינבירגערליך" געטראגען נאר א סאציאל־פאליטישען כאראקטער. זיי האבען אנגעטייט אויף געוויסע שטעלונגען צו די פראבלעמען פון דעם סאציאל־פאליטישען לעבען נאר צו ווי. „פראלעטאריש" איז געווען דער טייטש: סאציאליסטיש—רעוואלוציאנער: קליינבירגערליך איז געווען פון גלייכען זין, ווי סאציאל רעפארמיש. אט די איינטיילונג איז געווען חל כמעט אויף אלץ, וואס איז דירעקט פערבונדען מיט דעם אנגערן קאמפלעקס פון סאציאל־פאליטישע פראבלעמען. איך זאג: כמעט, אין אויסנאהם זענען, צום ביישפיל, געווען די אידעאלען פון אינדיווידועלער פרייהייט און פאליטישער דעמאקראטיע. זיי האט מען בעטראכט ווי געמיינשאפטליכע שטרעבונגען סאי פון דעם פראלעטאריאט, סאי פון דעם קליינבירגערטום. די אינדיווידועלע פרייהייט האט מען גערעכענט פאר אן'אייביגען יסוד, וואס וועט בלייבען בעשטעהען אויך אין דער ווייטער סאציאליסטישער צוקונפט. די פאליטישע אלגעמיינע דעמאקראטיע האט געזאלט זיין דער געמיינשאפטליכער אידעאל פאר יענער גאנצער צייט, ווען עס וועלען נאך זיין פראלעטאריער און קליינבירגער. די דעמאקראטיע וועט פערשווינדען אין איינעם מיט דעם שטאט בכלל. און דער שטאט וועט פערשווינדען ערשט אין א געזעלשאפט, וואס אין איהם וועט שוין קיין זכר נישט בלייבען נישט פון פראלעטאריער נישט פון קליינבירגער.

די שפעטערע תלמידים פון קארל מארקס, אנגעהויבען פון פליעכאנאוו'ן, האבען אבער אזוי פונאנדערגעוועלגערט אונזערע צוויי בעגריפען, אז זיי האבען גענומען בעדעקען כמעט אלע וויכטיגע ארויסווייזונגען פון א מענשליכען קולטורעלען לעבען. זיי זענען געווארען חל כמעט אויף אלע פעלדער פון דעם מענשליכען דענקען, פיהלען און שטרעבען, און אין אט דער פונאנדערוועלגערונג האט א היבשען חלק געהאט דער בליק אויף דעם פסיכאלאגישען מהות פון דעם „קליינבירגער", וואס איז אויסגעוואקסען נישט ביי דעם פראלעטאריאט, נאר ביי גאנץ אנדערע פלאסטען פון דער מאדערנער געזעלשאפט.

דאס „קליינבירגערטום" נעמט ארום די דריי מי שהיו די וויכטיגסטע פלאסטען פון דער געזעלשאפט: די פויערשאפט, די בעל־מלאכות און די קליינהענדלער. ביז צו דעם אויפקום פון דעם פראלעטאריאט, ווי א בעזונדער קלאס, זענען זיי געווען „דאס פאלק", און די דעמאקראטישע אינטעליגענציע פלעגט פאלען כורעים פאר אט דאס „פאלק" מיט נישט קיין קלענערער התלהבות און רעליגיעזער פערגעטערונג, ווי עס פאלט כורעים די סאציאליסטישע אינטעליגענציע פאר „דעם פראלעטאריאט".

אבער „פאלק" איז געווען אן'אפגאט נאר אין דער פאליטישער אבסטראקציע. אין דעם ווירקליכען לעבען האבען אלע אנדערע קלאסען געהאט נאר נישט אזא געהויבענע מיינונג וועגען דעם מהות פון די קאנקרעטע טיילען פון דעם פאלק, — דעם פויער, דעם בעל־מלאכה, דעם קליינהענדלער: די אלע זענען געווען „קליינבירגער", און פסיכאלאגיש האט דאס בעדייט אזוי פיל, ווי ביי ייאוגו, אנ'ערך: „דער קליינשטעטלדיגער", דער „קאסרילעווקער", „די קליינע מענשלעך מיט די קליינע השגה'לעך".

עס האט מבזה געווען דעם קליינעם מענשעלע דער פריץ, — דער גראף און דער באראן, — מיט זיין ברייטער האנט אויף אויסגעבען געלט און דעם ברייטען פערנעהם אין זיין פריוואטען לעבען, אפגעעקעלט האט איהם דער „פעטי־בורזשוא" מיט זיין ציטערען אויף יעדען גראשען, און מיט זיין להוט'קייט נאך דער קליינער מטבע.

דעם קליינבירגער האט מבזה געווען (און איז אויך איז כעס געווען א'יף איהם) דער גרויס־בורזשוא, דער עיקר אין יענער צייט, ווען דער פינאנץ־קאפיטאל האט גענומען פונאנדערשפרייטען זיינע פליגלען. דאס קליינע מענשעלע פלעגט, פערשטעהט איהר מיך, בעהאלטען זיינע אפגעשפארטע גראשענס אין די ווייבערישע זאקען, אדער גאר פערגראבען אין דער ערד, אנשטאט אריינצוטראגען זיי אין די בענק, קויפען אקציעס און אבליגאציעס און אויף אזא א'פן העלפען די יעניגע אדלערס צו זייער גרויסען פליה.

אין גאנצען פער'מיאוס'ט פאר דער וועלט האט געמאכט דעם קליינבירגער דער קינסטלער, דער באהעמיען און דער יונגער סטודענט. אט די ווירקונג קאן מען נישט אוועקמאכען אונטער דער האנט. ס'איז געווען א צייט, בעת דעם פונאנדערבליה פון דעם „ראמאנטיזם", ווען גראד אט די עלעמענטען האבען געגעבען דעם טאן אין דער געזעלשאפט פאר אלץ, וואס איז מענשליך חשוב און מענשליך שפל. דעם קליינבירגער האבען זיי פער'מיאוס'ט פאר דער ענגקייט פון זיין לעבען, פאר דער ארימקייט פון זיין נשמה, פאר דער איינגעשנורעוועטקייט אין דעם קארסעט פון אלערליי „מאראלישע" פערבאטען. עס האט גענערגערט אפילו וואס ער, דער קליינבירגער, לייגט זיך פריה שלאפען און האט נאך די חוצפה צו נעמען מיט זיך זיין יונג ווייבעל, אוועקרויבענדיג ביי איהר די מעגליכקייט ארויסצובראזען, אין איינעם מיט דעם קינסטלער און דעם יונגען סטודענט, איהרע „שטורעמדיגע ליידענשאפטען".

דער קליינבירגער האט שטארק מצער געווען דעם אינטעליגענט, פארוואס אין זיין ענג מוח'ל ווילען נישט אריין די גרויסע, בעוועגענדיגע אידעען פון דער צייט. און פראטעסטירט פון גאנצען הארצען אנטקעגען דעמזעלבינען צרה'דיגען קליינבירגער האט דער רעוואלוציאנער, פארוואס יענער איז אזוי הכנע'דיג איבערגעגעבען צו דעם איינגעשטעלטען סדר פון דעם לעבען, פארוואס ער איז גערולדיג, ווי אן'אייזעל, און אריבערטראגען זיינע ליידען, פארוואס ער פאלגט אין אלץ דעם גלח און „אלע גוטע, פרומע לייט, וואס הייסען איהם צו גוטען טאן".

אט די פסיכאלאגישע קריטיק אויף דעם קליינבירגער איז אריינגעטראגען געווארען אויך אין דער סאציאליסטישער געדאנקען־וועלט און האט זיך דארטען צונויפגעגאסען מיט דער אידעאליזאציע פון דעם פראלעטאריאט, ווי דעם קלאס, וואס דארף ברענגען די גאולה שלימה פאר דער גאנצער מענשהייט.

דער פראלעטאריער איז אין דער טעאריע אויך פסיכאלאגיש געווארען דער היפוך פון דעם קליינבירגער.

ווי זעהט אבער אויס אט דער פסיכאלאגישער תהום, ווען מען קוקט אויף איהם נישט דורך די ברילען פון דער טעאריע, נאר מיט אויגען, אפענע פאר די דערשיינונגען פון דעם לעבען?

יעדער איינער, וואס ווארפט נאר א בליק אויף די ווירקליכע פאלקס־מאסען, — די פראלעטארישע, ווי די קליינבירגערליכע, — וועט באלד בעמערקען, אז צווישען זיי איז לחלוטין נישט אקיין וועלכער עס איז פסיכאלאגישער תהום אפילו ונישט אין די סאציאל־פאליטישע אידעען. גרויסע מאסען פראלעטאריער זענען געווארען (אדער זענען אלעמאל געווען) אין זייער תוך סאציאל־רעפארמיש, און פראצענטועל אפשר נישט קיין קלענערער טייל פון דעם קליינבירגערטום איז געשטימט קאמוניסטיש־רעוואלוציאנער. פסיכאלאגיש אבער איז שווער צו ציהען א וועלכע עס איז גרעניץ צווישען זיי ביידען.

מיט דער פערבעסערונג פון דעם פראלעטאריער'ס לאגע איז ער צוגעבונדען געווארען צו די יסודות פון דער איצטיגער געזעלשאפט, אויב ער איז ווען עס איז געווען אין גאנצען אפגעריסען פון זיי. דער מאדערנער פראלעטאריער איז אין זיין ארט לעבען און ממילא אין זיין גאנצען פסיכאלאגישען מהות דורך־און־דורך „קליינבירגערליך". פון דער אנדערער זייט האט דאס אייראפעאישע קליינבירגערטום, א דאנק דער דעמאקראטיע און דעם פרייהייטליכען געדאנק, פערלארען א היבש ביסעל פון זיין פריהערדיגער גייסטיגער ענגקייט און שמאלקייט.

די אידעאליזאציע פון דעם פראלעטאריאט הויבט דעריבער אן ביסלעכווייז צו פערשווינדען ביי ערנסטערע סאציאליסטישע דענקער און פארשער. אפילו אזא כהן גדול פון דעם פראלעטאריאט, ווי קארל קאוטסקי, הויבט אויך אן איינצוזעהן, אז נישט אלץ, וואס פראלעטאריש, איז גוט.

אזוי בעמערקט ער אין זיין לעצטער גרויסער ארבייט, אז אין דער הויכער מאראל פון דעם ארבייטער־קלאס האט געמוזט געפינען פלאץ אויך זעהר א שעדליכער שטריך: „די גלייכגילטיגקייט צו די אינטערעסען פון דער אונטערנעהמונג". די סאציאליסטישע געזעלשאפט וועט דארפען, זאגט ער, „אויסלעשען אט די דענקארט" (זעה זיין „מאטעריאליסטישע געשיכטסאויפפאסונג" 1927, באנד צוויי, ז. 589—590). ש

נאר די קאמוניסטישע וועלט האלט זיך נאך פאר דער פריהערדיגער פסיכאלאגישער איינטיילונג און פילפול'ט ווייטער וועגען „קליינבירגערליך" און „פראלעטאריש", אהן א וועלכען עס איז קלארען וויסענשאפטליכען מעטאד, מיט אזא טעארעטישער און אפטמאל דעמאגאגישער צולאזענקייט, אז קיין מוטער־מענש קאן שוין באמת נישט קלוג ווערען, אויף דעם סמך פון וועלכען פרינציפ קאן מען די אדער יענע דערשיינונג אנרופען „פראלעטאריש" אדער „קליינבירגערליך".

דער לעצטער פוסק איז דא דער „מרא דאתרא", און ער רעכענט זיך מסתמא מיט די חשבונות פון דעם „מא'ר הגולה" און דער „מאור הגולה" קאן היינט זיין בוכארין און מארגען אן'אנדער נאך פון דעמזעלבינען קאליבער. און וואס איינער וועט אסר'ן, ווי „קליינבירגערליך", וועט דער אנדערער מתיר זיין, ווי „פראלעטאריש".

פאר די פרום־גלויביגע קאמוניסטען בלייבט נישט קיין אנדער זאך, ווי נאר נעהן אין דעם וועג פון דעם „קליינבירגער": פאלגען וואס דער רבי הייסט און וואס אלע גוטע קאמוניסטישע לייט הייסען איהם צו גוטען טון.

דיסקוטירען מיט אט די פרומע מאמינים האט נישט קיין ברעקעל זין. ווען אן'אשה צנועה פאלט אן אויף א יונג ווייבעל, פארוואס זי געהט „אין איינענע האר" און מוסר'ט איהר, אז נאר „גויעס" געהען אין איינענע האר; אז א יודישע טאכטער גאלט דעם קאפ און טראגט א פארוק אדער א שייטעל, — וועט קיין בר־דעת נישט אנהויבען ארגומענטירען מיט דער אשה צנועה, זי זאל דערקלערען, פון וואנען זי ווייסט דאס, אז טראגען איינענע האר איז א חטא לגבי דעם הוך פון יודישקייט און פארוואס איז זי אזוי זיכער, אז אלץ, וואס יודיש איז גוט.

אבער צווישען די קאמוניסטען, מעג מען האפען, זענען דאך דא אויך אזעלכע, וואס האבען קיין מורא נישט צו געהן אין איינענע האר און האבען, לאז זיין, א שטיקעל אייגענעם קאפ אויף די אקסלען. זיי מעגען דאך פרעגען אין יעדען ערנסטען פאל דעם מרא דאתרא אליין; פארוואס רעכענט ער, אז די אדער יענע זאך איז „פראלעטאריש" אדער „קליינבירגערליך" און מיט וואס איז ער אזוי זיכער, אז אין אט דעם ערנסטען פאל איז פראלעטאריש בעסער פאר קליינבירגערליך?

דער נאך־מלחמה־בילאנס

פון ווענערישע קראנקהייטען

פון דר. ה. רושאנער

דער קאמף געגען ווענערישע־קראנקהייטען איז נישט מעהר א פראגע פון איינצעלנע פערזאנען, נאר איז געווארען א מלוכה'שע פראבלעם, דען זיין ערפאלג אדער מיסערפאלג האט אן ערשטקלאסיגע בעדייטונג פאר די צוקונפט פון א פאלק. אם בולט'סטען האט עס זיך געלאזט מערקען אויף דער קאנפערענץ פון געזעלשאפטליכער שוץ געגען סיפיליס, וועלכע איז מיט א פאר חדשים צוריק פארגעקומען אין נאנסי, און אויף וועלכער 19 מלוכות זענען געווען רעפרעזענטירט דורך די אנגעזעהענסטע קעמפער אויף דעם געביט. א גאנצע רייה אינטערעסאנטע פראגען זענען בעריהרט געווארען אויף דער קאנפערענץ. איינע פון די אינטערעסאנטסטע פראגען אבער איז געווען דער פונקט, איבער דער סיפיליס־בילאנס.

וואס איז דאס אייגענטליך פאר א מין בילאנס? מיר פערשטעהן אונטער אט דער בעציהונג דעם מצב פון דער פערשפרייטונג פון אט דער קראנקהייט אין בעצוג צו דערזעלבער קראנקהייט פון פאר דעם קריג; עס איז אינטערעסאנט געווען זיך אפצוגעבען א דין־וחשבון, וואס האט מען אויפגעטון מיט די אלע פראפאגאנדע־מיטלען, ווי ווייט האבען אונז פערפיהרט די נייע ענדערונגען, וועלכע זענען געמאכט געווארען אין דעם לעצטען פערטעל יאהר־הונדערט. זעלבסטפערשטענדליך וועט דער בילאנס אויספאלען נישט איבעראל גלייכליך. ערשטענס, דערפאר, ווייל דער קאמף ווערט נישט איבעראל גלייך ענערגיש געפיהרט, און צווייטענס, די ראציאנעלע פערהעלטנישען, וועלכע האבען זיך אין פערשידענע לענדער איינגעשטעלט איבען אויס אן'איינגעארטיגען איינפלוס אויף דעם ווייטערען גאנג פון דער קראנקהייט.

באלד נאך דעם קריג, אין יאהר 1919—1920, האט די קראנקהייט, דער סיפיליס, גענומען שטייגען און שטייגען, אזוי אז די צאהל קראנקע איז פערגלייך מיט פאר דעם קריג, האט זיך כמעט פערדאפעלט. אינטערעסאנט איז דער פאקט, אז די פערשפרייטונג האט זיך געלאזט בעמערקען כמעט אין גאנץ אייראפא. דער סיפיליטישער מבול האט אבער נישט לאנג געבושעוועט. אט זעהען מיר שוין אין בעלגיען, דייטשלאנד, סקאנדינאוויען א בעדייטענדען ריקגאנג. אין פראנקרייך אבער האט דער ריקגאנג נישט לאנג אנגעהאלטען, פון 1920—1923, פון דעם יאהר אן ביז איצט שטייגט די קראנקהייט פאמעליך. אבער דויערנד. די פראנצויזישע געלעהרטע ערקלערען עס מיט דעם עמיגרירען קיין פראנקרייך פון מענגען אויסלענדישע ארבייטער, ווי אויך מיט דער פערשפרייטונג פון בעהאלטענער פראסטיטוציע. מען פלעגט יאהרען לאנג אננעהמען פאר אן'אקסיאמע, אז די הויפט־קוועלע פון דער אנשטעקונג זענען די שאנד־הייזער, יעצט איז מען געקומען צו דער איבערצייגונג, אז דעם ערשטען פריז דארפען אין דער הינזיכט בעקומען די דאנסינגס, קאפעען און אזוי גערופענע „גוטע בעקאנטע". אין רוסלאנד צ. ב. בעטרעפען די צאהל אנגעשטעקטע אין די שאנד־הייזער 18 פראצענט, און די פון „בעקאנטשאפטען" — 52 פראצענט. אין רוסלאנד ווערט דער קאמף מיט ווענערישע קראנקהייטען אויך גאנץ ענערגיש געפיהרט, אבער דאך איז אין די דערפער צו נאטירען א גרויסע פערברייטונג פון סיפיליס, בעת אין די שטאט ווערט די צאהל פון סיפיליס־קראנקע קלענער.

און יעצט ווי שטעהט די פראגע ביי אונז, אין פוילען? באלד נאך דעם קריג איז אויך ביי אונז, ווי אין גאנץ אייראפע, געווען צו בעמערקען א גרויסע פערשפרייטונג פון סיפיליס, איבערהויפט אין די גרעסערע שטעט. אן'אויסנאהם האט אין דער הינזיכט פארגעשטעלט פויזען. אזוי ווי די פערשפרייטונג פון די ווענערישע־קראנקהייטען האט אנגעפאנגען צו ווערען בעאונרוהיגענד, האט מען זיך ענערגיש גענומען צו בעקעמפען דעם שונא, עס זענען געווארען ארגאניזירט ספעציעלע בריגאדעס פון פרויען־פאליציי, אונטער וועמענס השגחה עס זענען ארונטערגעפאלען נישט נאר רעגיסטרירטע פראסטיטוטקעס, נאר אויך צופעליגע נאהענטשטעהענדע צו דער פראפעסיע מיידלעך און פרויען, די פראפאגאנדע האט אויך איהרס געטון, אזוי אז פאלען פון פריש אנגעשטעקטע סיפיליס האבען זיך בעדייטענד פערקלענערט. אבער וועמען איז אין דער ערשטער רייה צו פערדאנקען דעם נצחון?

ווען פאר 20 יאהר איז ארויסגעטרעטען דער בעריהמטער פראנקפורטער געלעהרטער עהרליך, מיט זיין ערפינדונג 606 — סאלווארסאן, האט ער אויסגעבראכען א געוואלדיגער ענטוזיאזם אין די מעדיצינישע קרייזען, וואו מען האט זיך ערנסט גערעכענט מיט דער מעגליכקייט פון א שנעלער, ראדיקאלער אבסאלוט זיכערער אויסהיילונג פון סיפיליס מיט דער הילף פון נייעם מיטעל, אין א צייט שפעטער האבען זיך אבער גענומען מעהרען פעסימיסטישע שטימען, וועלכע האבען געהאט ברעה נישט נאר אראפצונעהמען די קרוין פון עהרליכען, נאר אויך אוועקשטופען זיין ערפינדונג אויף א גאנץ הינטערשטע שטעלע. עס האט געמוזט דורכגעהן אזוי פיל יאהרען, כדי מ'זאל קענען אפשאצען דעם גאנצען קאלאסאלען ווערט פון דער ערפינדונג. דער בעריהמטער פראפ. יאראכאן (פון ברעסלוי) האט זיך געווענדעט אין פאריגען יאהר צו די בעקאנטסטע פארשטעהער פון דער מעדיצין אין גאנץ אייראפא מיט אן'אנקעטע איבער דער ווירקונג פון סאלווארסאן אויף דעם צוריקגאנג פון סיפיליס. כמעט איינשטימונג האבען אלע געענטפערט, אז נאר דעם סאלווארסאן האט די מענשהייט צו פערדאנקען, וואס דער גרויזאמער שונא איז כמעט בעקעמפט.

און ווירקליך, אויב די ערשטע האפנונגען אויף סאלווארסאן אלס א מיטעל, וואס קען זיכער און ראדיקאל שטענדיג פערטילינגען אלע סיפיליטישע מיקראבען אין מענשליכען קערפער האבען פערפיהרט, איז נישט ווייניגער וויכטיג זיין בעדייטונג אין אן'אנדער הינזיכט: די סיפיליטישע ערשיינונגען, וועלכע האבען פריהער געדויערט וואכען און חדשים, און נאך גאנץ לאנגזאם האט זיך איינגעגעבען זיי צו פערהיילען, פערשווינדען יעצט אונטער די ווירקונג פון סאלווארסאן אין איינינע טעג און אמאל נאך שנעלער, און אויף אזא א'פן איז די צייט פון דער גרעסטער אנשטעקונגס־געפאהר פערקלענערט ביז צו א מינימום, און דעריבער טאקע איז דורך דעם סאלווארסאן דערלאנגט געווארען א טויט־קלאפ דער פערברייטונג פון סיפיליס, זעהר כאראקטעריסטיש איז דער פאקט, וואס אין דערזעלבער אנקעטע האבען אלע אונטערגעשטראכען, אז טריפער האט אין פערגלייך מיט פאר דעם קריג נישט נאר זיך נישט פערקלענערט, נאר האט זיך כמעט איבעראל פערגרעסערט.

דער ווענערישער בילאנס אלזא איז פאלגענדער: דער טריפער האט זיך אין ערגעץ נישט פערקלענערט, נאר זיך נאך פערמעהרט אין גרעסטען טייל לענדער, סיפיליס אבער און דא ס'איז טאקע די הויפט־קראנקהייט, ווייזט מיט קליינע אויסנאהמען (פראנקרייך) א זיכערע און בעדייטענדע טענדענץ זיך צו פערקלענערען. מיר ווילען האפען אז די אנשטרענגונגען אין דער ריכטונג וועלען נישט אויפהערען, און מען וועט ווייטער שטרעבען זי זאל פולקאם בעפרייען די מענשהייט פון דער געפעהרליכער פלאג.

Dr. H. WOŁKOWSKI

צעגעלניאנא 25, טעל. 26-87

ספעציעל ארצט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוואכע, אלע ארט אנאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.

עמפפאנגט פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אוו.

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.

איינענע פראצאווניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען, אין: הקלארקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע פיס, גארסעטען א. ז. וו.

עמפפאנגט פון 5—7 אין אווענד.

הערמאַן זודערמאַן

מוטער און פרוי.

הער ו. האָט מיט אַלע כוח'ת זיך בעמיהט צו פערהוילען פון זיין מוטער זיין לעבענסאַרט. אין אַן אָפּגעלעגענעם שטאָדט-טייל, האָט ער זיך געדונגען אַ צווייטע דירה און די שעה'ן, וועלכע ער פלעגט פערברענגען נישט אין דער היים, פלעגט ער פערשלייערן מיט געריכטע לינענס. אָבער אַ מוטערס אויג זעהט שאַרף. פערפומירטע בילעטען, — אַנאָנימע בלומענקרענץ — געהיימניספולע בעזוכער, קורץ, זי האָט באַלד אַלצדינג געוואוסט. הגם די מוטער מיט איהר ריינעם געמיט איז געווען געגען אַזאַ מין לעבען, אָבער איהר מוטער-האַרץ האָט נאָר געטאָרנט פאַר דעם געזונד פון איהר ליבען זון, ער איז דאָך נישט שולדיג. שולדיג זענען דאָך די שלעכטע פערפיהרערישע פּ-ויען. זי האָט נאָר געטראַכט וועגען דעם, ווי אַזוי איהם אַרויסצוראַטעווען פון אונטער דער שלעכטער השפעה און איהם צוצוּוואוינען צו אַ ריינעם שטובינגען לעבען. זי האָט שוין געמאַכט אַ פּלאַן איהם חתונה צו מאַכען. זי האָט נאָר געוואָלט אויסזוכען אַ טיכטיגע און גוטע פרוי. אָבער איינמאָל, ווען זי איז געזעסען אַליין אין צימער, געוואַרט אויף איהר זון, און האָט געקוקט דורכ'ן פענסטער אויף די געריכטע בערג-שניי, וואָס זענען געלעגען אָנגעוואַליעט אין נאַס, האָט זיך פלוצלונג די טיר אויפגעריסען און אין צימער איז אַריינגעלאָפען אַ פרוי, אַ שיינע, יונגע פרוי פון דער געזעלשאַפט, וועלכע זי האָט געקענט און מיט וועמען זי איז אַפילו געווען זעהר בעפריינדעט.

— אום גאָטעס ווילען, מיין בעסטע, וואָס איז געשעהן? ווו זעהט איהר אויס? איהרע טייערע קליידער זענען געווען צוקנייטשט און זענען געהאָנגען אויף איהר אין אומאָרדנונג, איהר פנים איז געווען ווייס, ווי מירמעלשטיין, און אויף איהם איז געלעגען אַן'אויסדרוק פון ווילדער ענטשלאָסענקייט. שניי האָט אַראָפּגעטריפט פון איהרע האָר — זי האָט אויסגעזעהן ווי דורכגעזאַפט מיט ווייטאָג און פערצווייפלונג.

— וואו איז אייער זון?

זי האָט שרעקעוודיג-שטיל אַרויסגערעדט די ווערטער, און האָט דערביי געקוקט אַרום זיך מיט בלאָנדזשענדיגע זוכענדיגע אויגען.

— מיין זון איז נישט אין דער היים. איך וואַרט דאָס אויף איהם — — — — אָבער, ליבסטע פריינדין, קומט דאָך אַביסעל צו זיך! האָט דען געטראָפען אַן'אומגליק — — — ?

— בעהאַלט איהם נישט פון מיר. איך מוז מיט איהם רעדען... איך בין — אַזוי לאַנג געשטאַנען אין שניי. — ער זאָל מיר נישט לענגער לאָזען וואַרטען — איך וועל נישט אַוועקגעהן, ביז איך וועל האָבען גערעדט מיט איהם.

עס איז געווען קלאָהר — די פרוי איז משוגע געוואָרען.

און די מוטער האָט מיט איהר גערעדט ליבעפול, האָט איהר אַוועקגעזעצט אויף דער סאָפע, האָט איהר געריבען די פערפרוירענע גלידער און האָט בענעצט איהרע שלייפען מיט אָדעקאָלאָן. דאַן ערשט איז די פרוי געקומען צו זיך און זי האָט דערזעהן, מיט וועמען אייגענטליך זי געפינט זיך. זי האָט אויסגעבראָכען אין אַ קאָנוואולסיווען געוויין, איז געפאַלען דער מוטער' צו די פיס און מיט האַלב-אָפּגעריסענע ווערטער האָט זי זיך מודה געווען אין איהר פערברעך. אָ, זי איז אַזוי בעשטראָפט געוואָרען פאַר איהר לייכטזיניגקייט... ער האָט איהר אַזוי געפייניגט ביז בלוט... און איצטער וויל ער מיט איהר מעהר נישט רעדען אַפילו... זי מוז אויסגעהן פאַר שרעק אומליבע... זי קען נישט מעהר לעבען אָהן איהם... נאָר דער טויט קען זי אויסלייזען.

די מוטער האָט זיך אַראָפּגעווישט דעם קאַלטען שווייס פון איהר שטערן. איהר האַרץ האָט איהר גענומען ווייטאָן פאַר דער דאָזיגער לייכטזיניגער און אומגליקליכער פרוי, וועלכע איז געלעגען ביי איהרע פיס. אָבער ווען די קניענדיגע האָט אָנגעהויבען קישען איהרע הענד און אָנגעהויבען בעטען, אַז זי זאָל איהר מוחל זיין, האָט זי זיך אָפּגעקעהרט פון איהר: זי האָט זיך דערמאָנט אָן די שיינינקע קינדערלעך פון דער פרוי, וועלכע זי האָט מיט עטליכע טעג צוריק — ווען זי איז געווען ביי איהר צו גאַסט, — געזעהען זיך שפּילענדיג נעבען דער מוטער זי האָט אויפגעהויבען איהר האַנד און שטרענג געזאָגט:

— געהט אַהיים צו אייערע קינדערלעך!

ווי פערשטיינערט אין איהר שמערץ האָט די פרוי אויסגעגלאָצט אויף איהר איהרע אויגען. אָבער דאָ האָט זיך דערהערט ווי עמיצער קומט אַריין. ער איז אַהיימגעקומען.

ווי די געליבטע האָט דאָס דערהערט, איז זי אַרויסגעלאָפען איהם אַנטקעגען.

די מוטער איז געפאַלען אויף דער סאָפע און האָט אַריינגעגראָבען דעם פנים אין קישען.

ווי פון אַ בייזען חלום האָט זי געהערט דעם שמועס צווישען די ביידען.

ער, צאָרנדיג, מיט אַ געדעמפטען קול:

— וואָס? דו ביסט דאָ?... וואָס ווילסטו?... האָב איך דען דיר נישט שטרענג פערווערט?

זי, שטיל און פערקשנט:

— איך מוז מיט דיר רעדען.

— האָט דיך מיין מוטער געזעהן?

— ניין, — זי האָט געלייגט, די אומגליקליכע, זי האָט גוט געוואוסט אַז ווען זי זאָל זאָגען דעם אמת, געהמט תיכף צו אַלץ אַ סוף.

— געה אויף גיך אַהיים, כדי זי זאָל דיך נישט בעמערקען... געה דורך אָט דער טיר!... זי דאַרף פון די אַלע זאַכען נישט וויסען.

— איך מוז מיט דיר רעדען.

— אַך, מיין גאָט, קומט היינט אָוועגר אין דער ס. גאַס. קלינגט אָן צוויי מאָל אין טיר, אַזוי ווי פריהער.

— אך, ניין! דו וועסט מיך ווידער אַרויסטרייבען — אָדער דו וועסט מיך לאָזען וואַרטען. היינט בין איך אויך געשטאַנען צוויי שעה אין שניי — ניין, איך מוז מיט דיר רעדען, איצטער, גלייך.

— נו, אויף גיך! וואָס ווילסטו פון מיר?

אַ לאַנגע פויזע, דערנאָך האָט זיך דערהערט איהר וויינענדיגע שטים:

— קורט, וואָס האָב איך דיר געטון?

ער (נערוועז): — איך בעט דיך, קינד, נעהם זיך אין די הענד. בערוהיג זיך. איך האָב דיר גאָר נישט וואָס פאַרצוואַרפען — דורכאויס נישט. דו ביסט מיר געווען אַ ליבע, זיסע ווייב... אָבער דו דאַרפסט דאָך פערשטעהן, — יעדע זאַך האָט איהר צייט... דו האָסט דאָך בעקומען מיין בריף... עס מוז נעהמען אַ סוף — מיר האָבען זיך איינער דעם אַנדערען מעהר נישט וואָס צו זאָגען.

— הייסט עס, אַז דו אונטערשטעהסט זיך מיך אַוועקצוּוואַרפען, אַזוי ווי מען וואַרפט אַוועק אַ שלעכטע פרוי?

— הער דאָך אויף מיט די פערגלייכען! מען געפינט צווישען די אַזוי-גערופענע שלעכטע פרויען זעהר געטרייע און צווישען די אָרענטליכע — זעהר אומגעטרייע בעשעפענישען. שליסלעך זענען די איינע נישט מעהר ווערט פון די אַנדערע.

— אָ, דו בעליידיגסט מיך נאָך, מיך, — וועלכע האָט דיר אַוועקגעגעבען מיין לעבען, מיין גליק, האָב מקריב געווען פאַר דיר? און דאָס איז דיין דאַנק —

— גאָט מיינער, איך רעד דאָך נישט נאָר וועגען דיר — איך רעד דאָך וועגען פרויען בכלל... איך קען אייער געשלעכט און ווייס וואָס איהם קומט... אונז, מענער געהערט די אַרבייט אין דער גרויסער וועלט — מיר דאַרפען ניטיג האָבען אונזער כוח גענען מענער, מיר זענען צו גוט דערצו, אַז מיר זאָלען זיך לאָזען פערדאַרבען אונזער שטימונג... אָ, איך קען אייך! ווער עס בעהאַנדעלט אייך שלעכט דעם פאַלט איהר צו די פיס, און ווער עס ליבט אייך, דעם פערוואַנדעלט איהר פאַר אַ שפּילצייג. פאַלש און אומגעטריי זענט איהר אַלע, דערפאַר איז בעסער, אַז מען נאַרט אייך פריהער אָפּ, כדי שפּעטער אַליין נישט אָפּגענאַרט צו ווערען.

— און אַזוי זענען אַלע פרויען, קורט?

— אַלע.

— איך אויך? האָב איך דיך ווען עס איז אָפּגענאַרט?

— מיך אפשר נישט.

— אָ, בעליידיג מיך, בעליידיג מיך, אָבער אויף די קניע שטעהענדיג בעשווער איך דיר!

— שטעה אויף, מאַך מיר נישט קיין סצענע!

— איך בעשווער דיר ביי דעם לעבען פון דיין מוטער...

ער האָט העפטיג איבערגעהאַקט:

— דערמאָן נישט דעם נאָמען פון מיין מוטער...

אָבער דאָ איז די אַלטע אויפגעשפּרונגען. אין איין רגע אַרום איז זי געשטאַנען צווישען די פאַלטען פון דעם פאָרהאַנג אין טיר. אַלע בלוטען זענען פערשוואונדען פון איהר פנים, זי האָט אויסגעזעהן ווי אַ טויטע.

— יאָ, זי זאָל יאָ דערמאָנען, און נישט אומזיסט — האָט די מוטער געזאָגט, מיט אַ קול, אין וועלכען עס האָט זיך געהערט דער פיין פון אַ צובראָכענער מוטער-האַרץ.

זי איז צוגעגאַנגען צו דער פרוי, וועלכע איז נאָך אַלץ געשטאַנען אויף די קניען. האָט איהר גענומען אין איהרע אָרעמס און האָט ווייטער געזאָגט:

— שטעה אויף, מיין טאָכטער, און זיי מיר מוחל, וואָס איך בין פריהער געווען אַזוי האַרט געגען דיר. איין פרוי מוז העלפען דער צווייטער, ווייל מיר ליידען אַלע אונטער דער קללה פון אונזער ליבע. איצטער ביסטו געווען דער שטאָלץ פון דעם פרויען-געשלעכט, וועלכען ער האָט געטראָטען מיט די פיס. קום מיט מיר: מיר האָט ער אויך בעליידיגט. ווייל ער האָט פערגעסען איין זאַך: די מוטער, וועלכע האָט איהם געגעבען דאָס לעבען איז אויך אַ פרוי. ער האָט עס מיר שווער געגעבען צו פיהלען אין דער רגע.

— מוטער, איך בעט דיך, — הער — —

אָבער דער בליק, וועלכען זי האָט צוגעוואָרפען, האָט ביי איהם אָפּגענומען דעם לשון.

זיך קוים אַליין האַלטענדיג אויף די פיס, האָט זי אַרויסגעפיהרט די געליבטע.

דעם גאַנצען טאָג איז זי געבליבען איינגעשלאָסען אין איהר צימער. אומזיסט האָט דער זוהן געבעטען, אַז זי זאָל איהם אַריינלאָזען. געגען אָוועגר איז ער אַרויסגעגאַנגען, כדי אין שענק זיך אַביסעל צו בעטויבען. ווען ער איז צוריקגעקומען, איז זי מעהר נישט געווען. אויפ'ן טיש איז געלעגען אַ בריף די אותיות זענען געווען קוים צו לייענען פון די פערגאָסענע טרעהרען, וועלכע האָבען זיי דורכגעווייקט. וועגען דעם, וואָס אין בריף איז געווען געשריבען, האָט קיין מענש זיך נישט דערוואוסט.

דער הער ו. האָט באַלד אָנגענומען אַ שטעל אין אַ קליין שטעדטעל אין מזרח-דייטשלאַנד. אפשר האָט ער זיך דאָרטען אויסגעלערנט צו וויסען, אַז ווייב און מוטער איז איין און די זעלביגע זאַך.

יודיש: י. עריאָשעווין

י. ה. ראַדאַשיצקי

אַזוי שטאַרבט אָפּ דאס גליק!

אויפ'ן פרישען קבר פון מיין מוטער חנה, געשטאָרבען אין לאָדז דעם 9-טען אָקטאָבער 1928.

אַזוי לויפען די יאָהרען,
אַזוי פערשווינדען דורות,
אַריין אין דער אייביגקייט,
און די הימלען בלייבען הימלען,
און די ערד בלייבט ערד —
מאַמע מיינע!
פריש איז נאָך דער גלעט
פון דיינע הענט דאָרט איבער מיין שטערן,
נאָך לעבעדיג דיין געבעט
אין דיינע טריפענדיגע טרעהרען
איבער מיין קראַנקען גוף:
„שלאָף איין מיין קינד,
שלאָף איין איך בעט פאַר דיינע יאָהרען"..
און איבער די דעכער האָט מיטגעוויינט
דער חשון-ווינט,
אַריינגעוויינט האָט דער האַרבסטרעגען
אין די צעבראָכענע שויבען אַריין:
„שלאָף איין מיין קינד, שלאָף איין..."
און די הימלען פינסטער, כמאַריקע
האָבען זיך געצויגען
ווי וויזעס טרויעריגע פון מיינע אויגען,
און ד ומאַמע מיינע ווי אַ מלאך
אין ווייסען נאַכט-קלייד —
מיט אַזוי פיל האָפנונג בעטסטו פאַר מיר
מיט שטילע רייד, מיט ווייכע רייד,
און גיסט אַריין אין מיין האַרץ פיבערדיקס
מיט דיין שלוכצען.

און תפילות קילעגדיגע פאַלען מיט נענעוונג
איבער מיין אויסגעדאַרטען לייב,
אַ הימליש, בלוי-בעפליגעלטער שלאָף נידערט
אַראָפּ
נעמט אַרום מיין זעל,
הערט מיר לייכט, מיר ווערט העל:
אַ רענגבויגען איז אויפגעגאַנגען
איבער מיין קאָפּ מיט געזאַנגען!
שטערען בלישטענדיגע פינקלען
די קילענדיגע זומער-טראָפּענס איבער מיין
שטערען
און פאַלען און פאַלען —
ווי דער טוי איבער בלימעלעך שטאַרבענדיגע
אין קאַלטער הערבסט נאַכט...
און נאָך היינט ציטערען אויפסניי
איבער מיין האַרץ דיינע תפילות —
פון יענע נעכט,
פון יענע טרוימען!
ווי דער זומען שפּרינגט אַרום אין חודש מאי
פון ערד שוים, צו די ריכטיגע הימלען,
אַזוי גליט אַרום מיין דער-געזאַנג.
אַזוי גייט אויף מיין צער בענקענדיגער הייבט —
צו דיר צ ווינע טעג —
וואָס וועלען זיך נישט אומקערען צוריק!...
אַזוי שטאַרבט אָפּ מיין יוגענט-גליק
איבער דיין פרישען קבר
מאַמע מיינע!

ניו-יאָרק. נאָוועמבער 1928

:0:

האָט זיך היינע געשעמט מיט זיין יודישער אָפּשטאַמונג?

פון ישכר שוואַרץ

דער בעריהמטער שריפטשטעלער אַלפרעד מייסנער דערצעהלט אין זיין ביאָגראַפיש בוך „היינריך היינע", אַז ווען דער דיכטער איז אין זיינע לעצטע יאָהרען געלעגען אין זיין טרויעריגער „מאַטראַצענגרוב" (ווי בעוואוסט, האָט היינע אין פאַריז 8 יאָהר געליטען גרויסע יסורים פון זיין ריקענמאַרך-קראַנקהייט און האָט געמוזט ליגען צו בעט די גאַנצע צייט ביז ער איז דעם 17 פעברואַר 1856 געשטאָרבען) פלעגט איהם עפטערס בעזוכען דער „קליינער הייל". אַלכסנדר הייל, אַ גרויסער געלעהרטער און שריפטשטעלער איז געווען בעקאַנט אויך מיט זיין אידעע-פיקס צו גרינדען אַ נייע יודישע רעליגיע, ער איז געווען אַ גוטער פריינד פון היינע'ן, וועלכער האָט איהם געגעבען דעם שפּאַס-צונאָמען „קליינער הייל". הייל איז אויך געווען אַמאָל אַ חזן אין אַ שוהל און אַ שעהנער מנגן.

היינע פלעגט הייל'ן אָפט בעטען ער זאָל איהם עפּעס פאָרזינגען פון די אַלטע יודישע סקאַרבאָווע נגונים, ווייל האָט איהם צוליב געטון און געזונגען די מאַנאָטאָנע איינפאַכע אַלטע מעלאָדיעס מיט דער פולער חזנ'ישע קאָלאָראַטור.

— מיין גוטע פרוי, וועלכע האָט קיין אַהנונג נישט געהאַט, אַז איך בין אַ יוד — האָט היינע זיך צולאַכט, ווען ער האָט דערצעהלט מייסנער'ן — האָט זיך שטאַרק געוואונדערט, וואָס איך קוועל אַזוי אָן פון די פרעמדאַרטיגע מוזיקאַלישע לאַמענטאַ, און האָט זיך צו מיר געווענדעט מיט דער פראַגע:

— אַנרי, זאָג מיר כ'בעט דיך, וואָס פאַר אַ לידער זינגט ער דאָס דאָרט?

— דאָס זענען אונזערע רייטשע פאָלקסגעזאַנגען, — האָב איך איהר ערקלערט, — און זי האָט דאָס אָנגענומען פאַר אַן'אמת.

זאָל זיך היינע מיט זיין אָפּשטאַמונג האָבען געשעהמט, און ער האָט דאָס געהאַלטען פאַר זיין פרוי מאַטילדע בסוד?

אויך וואַפיר דער בעקאַנטער הומאָריסט און וויצענמייסטער שרייבט וועגען זיין בעגעגענונג מיט היינע'ן אין פראַנקפורט א. מ. אין יאָהר 1827; „היינע האָט זיך מיט די הענד און פיס און פעדער געוועהרט אַנטקעגען דער בעהויפּטונג, אַז ער איז געבוירען אַ יוד. נאָר זיינע אורעלטערען האָבען געשטאַמט פון יודען. און זאַפיר בעמערקט דערצו: איז דאָס נישט נאַריש פון אַזאַ קלוגען קאָפּ ווי היינע. איז דאָס נישט קליינליך פון אַזאַ גרויסען גייסט ווי ער!

און אויך אַרנאָלד רינגע דער בעקאַנטער דייטשער שריפטשטעלער און איבערזעצער פון באָקל'ס „געשיכטע דער ציוויליזאַציע" האָט בעשריבען זיין געשפּרעך מיט היינע'ן אין יאָהר 1844. היינע האָט זיך בעקלאָגט פאַר איהם, אויף די פיל אָנפאַלען מצד יודישע שריפטשטעלער, וואָס קריטיקירען איהם און רינגע האָט מיט אַ שמייכעל איהם געזאָגט, אַז דאָס איז אַ יודישע נאַטור און רינגע האָט בענוצט דאָס ווערטעל „פאַמיליענצוויסט" האָט זיך היינע געפיהלט ווי בעליידיגט און איהם געזאָגט: איך בין נישט קיין יוד און בין עס קיינמאָל נישט געווען... רינגע גיט צו: „ער, היינע, האָט דערמיט געוואָלט מיך איבערצייגען, אַז ער שטאַמט נישט פון יודען. און דאָס האָט אויף מיר געמאַכט אַ קאָמישען איינדרוק".

• • •

מיר ווילען דאָ נישט אָפּלייקענען די אויבען מיר געפינען ביי היינע, למשל, אַזעלכע אויסערונגען: „איך מאַך נישט קיין סוד פון מיין יודענטום. איך בין נישט יעצט קיין בעל-תשובה געוואָרען, נאָר איך האָב דאָס יודענטום קיינמאָל נישט פערלאָזט". אַ-ער אַ עלכע ווערטער: „איך בין יעצט נאָר אַן אָרעמער יוד — אַ טויט-קראַנקער — אַן אומגליקליכער מענש...

צום סוף וועלען מיר נאָך ציטירען אַ פּאָר ווערטער, וואָס דער פראַנצויזישער שריפטשטעלער פהיליבער אנדרעבראַנד שרייבט אין זיינע „קליינע מעמוארען פון 19-טען יאָהר הונדערט" וועגען היינע'ן:

„צו שרייבען וועגען יודען האָט איהם געמאַכט אַ בעזונדער פערגעניגען. אַ בליק אין זיין קאָרעספּאָנדענץ צייגט אונז די דאָזיגע מערקווירדיגע ליבע. איך זאָג מערקווירדיג, ווייל מיט גלייכער פרייד און נחת-רוח האָט ער איבער זיינע גלויבענסברידער „בייזעס" און „גוטעס" געשריבען. אַמאָל האָט ער זיי ביז אין הימעל געהויבען און אַמאָל האָט ער זיי אויסגעווירעלט מיט דער בלאָטע...

אַז מען האָט איהם וועגען זיינע פערשידענע מיינונגען איבער יודען אַמאָל געפרעגט, האָט ער זיך געקענט איבערצייגען, אַז ער ליבט זיי שטאַרק „די יודישע ראַסע — האָט ער בעהויפּטעט — איז די איינציגע היסטאָרישע אומה, וואָס האָט די גאַנצע היינטיגע וועלט, נאָך איהר שטורץ, צוויי יאָהר טויזענד איבערלעבט"...

נישט אומגעריכט איז געווען גרעץ, וואָס ער האָט זיין נאָמען אַהיינגעבראַכט אויך אין זיין „געשיכטע דער יודען", וואָרום: אף על פי שחטא ישראל הוא. מיר בראַוכען זיך מיט איהם נישט צו שעהמען.

יודישע גלייבווערטלעך \ פון וואנען זיי נעהמען זיך

II (*

„אז מען רופט דעם מלאך, קומט דער גלח".

דאס ווערטעל, „אז מען רופט דעם מלאך, קומט דער גלח" ווערט בענוצט שטענדיג, ווען מען פעגעגנט דעם נישט־ריכטיגען מענשען, אדער אין הויז קומט אריין א עלכער, וועלכען מען האט נישט געוואלט האבען, אנשטאט איינעם, וועלכען מען האט ערווארט, און יא געוואלט האבען.

איך האב זיך פערצייכענט צוויי פערשידענע מעשיות אין פערבינדונג מיט דעם דאזיגען ווערטעל, ביידע מעשה'לעך זענען שעהן און־און־פאר־זיך, ווען אפילו זיי זאלען קיין דירעקטע שייכות נישט האבען מיט דעם ווערטעל.

די ערשטע געשיכטע איז געווען ווענען א קעניג, א גלח און א רב. אין א שטעטעל האט געוואוינט א רוסישער פאפ (א גלח), וועלכער האט געהאט א נאמען אלס א גרויסער חכם. איינמאל איז דער קיסר פערביינעפאהרען פערביי יענעם שטעטעל, האט ער זיך דערמאהנט, אז דארט וואוינט א גלח, וועלכען אלע האלטען פאר א גרויסען חכם — און ער האט אליין געוואלט אויספרובירען די קלוגשאפט פון דעם פאפ.

דער קיסר האט געשיקט א שליח צום גלח און איהם געגעבען דריי פראגען: וואו איז דער מיטען פון דער וועלט? וויפיל איז דער קיסר ווערט? און, וואס האט דער קיסר אין זינען?

דער קיסר איז דאן אוועקגעפאהרען און ער האט געלאזט אנזאגען דעם גלח, אז ער גיט איהם אזוי פיל און אזוי פיל צייט צוצוטראכטען די ענטפערס און דאן זאל ער קומען צו איהם קיין פעטערבורג.

דער גלח האט געטראכט און געטראכט און נאר נישט אויסגעטראכט, אז עס האט זיך דערנעהענטערט די צייט, ווען ער האט געזאלט פאהרען קיין פעטערבורג, איז דער גלח זעהר פערצווייפעלט געווען און איז זיכער געווען, אז זיין סוף איז שוין געקומען. נאר דא האט ער זיך דערמאהנט, אז יודען זענען זעהר קלוג און, אז דער קלוגסטער יוד איז דער רב.

איז דער גלח אוועק צום רב. און מיט טרערען אין די אויגען איהם דערצעהלט זיין אומגליק. דער רב האט איהם אויסגעהערט און געשמייכעלט און זאגענדיג איהם, אז ער זאל זיין רוהיג, האט דער רב זיך פערשטעלט פאר א גלח און ער איז געפאהרען קיין פעטערבורג.

דארט זענען שוין געווען פערזאמעלט אלע גרויסע לייט, און ווען דער קיסר האט געזעהען אריינקומען דעם גלח, האט ער אויסגערופען: „דאס איז נישט קיין גלח, נאר א מלאך!..." דאן האט ער דעם גלח נאכאמאל געפרעגט די דריי פראגען. דער פערשטעלטער רב, האט געהייסען, אז אלע זאלען איהם נאכגעהן אין הויף אריין. קומענדיג אויפ'ן הויף, האט ער מיט'ן שטעקען א וויין געטאן אויף א געוויסען פונקט אויף דער ערד און אויסגערופען:

— אט דא איז דער מיטען פון דער ערד!

— פון וואנען ווייסטו דאס? — האט דער ערשטוינטער קעניג געפרעגט.

— ארדפא, אדוני קעניג, מעסט איבער די ערד, וועסטו זעהן...

דאן האט דער קעניג איהם געפרעגט די צווייטע פראגע: — וויפיל דער קעניג איז ווערט? — דער כלומר'שטער גלח האט ארויסגענומען פון אונטערן כאלאט א קליינע נעצקע (פון גוי'אישען נאס) און געבראכט דעם קעניג:

— וויפיל, אדוני קעניג, איז דאס ווערט?...

— צוויי רובעל — האט דער קעניג געענטפערט.

— נו, — האט דער פערשטעלטער רב געזאגט, — אויב גאט איז ווערט צוויי רובעל, איז דער קעניג ווערט איין רובעל...

דאן איז געקומען די דריטע פראגע: „וואס טראכט איך איצט?" אויף דעם האט דער פערשטעלטער רב געענטפערט:

— דו טראכסט, אדוני קעניג, אז איך בין דער גלח, אבער אין דער אמת'ן בין איך נאר א רב.

ביי די ווערטער האט ער אראפגעווארפען פון זיך די גלח'ישע קליידער.

— אזוי, — האט דער קעניג אויסגערופען, — ביסטו נישט קיין מלאך און נישט קיין גלח! — און ער האט דעם רב בעשאנקען מיט טייערע מתנות.

(*) זעה „נייער פאלקסבלאט" נומ' 285.

פון א. אלמי

„א פייער ביים ג'ה אין שייע".

די פריהער געבראכטע מעשה וועט נישט אויס צו האבען א זעהר שטארקע שייכות מיט דער ערקלערונג הענגען וועם אפשטאם פון דעם דערמאהנטען ווערטעל. א שעהנע פאלקס־מעשה'לע איז זי יעדענפאלס. דאס אייגענע קאן מען אויך זאגען וועגען דעם פאלגענדען וויציגען מעשה'לע:

פונקט ווי די מעזעריטשע שוהל האט א חזן, אזוי האט די ווייבערשע שוהל א „זאגערקע". א יודענע, וועלכע קאן די „שווארצע פינטעלעך". זאגט פאר די שבת'דיגע, אדער יום־טוב'דיגע תחינות און די איבעריגע ווייבער זאגען איהר נאך, אבער, אז איין פרוי דערהערט נישט אדער זאגט נישט ריכטיג נאך, כאפט עס א צווייטע אויף פערגרייזט און ביי א דריטער קומט עס אויס נאך שטארקער פערגרייזט, ווערט צום סוף א גאנצע צומישעניש.

זאגט די זאגערקע: „אוי, דער מלאך פון פייער"...

כאפט א צווייטע יודענע אונטער:

„אוי, ביים גלח א פייער".

א דריטע יודענע גיט א יאמער ארויס: „אוי, א פייער ביים גלח אין שייער".

די אנדערע יודענעס מאכען שוין א גוואלד: „געוואלד, א פייער ביים גלח אין שייער!"

און אין דער מענערשער שוהל, אונטען, ווערט א געשריי, א טרעוואגע: „געוואלד! א שרפה! פאזשאר! ראטעוועט!" — און דער עולם לויפט מיט שרעק פון שוהל ארויס...

„א שיקסע ביים רב קאן אויך פסק'ענען שאלות".

דאס ווערטעל, אז א שיקסע ביים רב קען אויך פסק'ענען שאלות, איז אנ'עכט־יודישער קיבעץ. דאס בעציהט זיך אויף יענע עם־הארץ, וועלכער רייבט זיך ארום געבילדעטע לייט און זאגט נאך זייערע רייד. די שיקסע ביים רב הערט ווי דער רב פסק'ענט שאלות, וויים זי שוין און קען דעם פסק נאכזאגען, אבער זי וויים נישט פארוואס און פאר ווען. אזוי אויך דעם עם־הארץ. ער כאפט אויף פון געבילדעטע לייט ווערטער, אבער ער בעגרייפט נישט זייער אינהאלט, זייער זין. וואס אנבעלאנגט דעם ווערטעל אליין, האט מען מיר דערצעהלט אזא געשיכטע:

ביי א רב אין א פויליש שטעטעל איז געווען א גוי'אישע דינסט. זי פלעגט זיך אלעמאל צוהערען ווי דער רב פסק'ענט שאלות. איבערהויפט ווענען עס, ווי געוועהנליך, געווען שאלות וועגען מילכיג און פליישיג.

איינמאל איז א יודענע אריינגעפאלען מיט א נעוואלד צום רב. עס האט ביי איהר פאסירט אנ'אומגליק: די קאץ איז אריינגעפאלען אין א קרוג מיט מילך. איז די פראגע אזוי: די קאץ איז דאך פליישיג, צי איז דערפון די מילך נישט פליישיג געווארען?

דער רב איז גראד נישט געווען אין דער היים, האט די שיקסע אויסגעהערט, וואס די יודענע דערצעהלט, און געזאגט צו איהר:

„דער ראבין זאגט, אז די קאץ זאלסטו ארויסווארפען און די מילך זאלסטו אויסטרינקען".

די יודענע איז א צופרידענע אוועק א היים.

„ווי קומט א פאטש צו גוט־שבת?"

דאס ווערטעל „ווי קומט א פאטש צו גוט שבת", בענוצט א יוד שטענדיג, ווען עמעס א זאך, אדער אנ'ענין קלעפט זיך נישט, אדער ווען איינער מישט זיך אריין אין א דיסקוסיע און זיינע רייד פאסען זיך נישט אריין; צי ווען איינעם'ס לאגיק הינקט אונטער.

וועגען דער אפשטאמונג פון דעם ווערטעל, זע נעפערהאן איינינע מעשה'לעך. איינע פון זיי איז פאלגענדע:

צוויי יודען בעגעגענען זיך שבת אין דערפריה, געהענדיג אין שוהל אריין. איינער פון זיי איז א טויבער.

„גוט שבת!" — רופט אויס דער ערשטער.

דעם טויבען דאכט זיך אויס, אז דער ערשטער האט איהם אנגערופען מיט עפעס א מיאוס'ען, בעליידיגענדען נאמען, לאזט ער יענעם אראפ א פייערדיגען פאטש.

— ווי קומט א פאטש צו גוט שבת? — פרעגט דער ערשטער ערשטוינט.

— אזוי? ! — רופט אויס דער טויבער, — דו ווילסט נאך מיין טאטען אויך? ! טא נאדיר נאך א פראסק אין מארדע!...

אין אן ענליכען כאראקטער איז דער שפאס וועגען דעם ווערטעל: „גוט־מארגען — רעטאך טראג איך". צוויי טויבע בעגעגענען זיך, זאגט דער ערשטער: „גוט מארגען", מיינט דער צווייטער, אז ער פרעגט איהם, וואס ער טראגט. ענטפערט ער: „רעטאך טראג איך"...

„דער טייטש איז געשטארבען".

אין איינינע געגענדען פון גאליציען האב איך געהערט א ווערטעל „דער טייטש איז געשטארבען". איבערהויפט האט מען דאס בענוצט ווען איטיצער האט געפרעגט קשיות, אדער געוואלט, אז מען זאל איהם פערטייטשען א ווארט. אדער אנ'ענין. ווי מען זאגט צום ביישפיל: „טאטע איז געווען א יודענע", ווען איינער קאן זיך נישט בעשליסען און טראכט „טאמער יא, טאמער נישט" (פון תפר אין חומש).

דערצעהלט מען, אז דאס ווערטעל קומט פון חדר, פון די מלמד'ישע טייטשען. די אלט־מאדיר־שע מלמדים, האבען, ווי בעוואוסט, א ספעציעלען, שטיינער ווי אזוי צו פערטייטשען דאס לערנען; זיי ציהען אויס יעדעס ווארט בעזונדער, פערטייטשענדיג עס; דערנאך בינדען זיי צונויף אלע ווערטער אין איין זאץ און פערטייטשען עס נאכאמאל...

אט זיצט א מלמד אין א חדר און פערטייטשט פאר די תלמידים, די קליינע יונגעלעך, א שטיקעל חומש:

„ותמת" — איז געשטארבען. ווער איז געשטארבען? שרה. — דאס הייסט, שרה איז געשטארבען.

— רבי! — כאפט זיך ארויס א תלמיד'ל, — דער „ותמת" איז געשטארבען. דער „ווער" איז געשטארבען; דער „וואס הייסט" איז געשטארבען, און שרה איז אויך געשטארבען... אלע מיט אמאל געשטארבען?

— פויערישער קאפ דו! — גיט א געשריי דער מלמד, — ותמת איז דער טייטש געשטארבען!

— אזוי, רבי, כאפט אונטער דער תלמיד, — דער טייטש איז אויך געשטארבען? !

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאנא 43, טעל. 32-41
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און מענער־
צייכע קראנקהייטען. היי ונג מיט קווארץ לאמפען
(דער אויטספאל)
נעהמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אייוענד.

Dr. med. B. Robinzon
אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען.
פעטריקאווער 10, טעל. 31-86
נעהמט אן פון 8—9½ פריה און פון 3½—4½ נאכם

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, tel. 26-02
אינערליכע קראנקהייטען. ספעציעל פאר לונגען־און
הארץ־קראנקהייטען, בעשטראהלונגען און קינסטליכע
זונען־זון. אין דערהיים פון 3—5 נאכמיטאג
צוריקגעקעהרט.

דער שווארצער וואלף

(ראמאן). (21

— אייך גראד קאן איך נישט, — האט וולא־דעק רוהיג בעמערקט — איך האף אבער, אז אין איידעלקייט און געבענטווירדיגקייט וועט איהר נישט אפשטיין פון אייערע חשוב'ע קאלעגען?

— אויב איהר ווילט דערמיט זאגען, אז איך דארף ארונטערנעהמען די מאסקע, טא זייט וויסען, אז איך זאג זיך אפ דאס צו טון! — האט געענט־פערט דער מאן אין דעם גרויסעם קאסטיום.

ער האט גערערט פויליש מיט א שטארקען ענגלישען אקצענט.

— אהא, איהר זענט, מסתם אנ'אמעריקאנער?

— א געבוירענער אמעריקאנער, אויב אייך גע־פעהלט אזוי!

— מיר האבען זיך פריהער קיינמאל נישט בעגעגענט?

— קיינמאל נישט.

— מיין ליבער גראף, — האט זיך וולאדעק געווענדעט צו קאטשאלקאווסקי'ן — זייט אזוי גוט, בעקענט מיך מיט דעם דאזיגען הער!

— אייער טייערער גראף וועט עס נישט טון, הער לעמאן, אויב איהר ווילט דווקא פאר מיר האבען א נאמען, ט ארופט מיך פשוט: סמיט.

דער ענערגישער טאן פון'ם אומבעקאנטען פערשוין האט זיך אבסאלוט געפאסט צו זיין אויס־סערליכען אויסזעהן.

וולאדעק האט דערשפירט, אז דער פערשוין פערמאגט אזא כאראקטער פונקט ווי ער אליין. ער אליין.

הייסט עס, אז עס איז אומזיסט געווען צו פטר'ן צייט אויף צו פיהרען דיסקוסיעס.

— נוט! איבעריגענס, האט עס נישט קיין באדייטונג! — האט ער פרובירט א זאג געטאן — אין געגענפאל וואלט איך טאקי דווקא געוואלט וויסען, ווער איהר זענט... אדער פשוט אפגעווענדט דאס פערגעניגען פון צו געפינען זיך אין אייער הויכער געזעלשאפט.

אמת, איך בין טאקי זעהר איבערגענומען פון אייער אויפמערקזאמקייט לגבי מיר, מיינע הערען! ווערטהיימער שטעלט מיט זיך פאר די פער־בערע עיישע וועלט פון ענגלאנד, דער גנעדיגער, ארעליגער גראף רעפרעזענטירט דאס פערברעכע־ריש ווארשא, קאלענע פאפינא פערטרעט אין דער היניזיכט פראנקרייך און איטאליע, און איהר, ה' פשוט־סמיט, אויב איך בין נישט אין טעות, זענט דער פארשטעהער פון די אמעריקאנער באנדיטען...

— איך ווייס נישט, ווי די אנדערע, — האט דרונזשיג א ברום געטאן דער גראבער פאפינא, — אבער מיר האבען שוין דערעסען אייערע וויצען!

— איהר בעט אייך זעהר, איהר זאלט מיר מוחל זיין... נאר איך האב אייך שוין פריהער גע־זאגט, אז איך בין אבסאלוט נישט מסוגל צו רעד־רען מיט אייך ערנסט.

— פארוואס? — האט א פרעג געטאן דער אמעריקאנער — איך פערזיכער אייך, אז עס ליגט נישט אין אייערע אינטערעסען אונז אויפצורייצען, און קאליע מאכען די פערהעלטענישען מיט אונז.

— איהר האט מיך אודאי נישט פערשטאנען מיסטער... ווי רופט מען אייך?.. יא, מיסטער סמיט! אויב אייך דוכט זיך אזוי, אז איך בין אריינגעפאלען אין אייער נעץ, האט איהר במחילה, א גרויסען טעות. געדענקט דאך, אז נישט איך, נאר איהר האט בעשטעלט דעם ראנדעוואו, און איהר האט פאר מיר בעשטימט א ראליע, וואס איך האב קיין שום פערלאנג נישט צו שפילען.

— וואס ווילט איהר דערמיט זאגען? האט איהם קאטשאלקאווסקי איבערגעשלאגען די רייד.

— אט וואס, מיינע הערען...

אפשטעלענדיג זיין חוזקטאן, האט זיך וולא־דעק א בויג געטאן פאראויס, אז ופויקענדיג צום טאקס מיט די פינגער אויפ'ן טיש, האט ער דער־קלערט:

— צי איז עס געשעהען צוליב מיין נאכלעסיג־קייט, צי איז עס א דאנק אייער געשיקטקייט — א פאקט איז, אז איהר האט דערגאנגען מיין סוד. אייך האבען תיכף ארומגעכאפט די פאסקודנע נע־פיהלען פון קנאה און זשערנעקייט. האט איהר בע־שלאסען, אז איך שטער אייך, און פאקטיש — איך טראג שטענדיג אום מיט זיך עפעס, וואס איהר אליין וואלט געקאנט צושארען, ווען עס פאלט אייך איין פריהער פון מיר דאס צו טון. אייער געהערטער אמעריקאנער רופט עס אוודאי אן, אז איך קאן ווריר מיט אייך אויפ'ן מארק.

דער אמעריקאנער האט זיך ברוגז אנגע־הויבען צו בעוועגען אויפ'ן שטול.

— איהר האט זיך א.ע צוזאמענגענומען, כדי אויסצוזוכען א מיטעל, ווי־אזוי צו זיין בעטיילינגט אין מיינע רווחים. איך צווייפעל נישט אז איהר האט שנעל אנגענומען דעם בעשלוס. איך וועל, רעכנ־ענדיג, נישט האבען קיין טעות, ווען פון אייער זייט וועט מיר פראפאנירט ווערען, אז איך זאל פאר זיך איבערלאזען א העלפט פון דעם רווח, אויב איך זאל מסכים זיין מיט אייך צוזאמענצוארבייטען?

— יא, מיר זענען בעפולמעכטיג צו מאכען אייך אזא פארשלאג! — האט קאטשאלקאווסקי בע־שטינט.

— מיט איין ווארט, דער ענין שטעלט זיך אזוי פאר: איהר האט ביי זיך בעשלאסען, אז איהר וועט זיך פאר מיר פארשטעלען, דאס איהר שטעהט אין דער שפיץ פון א מין גנבים־סינדיקאט, עהנליך צו אזא, וואס מען בעשרייבט אין ראמאנען. מיר וועלען איהם אנשרעקען, אז מיר וועלען ביי איהם צונעהמען די מעגליכקייט פריי צו ארבייטען, אויב ער וועט זיך אפזאגען פון אונזערע פארשלאגען... איי, בריררליך! איהר האט אבער נישט געטראפען מיט איין קלייניקייט: איהר האט נישט בערעכענט, אז אזא ראליע איז נישט פאר אייערע כוחות, וואס הייסט? איהר מיינט טאקי אויף אנ'אמת, אז איך וועל איינגעהען אויף אנפיהרען מיט מיר, און נע־הארכזאמקייט... צו אייך, פאפינא, סיי ביי עלענדע ביינדלעך סיי ביי דער פאליציי, ס ייביי עלענדע ארימע גנבים'לעך; אדער נאר איך וועל מיך זיך האכרען, פאניע ווערטהיימער, וואס שאנטאזשירט פרויען, און ראטעוועט זיך אין שווערע מאמענטען מיט דער הילף פון מסירות אין דער פאליציי; אדער אייך זאל איך זיך פאלגען, האט קאטשאל־קאווסקי וואס האט זיך געשאפען א רוהיגע פראפ־פעסיע פון אנ'אנהייבער פון רויבער, ווען מען הויב־געשטעלטע פון אייערע פריינד זיין קאנען לייכטער בערויבען?

ער האט געמאכט אנ'אומנעדולדיגע העויה און זיך אנגעלעהנט אינ'ם ווענטעל פון שטול.

די פנים'ער פון די חברה־לייט האבען זיך אנ־געגאסען מיט בלוט פאר בעליידיגונג און גרימצארען.

דער איינציגער איז געווען דער אמעריקאנער, וואס איז פערבליבען רוהיג און געלאסען.

— און ווע:ען מיר פערגעסט איהר גאר?

— האט ער קאלט א פרעג געטאן.

— פערקעהרט, אייך רעכען איך גאר נישט אריין אין חשבון, כל זמן איהר וועט נישט בעקומען די דרייסטקייט צו ענטפלעקען זיך, ווער איהר זענט.

— גוט, ווי איהר פערשטעהט, — האט א שמייכעל געטאן דער אמעריקאנער — דאס איז אייער זאך!

וולאדעק האט זיך אויפגעשטעלט.

— אלזא, מיינע הערען, מיין מיינונג וועגען אייך האב איך ארויסגעזאגט. אייער פרוב איז נישט מעהר, ווי אנ'אומגעלומפערטער און גראבהויזיגער שאנטאזש, איהר שטעלט מיר אנ'אולטימאטום: אדער ארבייט מיט אונז, אדער מיר וועלען דיך מסר'ן אין דער פאליציי... איז עס אזוי?

— נישט אינגאנצען! — האט א טורמעל גע־טון קאטשאלקאווסקי, גלעטענדיג זיך ביי די וואנסעס.

— אויב אזוי! — האט אויסגערופען פאפינא.

— מעלד איך אייך, אז אדער איהר ארבייט בשותפות מיט אונז, אבער מיר וועלען אייך נישט לאזען ארבייטען אין ווארשא בכלל.

— אין ניו־יארק! — האט צוגעגעבען דער אמעריקאנער.

— און אין ענגלאנד, פראנקרייך, איטאליען אויך נישט? — האט וולאדעק שפאטיש א פרעג געטאן.

— איך פערזיכער אייך, אז אויך דארט וועט אייך שווערער ווערען צו ארבייטען! — האט ווערט־היימער א ברום געטאן.

(פארזעצונג קומט)

דער קונדרס

הומאר — צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל — סאטירע

פאליטיק פון דער וואך.

ווי עס ווייזט אויס, רעדט מוסאליני נישט פון „הוילען פאס". האט ער דאך געזאגט אין איטאליענישן פארלאמענט, אז מיר שטעהן ערב א מלחמה, און אט האבען מיר דאך טאקי שוין א מלחמה'לע.

אמת טאקי, דאס מלחמה'לע האט זיך אויס־געקליבען א מקום, וואס איז אביסעל ווייט פון אונזער קאנט, אין פאראגוואי—באליוויען. נאר עס מאכט נישט. אבי עס איז לעבעדיג אין שטעטעל.

מיט א מלחמה איז עס ווי מיט יענעם לידעל:
„היינט איז עס ביי מיר
מארגען — ביי דיר...

לעבעדיג איז עס אויך אין פעלקער־בונד. די וועלט איז געווען שטארק בעזארגט צוליב דעם, וואס מען זעהט נישט קיין שנייי. האט זיך דער פעלקער־בונד, צוזאמענגעקליבען און — מען האט שוין שנייי.

אין די פאליטישע קרייזען שמועסט מען טאקי, אז צוליב דעם שניי־טעם, קומען די זיצונגען פון פעלקער־בונד פאר אין לוגאנא.

פאר וואס?

דאס איז א דיפלאמאטישער סוד.

א שארפער ענטפער.

ה' שולדיג, וועלכער האט באנקראטירט, האט זיך מיט זיינע קרעדיטארען פערגלייכט אויס־צוצאהלען זיי פופציג פראצענט פון די סומען, וואס ער איז זיי שולדיג געבליבען.

אין א קורצער צייט ארום בעגעגענט איהם איינער פון זיינע קלענסטע קרעדיטארען, בעת ער, ה' שולדיג איז ארויסגעשטיגען פון א נייעם, טייערען אויטאמאביל, געהעריג אנגעטון אין א זעהר קאסט־בארען פוטער.

רופט זיך צו איהם אן דער קרעדיטאר: שעהמען מעגט איהר זיך. אונז צאהלט איהר בלויז פופציג פראצענט פון אונזער געלד און איהר קויפט זיך גאר א טייער פוטער'ל און אנ'אויטא?

„א חוצפה אביסעל! — ענטפערט ה' שול־דיג, — פאר די לומפיגע פופציג פראצענט, וואס איך האב אנגעוועצט, ווילט איהר, איך זאל לעבען ווי א בעטלער ?!!

אלצאיינס.

מענסט מיך ליבען אין דעצעמבער
פונקט אזוי ווי דו האסט אין מאי;
ס'לעבען איז מיר, טייער קינד מיינס,
גלאט סיי־ווי־סיי.

אויב דו קאנסט מיך, ווען עס איז גאר,
ליבען ווי דו האסט אין מאי,
בין איך... וויל, כ'צין, טייער קינד מיינס
סיי־ווי־סיי פערביי.

פון אויסלענדישען מארק

איבערזעצטער הומאר מיט וואלאָרזירטען צאל

לויט דער פארשריפט.

מאַזע־וועכטער: וואס איז דאס פאר אנ'ארדנונג! פארוואס שפיט איהר אויף דער וואנד?

— ס'שטעהט דאך דא אנגעשריבען: „נישט שפייען אויף דער פאדלאגע".

דורכ'ן טעלעפאן.

— ווילסט געהן שפאצירען, האנקא!
— יא, אדאלף, דא רעדט יאנקא.
— מיין טייערע, איך בין נישט אדאלף, נאר אל־פרעד.

א ביסעל פילאזאפיע.

— יא, ס'זענען דא אויף דער וועלט בעסערע זאכען אייידער געלד.

— אוודאי זענען דא בעסערע זאכען, אבער אהן געלד האסטו זיי נישט קריגען.

קריטיק.

— נעכטען בין איך געווען אויף דער אויסשטעלונג. איינציגע בילדער זענען געווען די איינציגע, אויף וועלכע כ'האב געקאנט קוקען.

— יא, א דאנק פאר'ן לויב...

— ניין, פאר די איבריגע בילדער זענען געשטאנען אזוי פיל מענשען, אז מ'האט זיך נישט געקאנט צושטופען.

ערהליכקייט.

— פארוואס בעטסטו נדבות, יונגעל?

— דער טאטע איז מיר געשטארבען, די מאמע איז מיר געשטארבען...

— דו האסטו א זלאטי. אבער ווארט נאר צו. יענקל האט מיר דאך געזאגט, אז די מאמע איז אין שפי־טאל און נאר דער טאטע איז געשטארבען...

— נו, גיט מיר 50 גראשען ערשט!

ניסים'דיגע האפנונג.

(ליכטלעך פון דער וואך).

באמבעס, אנפאלען, דועלען
קאנפערענצען פייער — א ים...
עפיס רעדט זיך, עפיס טוט זיך,
און עס האט אלץ נישט קיין טעם.

ס'טוט זיך פאליטיק! עס קאכט אלץ!
א סמבטיון אומעטום —
דא ענטוואפנונג... דא בעוואפנונג...
און די האפנונג דרייט זיך שטום

דא אין האפנונג אויף א שלום,
דא — א האפנונג אויף א קריג...
בע און מע און קוכארעקו,
און... נישטא קיין ביסעל גליק!

יענער האט געמאכט א פעהלער,
דער האט ריכטיג גוט געטון
און פון ארע מעשים טובים
הויבט זיך טאקיש נארנישט אן!

איין זאך — דאס איז מעהר, ווי זיכער:
ס געהען יארהעלעך אוועק,
און אזוי־ווי סנעהמט קיין אנהויב,
נעהמט עס אויך קיין סוף און עק...

בלויז ביי אונז די זאך איז קלארער,
ווייל מיט אונז איז... נסים גרו'ם:
חנוכה — א וואך געשוויגן,
און אט מארגען איז שוין אוים!

יאקעל בן פלעקעל.

ער און זיין טרענדעל.

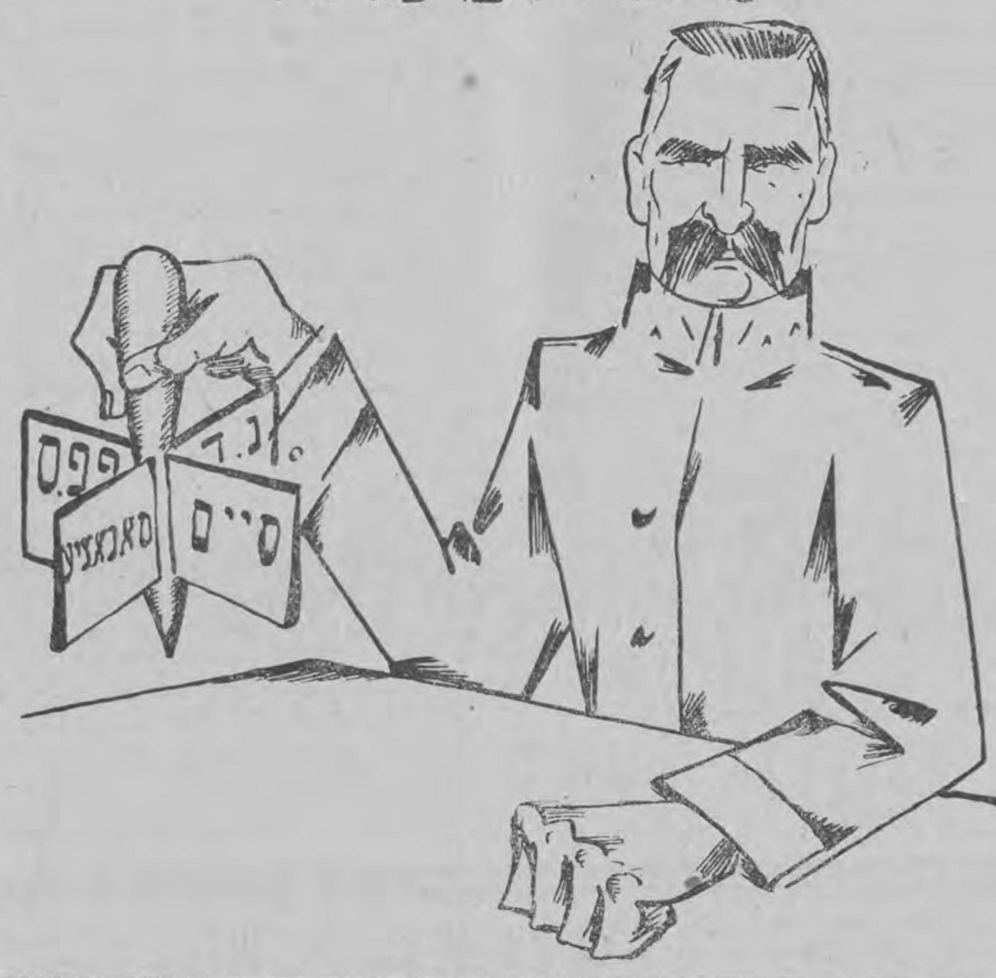

חנוכה־געלד פון דער קהלה.

דעם געוועזענעם פרעזעס רוס	א שפארע פארציע גאלדריקעניש;
דעם פאליטישען שותף פון „אגודה"	א ביסעל כבוד;
די יודישיסטישע שולען	א ביסעל האפנונג;
די ארימע־לייט אויף ווינטער	פארע פון דער מקוה;
די עקסמיטירטע אין דאכלאזע	א בוי־פלאן;
די געזעלשאפטליכע ביבליאטעקען	דעם ארכיוו פון ראבינאט;
דעם „ארט"	א ביסעל אלטע אטלעסענע קאפאטעס און קאסטיומען;
די לאדזער יתומים־הייזער	א ביסעל אונטערגעווארפענע קינדער;
דעם פרעזעס פון קהלה־ראט	פאפיר צו שרייבען רעזאלוציעס;
פאר'ן פרעזעס מינצבערג	מוסאליניס מאג־בוך;
דער אפאזיציע	קינות;
דעם דאזאר אפרים לאזער	א ש"ס;
דעם דאזאר ציטרינאוויסקי	א ביסעל ארץ־ישראל־ערד;
דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג	א פייג...

א טרעפער.

— מיין מחותן איז א טרעפער.
— ההיינו?
— ער טרעפט צו גנבות.

א גרינגער טויט.

— וועלכער טויט איז דער גרינגסטער?
— יענעמס.

ווער און וואס.

— ווער איז געפאלען אויפ'ן שכל?
— א נאר.
— וואס כאפט מען פון די הענט?
— פעטש.
— וואס שעפט מען אהן א כלי?
— נחת.
— וואס גיט מען און עס איז נישטא וואס צו נעהמען?
— ווארט.

פערזעהן.

א סך מענער גיבען נערן די „ערשטע הילף" צו א פרוי — וואס שטארבט נאך א קוש...

וואס איז דער חילוק?

— וואס איז דער חילוק צווישען א וועקער זייגער און א האן?

— א גרויסער חילוק. א האן קוילעט מען מיט דער צייט, און א וועקער־זייגער קוילעט די צייט.

איך האב
פערלוירען א גאלדענעם זייגער
אין דער צייט וואס איך בין געזעסען מיט
אנ'אומבעקאנט מיידעל אין פארק
איך וועל הייראטען דאס מיידעל
אויב זי וועט אומקעהרען דעם זייגער.
א קארגער.

פרייער בעלעמער.

ערקלערונג.

ליבער „קונדרס"!

איך האלט פאר נויטיג צו ערקלערען דער קונדריסטישער עפענטליכקייט, אז מיט מיינע פאר־ווארפען, אין דער סיים־קאמיסיע, וועגען אנ־אונטערגעקויפטער יודישע צייטונג, האב איך נישט געמיינט, חלילה, דעם הויך־געשעצטען „קונדרס".

דער „קונדרס" איז פולשטענדיג אומאפהענ־גיג. דאס שטעל איך פעסט ארוואקאטיש, דעפוטאטיש און פרעזעסיש.

איך האלט זיך פאר אנ'אייפריגען אנהענגער פון „קונדרס". איבעריגענס איז דערוויף פער־טאן געגוג בעוויזען — איך מאך גענוג חוזק פון זיך אליין.

מיט קונדריסטישען גרוס
אפאלינארי הארטגלאס.

אבי פרייהייט.

אין פארק איז אצינד שוין
אונמעגליך צו זיצען,
אין טויער מיט דיר שטעהען
איז א ריזיקע —
וועגט האבען אויערען,
קומט דאך אוים טאקע
נישט אנדערש ווי רעדען
מיט דיר וועגען פיזיקע.
אין צימער ביי דיר,
מיט דיין מאמען ביים זייט,
איז גאר דאך אונמעגליך
אפילו צו זשיפען;
חוץ דעם איז ווי נאר
מ'טוהט זיך א קירעווע,
הויבט אן די סאפע,
די אלטע, צו סקריפען.
וואוהיך־זשע זאל געהן איצט
א פארל וואס ליבט זיך
און אונטער פיר אויגען
זיין הילר און זיין פריי וויל?
ס'קומט דאך אוים טאקע
נישט אנדערש ווי נעהמען
און יונגערהייט נעהן,
שונאי ציון, צום טייוועל!

א געמיטליכער גזלן.

יוד (צו איינעם, וואס איז איהם בעפאלען אין וואלד). — פע, ס'איז זעהר נישט שעהן פון אייך צו בעפאלען א מענשען אין מיטען וואלד!

גזלן: — אמת, נאר ווען איהר גיט מיר אייער אדרעס, קום איך צו אייך א היים!

שפאס פון פאמיליען־ווינקעל

אויפריכטיג.

— איהר האט געזייזעט?
— יא, כ'בין געווען אין איטאליען.
— צוליב פערגעניגען?
— ניין, האכצייט־רייזע.

אמת.

איז דאס אמת, מיין טייערע, אז שפעטע זענען נאַ־רישע בעשעפענישען?
— יא, מיין שפעטעלע.

אהן מזל.

— כ'האב קיינמאל קיין מזל נישט געהאט. נאר איינ פרוי האב איך געליבט, איז זי אויך געווען פערהייראטעט.
— און ווער איז געווען איהר מאן?
— איך...

בעליידיגט.

דינסטמיידעל (צו דער באלעבאסטע) — מאדאם גאלד, אייער מאן רופט אייך צום טעלעפאן.

באלעבאסטע — וואס איז דאס פאר א לשון? ה' גאלד איז פערשטעהסטו מיך, א באלעבאס, נישט קיין מאן!

א סקאנדאל.

דער סאמע לעצטער פאמיליען־סקאנדאל אין דער הויכער געזעלשאפט איז ארויסגעקומען פון דעם, וואס א געוויסע מיליאנערשע האט זיך אזוי אנגעשכורט, אז זי האט א קוש געטון איהר אייגענעם מאן.

א גוטער מאן.

א גוטער מאן און א געטרייער שיינט צו זיין דער יעניגער, וואס גיט זיין פרוי גענוג געלד, אויף קויפען זיך קליידער און צירונג, אין וועלכע זי זאל געפעלען אנדערע מענער.

קינא-טעאַטער ZACHĘTA

זגערזשער 26, ביים פּלאַץ קאָשטשעלני

שאַמפּאַנער פּאַרס אין 10 גרויסע אַקטען. ∴ אין די הויפּט-ראָלען:

Liana Haid, Willy Fritsch, Ida Würst

הײַנט און פאָלגענדע טעג!

„דער לעצטער וואַלץ"

הײַנט און פאָלגענדע טעג!

פערשטאַרקטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ד. שימקעוויטש.

נעבסטער פּראָגראַם: **דאָס הויז פון געשפּענסטער**

אויפ׳ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פּלעצער צו **50** גר.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע.

האָט זיך איבערגעצויגען אויף **אַנדזשעיאַ 5**

נעמט אָן פון 8 — 10 פריה און פון 5—9 אין אָוונד. בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

פעלד-בעטען

לעזשאַקעס, קינ עד-שטיהלען

פון דער פירמע **„OMEGA"**

מיט פיל יעהריגע גאַראַנטיע

פאַבריק לאָדז, יוליוש-גאַס 4

צו בעקומען אין אַלע מעבעל-געשעפטען

קינא „SŁOŃCE" נאַפּיורקאָווסקיעגאָ 28.

הײַנט! פון דינסטאַג, דעם 11-טען דעצעמבער ביז מאָנטאָג, דעם 17-טען דעצעמבער

דער גרעסטער טראַגיקער פון עקראַן **LON CHANEY**

אין דער ריהרענדער דראַמע פון אַ מענש אַ קריפּעל, בעהערשט פון דער תאוה פון אונמענשליכער נקמה א. נ.:

„דער מענש אהן פּנים"

אויפ׳ן ערשטען סעאַנס פון 1 ביז 3 נאָכמ. זענען אַלע פּלעצער צו 40 גראָשען. 3930

א. ב. האַלבערג — **טריקאָטאַזש-ביוראָ** פאַנסקאַ 1, טעל. 36-77.

(פּאַלעצינגס אַלע ארט געריכטליכע- און שטייער-אַנגעלע... הייטען אין אַלע אַמטען אויך אויף לאָדזער וואָיע... וואַידזטווע רעיעל און פּינקטליך.

בעמערקונג: וועגען פּערשידענע שטייער-פראַגע נעהם איך פּריזענליך אָן צווישען 5—6 נאָכמיטאָג.

כ׳קויף אויס פּאַטענטען אויפ׳ן יאָהר 1982.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dnia 11-go do poniedziałku, dnia 17-go grudnia 1928 r. wł.

Dla dorosłych: **Dla dorosłych:**

Książę krwi

(MONSIEUR BEAQCAIRE)

Dramat w 10-ciu aktach. — W roli głównej: **Bebe Daniels i Rudolf Valentino.**

Dla młodzieży i dorosłych:

ZDOBYWCY OCEANU

Dramat w 10-ciu aktach podług powieści Dennisona Clitta.

אַכטונג, קאַלאַשען-פערדיכטער!

ווילט איהר, אַז אייער אַרבייט זאָל נישט אומזיסט זיין, זאָלט איהר נור נוצען דעם קלעב-שטאָף

„Cement Renoma"

צו בעקומען אין אַלע געוועלבער פון שוסטער-צוגעהער.

מעכאַנ. שלאָסעריי און שווייסעריי

J. REDER

ŁÓDŹ, Konstantynowska 11.

(Róg Zachodniej)

כ׳נעהם אָן אַלערליי שלאָסעריי-אַרבייטען

ביליגע פּרייזען און מיט פּינקטליכער אויספיהרונג.

פּריוואַט-וואוינונג: גדאַנסקאַ 20.

LEKARZ DENTYSTA צאָהן-אַרצט

St. GELBERG

אַלבאַרניאַ 15, טעל. 31-08.

היילט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע ציינער- און מויל-קראַנקהייטען, צאָהן-ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציינער.

נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

---

44 **וויכטיג פאַר מחותנים** **44**

קויפט נישט קיין

מעבעל

בעזאָר איהר איבערציגט אייך ניט אין מיין מעבעל-געשעפט

גדאַנסקאַ (דלוגאַ) **44**

Ch. LAZNIK, tel. 62-56

נאָר ביי מיר קענט איהר קויפען מעבעל שיין, גוט און ביליג.

בעמערקונג: אויך קויף איך פערשידענע מעבעל, דיוואַנעס, פּלעצער, ניי-מאַשינען און צאָהל די העכסטע פּרייזען

קומט און איבערצייגט אייך!

44 **44**

ס׳איז ערעפנעט אַן אָרטאָפּעדישע געוואָרען

פּראַצאָווניע

לויט׳ן מוסטער פון ווין אונטער דער אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר-ספּעציאַליסט פאַר אָרטאָפּעדיע, אונטער דער טעכנישער לייטונג פון אַן ערשטקלאַסיגען באַנדאַזשיסט-מעכאַניק פון אוניווערזיטעט פון אויסלענדישען קליניק. עס ווערט אויסגעפיהרט אַלערליי אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען לויט׳ן גיפּס-מאָדעל, ווי: וואָקלאַדקעס אויף פּלאַט-פיס, קינסטליכע פיס און הענד, אָרטאָפּעדישע גאַרסעטען פאַר קרימע פּלייצעס א. ד. גל. 3011

אַדרעס: גדאַנסקאַ 28, וו. 1.

שפּאַרט געלד!

קויפט

שירמס, שטעקענס

נור אין דער ווערקשטעל פון

ס. פייגענבוים, נאַרוטאָוויטשאַ 19

ווייל איהר קענט דאָרט קויפען מיט 25% ביליגער ווי איבעראַל.

אַכטונג! עס ווערען אָנגענומען אַלערליי רעפּעראַטורען און דעקונג.

אינדישע גומי אויף זויל ן

אויך פּערטיגע גומענע זוילען אויף לאַגער צו שען און גרויסען און אויך פאַר... פּרייזען ... די פירמע

EICHENBAUM i FAJGENBAUM

Warszawa, Franciszkanska 22 tel. 404-79

Dr. med. ALBERT GOTLIB

פּיעטריקאָווער 26, טעל. 77-50

אַקושער און פרויען-קראַנקהייטען

נעהמט אָן פון 4 ביז 7 אין אָוונד. 2611

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר וועגערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען. קוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט קאָסמעטיק.

— — — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָווענד. — — —

פון 11 ביז 12 בייטאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמיטאָג נעהמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען.

זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.

— — בעזונדערע וואַרטע-צימער פאַר פרויען. — —

וויזיט 3 זל.

Dr. med. W. EYCHNER

געשלעכטס-אַקושער

פּערזשער 11.

טעל. 84-72

נעהמט אָן פון 6—8 אָוונד

Solidna panienka, obeznana z pracą w interesach poszukuje jakiejkolwiek zajęcia za skromnem wynagrodzeniem. — Oferty sub. „Haniuta" do administracji. 3054

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

די בעסטע איינקויפס-שטעל

טוך- און קאָרד-לאַגער א. פ.

Reizbaum i Pozner

לאָדז, פּיעטריקאָווער 45

טעלעפאָן 1 זשעלאַנאַ 05-75

עמפּפעהלט אַנצוגי- און מאַנטעל-שטאָפען פון ערשטקלאַסיגע אינלענדישע פאַבריקען צו פאַבריקס-פּרייזען. הורט און דעטייל פערקויף.

פּעלץ-וואַרען

קען מען קויפען אַמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען נאָר ביי דער לאַנג-יעהריגער פירמע

ל. ב. פּעפּער, ווסכאָדניאַ 42, טעלעפאָן 04-78.

בעמערקונג: די קירזשנער ווערקשטעל געפינט זיך אויפ׳ן אָרט. די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט פּינקטליך און רעעל.

וואָרנונג!

אַזוי ווי עס האָבען זיך בעוויזען אין שטאָט פערשידענע נאָכגעמאַכטע פעלד-בעטען, מאַך איך בעקאַנט דעם געעהרטע פּובליקום, אַז די

עכט-פּאַטענטירטע **בעטען** עכט-פּאַטענטירטע

זענען פערזעהען נאָר מיט דער שוץ-מאַרקע

PALMA-PATENT

פאַר וועלכע מיר זענען פעראַנטוואָרטליך ביז 3 יאָהר.

— צו בעקומען אין אַלע געשעפטען. —

אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל

ניקעל-בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך,
טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך
מעטער-מאָס, אויף רעדלעך.

מאַטראַצען געבעטע, שאַטקאָווע און קאַנאַדיסקע. **קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס.**

בעמ.: בעטלעך מיט וועגעלעך ווייס אָדער ברוין 17 זל., פּאָלאָווע-בעטלעך 14 זל. רעעלע בעהאַנדלונג. :: פאַבריקס-פּרייזען. :: זעמטליכע רעפּעראַטורן.

הורט! לאָדז, פּאָלנאָצנאַ 24, טעל. 31-85. דעטייל!

KINO SPÓŁDZIELNI
SIENKIEWICZA 40.

אנהויב אין געוו. טעג 3.30 נאכמיטאג שבת, זונטאג און יום-טוב 2 נאכמיטאג לעצטער סעאנס 9.0 אווענד. אויפ'ן ערשטען סעאנס זיינען די פרייזען פערקלענ.

פון דינסטאג, דעם 11-טען ביז מאנטאג, דעם 17-טען דעצעמבער. גרויסער פראכטפולער פראגראם!

„גרויסשטעטישע יוגענד"

גרויס אויסשטאטונגס בילד, וואס שפילט זיך אפ אויפ'ן גרונד פון דער שעהנער ווינטער-לאנדשאפט אין די שווייצארישע אלפען ווי אויך אין פרעכטיגען St. Moritz אין די הויפטראלען:

HARRY LIEDTKE i MARJA PAUDLER

נעכסטער פראגר.: „די פיין פון ליבע" מיט Olga Czechowa נעכסטער פראגר.: „די פיין פון לי ע" מיט Olga Czechowa

LUNA

אנהויב 4 א זייגער נאכמ., שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג, לעצטער סעאנס 10 אוו.

אויפ'ן ערשטען סעאנס פרייזען פון די פלעצער פון 1 זלאטי אן.

שבת און זונטאג פון 12–3 נאכמיטאג זיינען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

הייגט און פאלגענדע טעג! גרויסע פראכטפולע פרעמיערע!

MARY LU אלס **Lya Mara**

אונזער בעקאנטע בירגערין פול מיט רייץ און הומאר

אין דער נייעסטער און בעסטער קרעאציע, רעאליזירט פון FR. ZELNIK

פירשטעו אין גלות

דראמע אויפ'ן גרונד פון פאסירונגען פון א שעהנער רוס'ישער עמיגראנטקע.

גרויסער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער דירעקציע פון TEODOR RYDER

קינא MIMOZA

178 קילינסקי 178.

דער נעכסטער פראגראם אין פאריזער אפאש!

הייגט און פאלגענדע טעג! הייגט און פאלגענדע טעג!

דער געניאלער און אונפערגלייכליכער **EMIL JANNINGS** אין זיין איינציגער אויסער-געוועהנליכער קרעאציע

„דער איבעריגער מענש"

(NIEPOTRZEBNY CZŁOWIEK)

זיין פארטנערקע איז PHILLIS HAVER

קינא „ERA"

פרי-זער „פלארא" זאווישא 22 (באלוט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען אין געוו. טעג 5 נאכמיטאג שבת און זונטאג 2 א זייגער נאכמ. פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונ-טער דער לייטונג פון ה' עסטרייכער.

פון דינסטאג דעם 11 דעצעמבער ד. י. גרויסע לעבענס-דראמע אין 12 אקטען לויטדער ערצעהלונג פון LEO BELMONT

„דער גורל" (PRZEZNACZENIE)

אין די הויפטראלען: **Bianka Dodo** און **מרים'ל דייכעס**

אלע מוזען דאס דאזיגע בילד זעהען און אראפנעהמען זיך א מוסר השכל.

עלטערן — דאס איז פאר אייך א לעהרע! קינדער — דאס איז א בילד, וואס גיט אייך א ווארנונג!

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-4

אלעקסאנדראווסקא 37, טעל. 48-49.

ענדליך! פון דינסטאג, דעם 11-טען ביז'ן 17-טען דעצעמבער ד. י.

אונטערייע מענער! פערזאטענע פרויען! קומט אלע זעהען דעם דאזיגען פילם!

אין די הויפראלען דער געניאלער פילם-סטאר **George O'Brien i Janet Gaynor**

„זון-אויפגאנג"

רעזשי: F. Z. MURNAY

„זון-אויפגאנג" איז א לעבענסבילד פון א פאר'ל, וואס צוקלינגט זיך אומעטום, ווי אין שטילען דארף אזוי אויך אין דער רוישיגער שטאדט.

„זון-אויפגאנג" איז בלי-ספק דער מעכטיגסטער פילם פון איצטיגען סעזאן!

פערשטארקטער ארקעסטער! פריי-קארטען אומגילטיג! נעכסטער פראגר.: 3 בילדער אין איין פראגראם: „די 3 מזרח געזיכטער" און נאך 2 קאמעדיעס.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט זגיערסקא 17 טע. 16-33.

ד״ר ראקאווסקי	נעוו חולי, אויערן קר.	10–11 8–9, 7–8
ד״ר ראזשאנער	אויג און נאזעלאלז קר.	10–11 1–2
ד״ר גאלדשטיין	אינערע-קראנקהייטען מאגען	1–2, 6–7
ד״ר יאסטמאן	נערוועז קראנקהייטען	12–3
ד״ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10–12 4–5
ד״ר פעטרעצקי	פרויען און געבורטס-הילף	11–1½ 5–6
ד״ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייט.	4–5 און 1–2
ד״ר רייגבערג	אינ. הערץ, לונגען-קר.	11–1 5½–7
ד״ר טאוסעל	רענטגען	10–12 4–6
א. גראזענטשיק	צאהן-ארצט	3–7
ג. ראזום	צאהן-ארצט	6–2

[illegible]

א רענטגען-אינסטיטוט

[illegible]

די לעטשניצע איז [illegible] וויזיט אין דער שטאט.

ערצטליך-קאסמעטיש. גאבינעט

דר׳. מ. מארקוס נעהמט אן פון 5–7 אוונט

„ĆMIELÓW"

לאגער פון פארצעלאן, גלאז, קרישטאלען, מיאליק א. ד. ג.

לאדז, פיעטריקאווער 31

טעל. 80-6 טעל. 80-6

ספעציאליטעט: טיש-סערוויזען.

OSŁABIENIE BLEDNICE LECZY HEMOGEN oryginalny tylko z firmą KLAWE

צוויי ארבייטערינס ווערען געזוכט אין א שאקאלאדע-פאבריק צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע. 1808

2 אנשטענדיגע יונגעלייט קענען בעקומען לאזשי אויף א מעסיגען פרייז .141 פיעטריקאווער 141. ביי גאלדבערג. 3075

Dr. **J. POLAKOW** דנטער-קראנקהייטען [illegible] 37a טעל. 39-75

צוריקגעקעהרט

[illegible]

גערענקט איינמאל פאר אלעמאל! נאר טעל. 36-69

Szybka Pomoc Krawiecka ul. PIOTRKOWSKA 110 (אין הויף)

איבערפרישען א ג'אנצוג זל. 2.80 א קלייד 2,60 מיט'ן אפנעהמען און אפשיקען. פארבען, כעמיש-וואשען, רעפעראטורען, איבעראר-בייטונגען און קינסטליך-צערעווען. אלץ ווערט אויסגעפערטיגט אין א קורצער צייט. אויף יעדען טעלעפ. פעראלאנג שיק איך ארויס שיק-יונגע. אויף עבעטעלט איז טעטיג פון 5 פריה ביז 1 ביינאכט

אפראיז

געאייגנעט אויף א האליך-סקלאד אדער אויף אפפאל, איז צו פערמיטען אין צענט-רום שטאדט. דער פלאץ איז קאנצעסיאנירט.

צו ערפאהרען פיעטריקאווער 82, ביי קראקאווסקי. 4052

דער בעקאנטער רעכטס-קענער

י. אינפעלד

נעמט אויף אונטער דורכצופיהרען אין בוררים-געריכטען די שווערסטע סכסוכים געוויסענהאפט און לויט די פערפליכטענדע געזעצען.

וואוינט איצט אויף פעטריקאווער 31.

שפרעכשטונדען טעגליך פון 5–8 אוו.

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

נייע פאלקסבלאט

14 פרייטאָג א טבת תרפ"ט

דעצעמבער

זון-אויפגאַנג 7.40
זון-אונטערגאַנג 3.24

ליכט צינדען: 3,11

מיטינג פאר דער ווידזעווער מאַנופאַקטור

וועגען די 10 טויזענד דאָלאַר פון רוסלאַנד.

(2) נעכטען ,אַרום 2 אַ זייגער בייטאָג וועגען פאַר דער פאַבריק פון דער ווידזעווער מאַנופאַקטור געקומען די קאָמוניסטישע רעפּוטאַטען ביטנער און ראשיאַק. זיי האָבען אויף דער גאַס פערזאַמעלט די אַרויסגעהענדע אַרבייטער און איינגעאָרדענט אַ מיטינג.

די רעפּוטאַטען האָבען געמאָלדען, אַז זיי האָבען בעקומען פון רוסלאַנד צעהן טויזענד דאָלאַר אויף אונטערשטיצען די שטרייקענדע ווידזעווער אַרבייטער, אַז זיי ווילען דאָס געלד צווישען די אַרבייטער צוטיילען, ווייל, ווי זיי האָבען זיך דערוואוסט, האָט די דירעקציע נעכטען געקינדיגט 1600 אַרבייטער פון דער שפּינעריי. אַ חוץ דעם האָט די דירעקציע נישט געהאַלטען וואָרט און די אַרבייטער, וועלכע האָבען ביז'ן שטרייק פערדינט 5,65 ,פערדינען איצט 4,45. זיי רופען דעריבער די אַרבייטער צו רעאַגירען דערויף און ווידער אָנהייבען דעם קאַמף.

די פּאָליציי האָט זיך דערוויייל דערוואוסט וועגען דעם מיטינג, און האָט דעם מיטינג צוטריבען. אַלע אַנטיילנעהמער פון דעם מיטינג מיט די רעפּוטאַטען ביטנער או ראשיאַק האָבען זיך געלאָזט אויף דוועלנאַ 50 אין לאָקאַל פון די קלאַסען-פעראיינען.

דאָרט האָבען די רעפּוטאַטען געפאָדערט ביי דעם מיטגליד פון דער פערוואַלטונג גאַלינסקי, אַנ' ערלויבניש צו בילדען אַ שטרייק-קאָמיטעט, וועלכער זאָל זיך פערנעהמען מיט'ן אויסצאָהלען צווישען די אַרבייטער פון דער ווידזעווער מאַנופאַקטור דאָס פערבליבענע געלד פון די צעהן טויזענד דאָלאַר. ה' גאַלינסקי האָט ערקלערט, אַז דעם פּראָפעסיאָנעלען פעראיין איז נישט בעוואוסט, אַז די דירעקציע פון דער ווידזעווער מאַנופאַקטור זאָל האָבען נישט געהאַלטען די הבטחות; ווען עס איז אַזוי, דאַרפען די אַרבייטער קומען מעלדען אין זייער פעראיין וועגען דעם און דער פעראיין וועט אונטערנעהמען אַנ'אַקציע. די אַרבייטער פון דער ווידזעווער מאַנופאַקטור האָבען, אַ דאַנק די בעמיהונגען פון די פעראיינען בעקומען אונטערשטיצונג בעת'ן שטרייק, פונ'ם אַרבייטסלאָזען פאָנד; די פּראָפעסיאָנעלע קלאַסען-פעראיינען זענען אַפּאָליטיש און ווילען אין זייער עקאָנאָמישען קאַמף נישט אַריינפיהרען קיין פּאָליטישען אינטערעסע.

די פערזאַמעלטע האָבען צוגעשטימט צו דער מיינונג פון דעם ה' גאַלינסקי און זיך רוהיג פונאַנדערגעגאַנגען.

פייערליכע ערעפענונג פון פעראייך „עזרת אחים".

שבת אין אָוונט איז אין „קאָלאָסעאום" פאָרגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון פעראיין „עזרה אחים".

עס זענען געווען פערזאַמעלט אַ גרויסע צאָהל מיטגלידער.

ביי אַ געהויבענער שטימונג עפענט דער פעראיינס-פּרעזעס ,ה' לייבעל קאַץ, די פייערונג מיט אַ קורצע רעדע אין וועלכע ער בעגריסט די פערזאַמעלטע און אויך ד' ידעלעגאַטען פון וואַרשאַ.

נאָכדעם פערנעהמט די פערוואַלטונג דעם פּרעזידיום-טיש און דער וויצע-פּרעזיצער פון פעראיין, ה' הענעך פוקס ,האַלט אַ רעדע אין וועלכע ער האָט געוועקט די מיטגלידער זיך ענגער צו קאָנצענטרירען אַרום פעראיין.

ה' יעקב נייטאַן רעפערירט דאַן איבער די אויפגאַבען פון פעראיין און בעריכטעט וועגען דער ביז'איצטיגער טעטיגקייט. עס איז צו זעהן, אַז דער פעראיין שטעלט זיך ברייטע אויפגאַבען אויפ'ן געביט פון געגענזייטיגער מאַטעריעלער הילף פאַר זיינע מיטגלידער, ה' נייטאַן רופט צום סוף די פערזאַמעלטע צו שטיצען די פילזייטיגע צילען פון פעראיין.

ה' דעמבינסקי בעקענט די פערזאַמעלטע מיט די פעראיינס-סטאַטוטען.

ביי אַ פייערליכער שטימונג שניידט ה' פּייוועל נייפעלד איבער די באַנד און האַלט אַ בעגריסונג.

דערויף שפּילט דער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' בייגעלמאַן, דעם פּוילישען נאַציאָנאַלען הימן און התקוה, וואָס ווערט אויסגעהערט פון די פערזאַמעלטע שטעהענדיג.

עס הויבען זיך דאַן אָן בעגריסונגע ן פון דעלעגאַטען. עס האַלטען בעגריסונגס-רעדעס די ה"ה: מינץ ,ווידאַווסקי, פּאַלאַוש (וואַרשע) א. א.

נאָך די בעגריסונגען פערשרייבען זיך די פערזאַמעלטע אין גאָלדענעם בוך און זענען דאַבֿי מנדב גרעסערע סומען לטובֿ תרעם פעראיין.

נאָך דעם פייערליכען אַקט איז פאָרגעקומען אַ באַנקעט ,וואָס האָט זיך פערצויגען ביז פאַרטאָג.

צו דער פערוואַלטונג געהערען די ה"ה: לייבעל קאַץ (פּרעזעס), הענעך פוקס (וויצע-פּרעזעס), מענדעל פייטעלבוים (סעקרעטאַר), זאַנוועל פירסטענבערג (קאַסיר), יעקב נייטאַן ,עזריאל דעמבינסקי, סענדער סלאַווקאָווסקי, הערשעל וואַקסמאַן. הערש מרדכי פּאַטשערקאָווסקי.

רעוויזיר-קאָמיסיע : דוד ווידאַווסקי און דוד האַרטענבערג.

פרייגעשפּראָכען אַ מערדער

ווייל ער האָט געשאָסען, שיצענדיג זיך פאַר'ן אָנפאַלער.

(2) דעם 26-טען מאַי, ערב די „גרינע חגאות" האָט זיך אַ גרופּע יונגע שקצימלעך געלאָזט אין יוליאַנאָוו-פּאַרק נאָך גרינס. דער וועכטער פון „יוליאַנאָוו" מאַטעאוש שולץ, האָט בעמערקט, אַז די חברה ברעכט די יונגע, נישט-לאַנג פערזעצטע בוימלעך. ער האָט זיי געפּרובט אַוועקטרייבען; זיי האָבען אָבער נישט געוואָלט אָפּטרעטען; דאַן האָט דער וועכטער אָנגעריי'צט אויף די יונגלעך די הינט; אַלע יונגלעך זענען ענטלאָפען, דער הונט האָט אָבער געכאַפּט און פערהאַלטען איינעם — טאַדעאוש קאַווטשינסקי. דער וועכטער איז צוגעקומען און אָנגעהויבען דאָס יונגעל שלאָגען. פאַר'ן יונגעל האָבען זיך אָנגענומען די דורכגעהער און דער וועכטער האָט איהם אָפּגעלאָזט. אין אַ קורצער צייט אַרום זענען אין פּאַרק געקומען דעם יונגעלס טאַטע-מאַמע און גענומען זיך מיט דעם וועכטער אָפּרעכענען פאַר די קלעפּ, וואָס זייער זוהן האָט געקראַגען. דער אַלטער וועכטער איז שוין געווען גוט צובלוטיגט און קאַווטשינסקי האָט איהם נאָך אַל קנעשלאָגען. דאַן האָט דער וועכטער אַרויסגעשלעפּט פון טאַש אַ רעוואָלווער און געמאָלדען קאַווטשינסקי'ן, אַז אויב ער וועט איהם נאָך זשלאָגען, — וועט ער — שולץ אויסשיסען. קאַווטשינסקי האָט נישט געפאָלגט און זיך געלאָזט צום וועכטער ווייטער שלאָגען. דער וועכטער האָט אויסגעשאָסען און דערהרגעט קאַווטשינסקי'ן אויפ'ן אָרט.

נעכטען איז אין קרייז-געריכט פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען דעם אַלטען וועכטער שולץ.

אַ רייה עדות העשטעלען פעסט, אַז דער וועכטער האָט אויסגעשאָסען ווען ער איז שוין געווען פערבלוטיגט פון קאַווטשינסקי'ס קלעפּ און אַז ער האָט קאַווטשינסקי'ן געוואָרענט, אַז ער וועט שיסען.

דאָס געריכט האָט גענומען אין אַכט, אַז שולץ האָט געשאָסען, כדי צו שיצען דאָס איינענע לעבען, און איהם בפרייגעשפּראָכען.

צוגאָב-קאָנטראָל - פערזאַמלונג.

פון דינסטאָג דעם 11 טען ביז דעם 21. דעצעמבער וועלען דויערן די צוגאָב-קאָנטראָלפערזאַמלונגען פאַר רעזערוויסטען און לאַנדשטורם, וועלכע וואוינען אין לאָדז. צו די צוגאָב-קאָנטראָל-פערזאַמלונגען דאַרפען זיך צושטעלען :

1) רעזערוויסטען אין לאַנדשטורם מיט און אָהן געוועהר (קאַטעגאָריעס A, C, C2 און D) פון די יאָהרען 1903, 1900 און 1888.

רעזערוויסטען (קאַטעג. A) פון די יאָהרען 1890, 1891, 1894, 1895, 1896, 1897 1898 און 1899, וועלכע האָבען זיך געדאַרפט מעלדען צו די מיליטערישע איבונגען און האָבען זיי צוליב וועלכע ס'איז סבות נישט דורכגעמאַכט.

3) רעזערוויסטען און לאַנדשטורמען (קאַטעגאָריע A, C און C1) פון די יאָהרגענג 1887, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899 און 1901, וועלכע האָבען זיך געדאַרפט צושטעלען צו די קאָנטראָל-פערזאַמלונגען אין די יאָהרען 1925, 1926 און 1927 און האָבען עס צוליב וועלכע ס'איז סבות נישט צוגעשטעלט.

די וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט דאַרפען זיך צושטעלען אין דער פּ. ק. או. 2 אויף ביי-ציגעלגאַס 51 דעם 17, 18 ,19, 20 און 21 דעצעמבער; די וואָס וואוינען אין 2, 3, 5, 8 און 9 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט דאַרפען זיך צושטעלען אין פּ. ק. או. 1 אויף נאַוואָ-טאַרגאָווע 18 דעם 11, 12, 13, 14 און 15 דעצעמבער.

מ'דאַרף זיך צושטעלען פּינקטליך 9 אַ זייגער פריה מיט דעם מיליטערישען ביכעל, מאָביליזאַציע-קאַרטע און אַנד. מיליטערישע דאָקומענטען.

דיין האַלטען די גאַסען!

פעראָרדנונג פון דער שטאָטישער סטאַראָסטווא.

(ח) צוליב די לעצטע פאַלען פון צובראָכען הענד ,פיס און אַנדערע איברים, וואָס קומען צוליב די נאַכלעסיגקייט פון די הויז-וועכטער, האָט די שטעטישע סטאַראָסטווע אין לאָדז אַרויסגעגעבען פאָלגענדע פעראָרדנונג :

1) אין די טעג ,ווען ס'פאַלט שניי מוז מען 3 מאָל אין טאָג אָפּקעהרען די גאַס און בעשיטען מיט זאַמד אָדער אַש; 2) ווען ס'פאַלט אַ גרעסערער שניי מוז מען יעדען טאָג פאַר 6 אַ זייגער אינדערפריה אָפּקעהרען דעם שניי פון די רעכער. 3) די בלאָטע, וואָס ענטשטעהט ביים פערענדערען זיך פון דער טעמפּעראַטור דאַרף אָפּגעוואַשען ווערען מיט וואַסער.

די ראָזיגע פעראָרדנונג וועט גענוי אָפּגעהיטען ווערען דורך דער פּאָליציישער מאַכט, און פאַר נישט אויספיהרען זי וועלען די ווירטסלייט שטרענג בעשטראָפט ווערען.

נאָך עטליכע נייע פּאָסט-פיליעס אין לאָדז.

(—) דער דירעקטאָר פון דער היגער פּאָסט האָט ערקלערט, אַז אויסער דער פּאָסט-פיליע אויף רוואָרסקאַ-גאַס וועט נאָך געעפענט ווערען אַ פיליע אויף זגערושער גאַס צווישען באַלוטער פלאַץ און יוליאַנאָוו. אויסערדע וועלען געעפענט ווערען נאָך 2 פּאָסט-פיליעס אויף פּיעטריקאָווער גאַס, איינע צווישען צעגעלניאַנאַ און נאַרוטאָוויטש און די צווייטע צווישען גלובנע און נייערס מאַרק.

פון דער פרעהליכער קאָמפּאַניע

איז געבליבען איין טויטער און עטליכע פערוואונדעטע.

(2) נעכטען פאַרנאַכט זענען אַ גרופּע רעזערוויסטען ,וועלכע זענען געקומען פון דער מיליטערישער קאָנטראָל אין טאָמאַשאָוו, געגאַנגען קיין ראַקאָטשיק .דער עולם איז געווען שיכור און ס'האָט נישט לאַנג געדויערט און צווישען זיי איז אויסגעבראָכען אַ מוראדיגע געשלעגן. באַלד האָבען אין די הענד אַ בליץ געטון מעסערס און דער סך הכל איז געווען : איין דערהרגעטער יאַן גיטשינסקא און עטליכע פערוואונדעטע. די פּאָליציי האָט אַרעסטירט די מערדער.

בעוואונדערט

די אַרויסגעשטעלטע פרייזען אין שוי-פענסטער פון דער
פּ ע ר פ ו מ ע ר י ע
J. DRUKIER
11 ZAWADZKA 11
— telefon 75-92. —

ווייטערדיגע אינטערווענץ

וועגען ערלויבען לענגער צו האַנדלען פאַר די חגאות.

(2) דער צירקולאַר פון אינערן-מיניסטער, וועלכער איז געשיקט געוואָרען צו די וואָיעוואָדשאַפטען, סקאַ פון שענקעוויטש-גאַס, וועלכע האָט דערשאַכען שעה'ן פאַר די חגאות, האָט אַרויסגערופען אַ בעאונרוהיגונג אין די היגע סוחרישע קרייזען. אין די פריהערדיגע יאָהרען איז יאָ געגעבען געוואָרען ד יערלויבניש לענגער אָפען צו האַלטען די געוועלבער.

די סוחרים-פעראיינען האָבען בעשלאָסען ווייטער צו אינטערווענירען, כדי צו בעקומען די ערלויבניש אויך צו פערלענגערען די האַנדעלס-שעה'ן פאַר די חגאות.

וויקטאָריאַ לוטשאַקאָווסקאַ גוססט

די דאָקטוירים האָבען זיך אָפּגעזאָגט צו מאַכען אַנ'אָפּעראַציע.

(2) די 25-יעהריגע וויקטאָריאַ לוטשאַקאָווסקאַ פון שענקעוויטש-גאַס, וועלכע האָט דערשאָסען איהר 9-חדשימדיג קינד און דערנאָך אַליין בעגאַנגען זעלבסטמאָרד, איז פון פּאָזנאַנסקיס שפּיטאָל איבערגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל אויף דרעווונאָווסקאַ גאַס. דער צושטאַנד פון דער זעלבסטמערדערין איז אַ גוססדיגער און צוליב דעם טעם האָבען זיך די דאָקטוירים אָפּגעזאָגט אַדורכצופיהרען אַנ'אָפּעראַציע. לוטשאַקאָווסקאַ איז די גאַנצע צייט אָהן בעוואוסטזיין. אַזוי אַז דער אויספאָרשונגס-מאַכט איז אונמעגליך זי אויסצוהערען.

—==:$:==—

די גרויסע אַנטי-שווינדזוכט-אַקציע

ערקלערונג פון לאַוניק ד"ר מאַרגאָלים.

— אין צוזאַמענהאַנג מיט דער גרויסער אַנטי-שווינדזוכט-אַקציע אין לאָדז, האָט דער לאַווניק פון דער געזונדהייטס-אָפּטיילונג ד"ר מאַרגאָלים ערקלערט :

די געזונדהייטס-אָפּטיילונג ביים מאַגיסטראַט שטרעבט פון איין זייט צו פערגרעסערען די צאָהל פון די אַנטי-שווינדזוכט-בעראַטונגס-שטעלען, פון דער צווייטער זייט ווידער צו שאַפען פיל סאַנאַטאָריומס, אונזער אידעאַל איז צו שאַפען אַ גרויסען שפּיטאָל פאַר לונגען-קראַנקע.

אַ פּלאַן צו בויען אַזאַ שפּיטאָל איז שוין פאַראַן, ס'איז אָבער נאָך נישט פאַראַן קיין פינאַנץ-פּלאַן.

דער מאַגיסטראַט האָט זיך אויך פערשטענדיגט מיט דער קראַנקען-קאַסע און דער געזעלשאַפט צו שיצען דאָס אַרבייטער-קינד און צוזאַמען געשאַפען אַנ'אויבער-ראַט צ ו קעמפען מיט שווינדזוכט. דער דאָזיגער ראַט פיהרט אַנ'ערפאָלגרייכע טעטיגקייט. די שטאָדט איז איינגעטיילט געוואָרען אין 6 ראַיאָנען ,וועלכע האָבען זייערע בעזונדערע בעראַטונגס שטעלען. עס ווערען פון דאָרט אַרויסגעשיקט ספּעציעלע סאַניטאַרקעס, כדי אויסצופאָרשען די וואוינונגס-בעדינגונגען פון די קראַנקע. אַ בעזונדער אַכט ווערט געלייגט אויפ'ן בעקעמפען שווינדזוכט ביי קינדער. ס'זענען אָבער פערהאַן צו ווייניג ערטער אין די שפּיטאָלען.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען.

(2) היינט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען : מ. ליפּיעץ ,פּיעטריקאָווער 193; מ. מילער, פּיעטריקאָווער 46; גראָשקאָווסקי, קאָנסטאַנטינער 13; פּערלמאַן, ציגעל-גאַס 64; ניעוויאַראָווסקי, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 37; יאַנקעלעוויטש, אַלטער מאַרק 9.

די אינטערווענץ פון די רעסטאָראַטאָרען

האט געהאַט ערפאָלג.

(—) ווי בעקאַנט איז אַרויסגעגעבען געוואָרען אַ פעראָרדנונג, אַז קיין רעסטאָראַנען טאָרען זיך נישט בענוצען מיט קיין פריוואַט-וואוינונגען פון דעם רעסטאָראַן-בעזיצער.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט דער פּרעזידענט פון יודישען רעסטאָראַן-פעראיין ה' קאַרף צוזאַמען מיט'ן פאָרזיצענדען פון קריסטליכען פעראיין ה' באַראַוויטש אינטערווענירט ביים לייטער פון פינאַנץ-אַמט טאַוואַרניצקי. די דעלעגאַציע האָט געפועלט, אַז דאָ סאויספיהרען די פעראָרדנונג זאָל אָפּגעלעגט ווערען אויף אַ יאָהר צייט.

די גרעסטע סענסאציע פון דער יודישער טעאטער־וועלט
מאלי פיקאן און יעקב קאליך
אין דער וואונדערבארע שעהנע פיעסע
„מזרח און מערב"
וואו? ווען?

נעכטיגע זיצונג פון שטאט־ראט.

(—) אויף דער נעכטיגער זיצונג פון שטאט־ראט איז פארגעקומען א גרויסע און אינטערעסאנטע דעבאטע, די דיסקוסיע איז פארגעקומען בײ דער געלעגנהייט פון איבערענדערען די נעמען פון קאנסטאנטינער גאס אויף גאס פון 11. נאוועמבער, די ווסכאדניא אויף יוזעף פילסודסקי און אלעקסאנדראווסקא אויף באלעסלאוו ליכאנאווסקא. נאטירלעך איז בײ דער דאזיגער דיסקוסיע זעהר אפט בענוצט געווארען דער יודישער ארגומענט.

די נעמען פון די דריי גאסען זענען בײ דער אפשטימונג געענדערט געווארען. צום סוף פון דער זיצונג איז נאך אנגענומען געווארען דער פארשלאג אפצושאפען די גזרה אויף די טארנ־שטייער, וועלכע האבען געמוזט אויפהערען צו האנדלען 5 א זייגער אין אווענט, די טארנ־שטייער וועלען מעגען האנדלען אזוי לאנג ווי געוועלבער.

א גענויען בעריכט וועלען מיר ברענגען.

א זײ־געזונד פאר זלמן זילבערצווייג

אונזער מיטארבייטער, דער בעקאנטער טעאטער־מוער, דער רעדאקטאר פון „לעקסיקאן פון יודישען טעאטער", זלמן זילבערצווייג, האט פארענדיגט זיין ארבייט אין אייראפא. אין משך פון 6 חדשים האט ער בעזוכט ענגלאנד, פראנקרייך, דייטשלאנד, עסטרייך, גאליציע, פוילען, רומעניע און לעטלאנד, און אומעטום געקליבען מאטעריאלען פאר זיין גרויס און וויכטיג בוך.

אין די נאהענטסטע טעג פאהרט ה' זילבערצווייג צוריק קיין אמעריקע, כדי דארט צו טרעטען צום דרוקען דעם „לעקסיקאן".

לכבוד זיין אפפאהרען פון פוילען האט דער לעקסיקאן־קאמיטעט בײם פראפעסיאנעלען יודישען אקטיארען־פעראיין אין פוילען בעשלאסען איינצוארדנען א גראנדיעזע פארשטעלונג. צוליב דעם, וואס ה' זילבערצווייג איז א לאדזער, איז אויף זיין בקשה, בעשלאסען געווארען די פייערונג איינצוארדנען אין לאדז.

די פייערונג קומט פאר מאנטאג אין פילהארמאניע. לכבוד דעם יום־טוב קומען קיין לאדז ספּעציעל צופאהרען פון ווארשע אזעלכע בעריהמטע קינסטלער ווי דארא וויסמאן און אנשעל שאר, וועלכע וועלען צוזאמען מיט דער גאנצער טרופע פון קאמינסקים טעאטער אויפפיהרען נאר איין מאל די פיעסע „ווייב און געליבטע" מיט וועלכע זײ פייערען א טריאומף אין ווארשע.

די פארשטעלונג וועט זיך אנהויבען מיט איי־ניגע יום־טוב'דיגע רעדעס, וועלכע עס וועלען האל־טען דער בעל־שמחה, אנשעל שאר אין נאמען פון דער יודישער אקטיארען־יוניע אין אמעריקע, דער פארשטעהער פון יודישע ארטיסטען־פעראיין אין פוילען ה' מ. יאווילער, וועלכער קומט ספּעציעל צו דער פארשטעלונג אבא קאמפאניעץ און מאיר ווינדער אין נאמען פון די לאדזער און ווארשאווער שוישפּילער.

מען דארף ערווארטען, אז די לאדזער וועלען קומען זיך געזעגענען מיט זייער בן־עיר, און גלייכ־צייטיג אויף א געהעריגען א'פן מקבל פנים זיין אזעלכע חשוב'ע געסט.

א דעלעגאציע פון בריסקער ישיבה.

אין לאדז וויילט יעצט א רבנים־דעלעגאציע פון דער בריסקער ישיבה וועלכע עקזיסטירט שוין, און האט שוין ארויסגעגעבען כמה רבנים, גאונים וגדולים בישראל, און יעצט צוליב דעם אפהאלט פון די אמעריקאנער שטיצע, זענען זײ געצוואונגען צושיקען די רבנים־דעלעגאציע.

פון פאלקס־אוניווערזיטעט בײ דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

מארגען, שבת, 8 אווענד קומט פאר א פאר־לעזונג אין צענטער. יור. האנדווערקער־פערבאנד אויף ד. ט.: „עקאנאמישע קריזיסען". רעפערירען וועט ה' יוסף הערשקאוויטש.

זונטאג, 8.30 אווענד וועט ה' דיר. א. פערל־מאן האלטען א פארלעזונג אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אויף ד. ט.: „די מאדערנע שטרעמונגען אין דער פעדאגאגיק". 5 א זייגער נ. מ. וועט פארקומען אין „סיני" (גלובנא 62) א פארלעזונג פון אינזש. י. זשעלינסקי אויף ד. ט.: „די 4 יסודות פון דער וועלט". (2). דעם קומענדיגען דינסטאג, ד. 18. ה. ח. וועט איינגע־ארדנעט ווערען א פארלעזונג אין דער פוילישער שפראך פון ד"ר ה. פאלעק אויף ד. ט.: „דער יוד פון שעקספיר".

דער איינגאנג צו אלע פארלעזונגען איז פריי.

גרויסער חנוכה־באל אין „הזמיר".

מארגען שבת אווענד ארדענט אין דער „הזמיר" אין איגענעם לאקאל א גרויסען טראדיצ־יאנעלען חנוכה־באל. אין פראגראם בעטייליגען זיך: דער „הזמיר"־כאר אונטער דער לייטונג פון דיר. י. פייוויש'ס, פרוי סאבינא ראזענבלאט, (געזאנג), פרל. בראניסלאווא ראטשטאט (פידעל), י. מ. מאשקאוויטש (רעציטאציעס) און צום סוף וועלען אויסגעפיהרט ווערען עטליכע אינסצעניזירטע יו־דישע פאלקס לידער אונטער דער רעזשי פון ה' ל. לאזינסקי.

דער אווענד פערשפרעכט צו זיין זעהר אינ־טערעסאנט.

פרעהליכער קירמאש „טראפען מילך"

היינט פרייטאג דעם 14, שבת דעם 15 און זונטאג דעם 16 דעצעמבער, ארדענט איין די געזעלשאפט „א טראפען מילך" אין זאל פיעטריקאווער 243 א פרעהליכען קערמאש.

עס וועלען אנטייל נעהמען אין די פארשטע־לונגען פאר קינדער און יוגענד די שילערינס פון יאשונסקא־זעלינגמאנס גימנאזיום פון וואשטשינסקאס גימנאזיום, פון דער שולע פון גימנאסטיק און פלאסטיק פון פאשקובנא א. ד. ג.

א חוץ דעם וועלען פארקומען פעכט־איבונגען.

DYREKCJA
Łódzkiego Towarzystwa
Elektrycznego,
Spółki Akcyjnej,

zawiadamia PP. Odbiorców prądu elektrycznego, że z powodu przypadających w miesiącu grudniu świąt, inkaso za okres XII-ty będzie przyspieszone w ciągu bieżącego miesiąca o 2—3 dni.

Podając powyższe do wiadomości PP. Odbiorców, Dyrekcja Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego, Sp. Akc., uprzejmie prosi o nieczynienie z tego tytułu trudności poborcom przy inkasowaniu należności. 8Z30

ערעפנונג פון „וויקטאריא".

לאדז ערווארט מיט אונגעדולד די ערעפנונג פון דעם ערשטקלאסיגען רעסטאראן „וויקטאריא", וואס וועט זיין דער שענסטער און קאנקורענצלאזער לאקאל אין לאדז.

אלע רעסטאראן־בעזוכער וועלען זיכער זיין מארגען בײ דער ערעפנונג פון „וויקטאריא".

פארלעזונג אין „טאז".

שבת 8 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון „טאז" א פארלעזונג פון ד"ר ה. רוזשאנער וועגען „מענער־שוועכע".

די פארלעזונג איז בעשטימט נאר פאר מענער.

אויסשטעלונג פון ראמאן ראזענטאל'ס בילדער.

אין איינעם פון די זאלען פון „גראנד־קינא" קומט מארגען (6 א זייגער נאכמיטאג) פאר די ערעפנונג פון דער בילדער־אויסשטעלונג פון היגען טאלאנטירטע קינסטלער ראמאן ראזענטאל.

די בילדער פון דעם דאזיגען קינסטלער זענען בעקאנט דעם לאדזער פובליקום פון די אויסשטע־לונגען אין „סטארט", און אין דער לאדזער שטע־טישער גאלעריע.

איצט שטעלט ראזענטאל אויך אויס א רייה נײע בילדער פון קאזימיערזש וואו ער האט פער־בראכט די לעצטע פאר חדשים.

די אויסשטעלונג האט דערוועקט א גרויסען אינטערעס אין דער היגער אינטעלעקטועלער געזעלשאפט.

די שטעלונג פון די גאון־הענדלער צום בוימוואל שפינער־קארטעל.

מיטוואך איז פארגעקומען אינ'ם סוחרים־פעראיין (פיעטריקאווער 73) אונטער'ן פארזיץ פון ה' אברהם קאן א פערזאמלונג פון דער גארן־סעקציע בײם פעראיין, עס איז בעהאנדעלט געווארען די פראגען וועגען ערמעסיגען דעם אומזאץ־שטייער אויף א האלבען פראצענט און וועגען דער שטע־לונג פון די גארן־הענדלער צום קארטעל. די לעצ־טע פראגע האט רעפערירט דער וויצע־פרעזעס פון'ם פעראיין ד"ר זאקס, נאך א לענגערע דיס־קוסיע איז געוועהלט געווארען א קאמיטעט, וואס זאל זיך פארנעהמען מיט דער פראגע. אינ'ם קא־מיטעט זענען אריין ה"ה: אברהם קאן, ס. שווענ־טאסלאווסקי, איזידאר ווארשאווסקי, ל. מאקרסקי און ה' פאלעץ.

איז „ארדט" איז גאר פרעהליך מיט די „לאטקעס".

דער איצטיגער חנוכה־פראגראם האט אן אונ־געהויערען ערפאלג, און די גאנצע ערשטע וואך פון זיין אויפפיהרונג איז געשפּילט געווארען בײ אויס־פערקויפטע זעלער.

דער עולם ווערט ממש נתפעל פאר די גרויסע פארטשריט, וואס אונזער יונג קינסטלעריש טעאטערל מאכט מיט יעדען נײעם פראגראם.

פון דער בינע שטרוימט אראפ ליכטיגקייט, בעגייסטערונג און פרייד, און דער עולם ווערט אדורכגענומען און ענטוזיאזמירט זיך מיט יעדען נו־מער בעזונדער.

היינט, פרייטאג ווערט געשפּילט צוויי מאל — 7.45 און 10 א זייגער.

מארגען, שבת — בלויז 2 מאל: 4 און 6 א זייגער.

אין יודישען טעאטער.

פרייטאג שבת און זונטאג ווערט געשפּילט דער גרויסער אמעריקאנער שלאגער „די פערשעמטע כלה" פון וו. סיגעל. די פיעסע האט א גרויסען ערפאלג צוליב איהר רייכען אינהאלט און מעלאָ־דישער מוזיק. שבת 4 נאכמיטאג און מיטוואך אווענט, ווערט געשפּילט צו בילינע פרייזען, די פּאָ־פּולערע אפערעטע „חלומות פון ליבע" פון א. ליליען רעזשיסירט פון ל. ראבינאוויטש.

מעלדונגען.

רעליגיעזער ארבייטער פארטיי „פועלי אמוני ישראל" לאדז, ווסכאדניא 66.

מוצש"ק מקץ 8.30 אווענד קומט פאר אין איגענעם לאקאל א פארלעזונג פון ח' מ. זילבער־בערג, א. ד. ט.: „רעליגיעזע און וועלטליכע מא־ראל" (ארום דעם פראבלעם פון „גוטס און שלעכטס") בילעטען צום פרייז 20 גר. צו בעקומען בײם אריינגאנג. 3131

מעלדונג.

דער האנדווערקער־פעראיין, אגראראווע 9), מעלדעט אלע ח"ה מיטגלידער, אז שבת ד. 29־טען דעצעמבער ה. י. 5. נ. מ. קומט פאר אין פער־איינס־לאקאל א פארלעזונג א. ד .ט.: „דער יו־דישער בעל־מלאכה אין דער יודישער ליטעראטור" פון חבר ראטמאן י. ליכטענשטיין. בילעטען שוין צו בעקומען. 3127

סאצ. פערבאנד פון דער יודישער ארב־יוגענד „פרייהייט".

היינט, פרייטאג ד. 14. ה. ח. פּינקטליך 7.30 אווענד קומט פאר־אין איגענעם זאל פיעטריקאווער 83 א רעפעראט א. ד. ט.: „בירגערליכע און פּראָ־לעטארישע קולטור רעפ. ה. קרוי. בילעטען צו בעקומען בײם אריינגאנג.

אכטונג פרייהייטאווצעס!

שבת, 4 נ. מ. א וויכטיגע חברים פערזאמלונג. אלע חברים און חברטעס ווערען אויפגעפאדערט אומבעדינגט צו קומען. 3120 קאמיטעט.

ביבליאטעק א. נ. פון א. ד. גורדון בײ „התאחדות" שיענקיעוויטשא 3/5.

די ביבליאטעק־קאמיסיע מאכט בעקאנט, דאס ס'איז צוגעקומען א גרויסע צאהל ביכער פון די נייעסטע העברעאישע און יודישע אויסגאבען. די ביבליאטעק בעזיצט 4500 ביכער: אין העברעאיש, יודיש, פויליש און דייטש. דער חודש־אבצאהל איז א מינימאלער. ספּעציעלע הנחות פאר ארבייטער לאזע און שילער. די ביבליאטעק איז טעטיג 4 מאל וועכענטליך: זונטאג, דינסטאג, דאנערשטאג און שבת פון 7—9 אווענד.

יודיש טעאטער אין זאל „פילהארמאניע", לאדז, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן א. קאמפאניעץ.

מאנטאג, דעם 17. דעצעמבער ד. י., פּינקטליך 8.30 א זייגער אין אווענד ארדענט־איין דער לעקסיקאן־קאמיטעט בײם פראפעסיאנעלען יודישען ארטיסטען־פעראיין אין פוילען
א זײ־געזונט פאר'ן ה' זלמן זילבערצווייג,
רעדאקטאר פון „לעקסיקאן פון יודישען טעאטער", צו זיין אפפאהר קיין אמעריקא
נאר איין מאל! די דירעקציע פון קאמינסקי'ס טעאטער אין ווארשא הערמאן פעניגשטיין און מאיר נאר איין מאל!
ווינדער, האבען דעם כבוד פארצושטעלען אין לאדז די וועלט בעריהמטע קינסטלערין, וועלכע פייערט א טריאומף אין ווארשא
דארא ווייסמאן
און דעם בעריהמטען דראמא טורג און רעזשיסער
אנשעל שאר
אין דער איינמאליגער אויפפיהרונג פון דער גרויסער שלאגער קאמעדיע־דראמע
ווייב און געליבטע
פון וו. סיגעל און אנשעל שאר, מוזיק פון הערמאן וואהל, רעזשיס.: אנשעל שאר.

צוזאמען מיט דעם גאנצען קינסטלער־פערסאנאל, די ליבלינגע פון יודישען טעאטער־פובליקום אין פוילען (לויט א ב.) דאמען: ר. גאזעל, דארא וויסמאן, אננא לעווין, מ. מאניעלא, מ. קיצ'ק, סאניא שלאסבערג. העררען: מאיר ווינדער, שמואל לאנדוי, ה. סאנדלער, אהרן פאל־אקאוו, הערמאן פישער, הערמאן פעניגשטיין, זישע קאץ, פ. קערמאן, א. ראטמאן און אנשעל שאר.

פעסט־רעדנער: זלמן זילבערצווייג, מ. יאווילער (אין נאמען פון פראפ. יודישען ארטיסטען־פעראיין אין פוילען), אנשעל שאר (יודישע אקטיארען יוניע אין אמעריקא), יוליוס דאראווו (לאדזער יודישע טרופע), מאיר ווינדער (ווארשאווער יודישע שוישפּילער).

כאר און ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ל. זעלמאן. אדמינ.: ארנוואלד.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע. :—: קיין שטיי־פלעצער, פאכפארטו'ס און הנחה־בילעטען זענען נישט גילטיג. .—: אנהויב פּינקטליך 8.30 אין אווענד.

לכבוד חנוכה
עמפפעהלט איין דער געעהרטער קונדשאפט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע
פערפומען, זייפען, אלערליי קאסמעטיק
אין־ און אויסלענדישע העלנישע וואסערן, ווי אויך
אן'אויסוואהל פון ספעציעלע באמבאניערקעס צו פרייזען ביליגער ווי איבעראל.
Perfumerja J. DRUKIER, Zawadzka 11
tel. 75-92.

זאל פאלקס־הויז
זאוואדזקא 5.
מארגען, שבת, דעם 15־טען דעצעמבער פּ. י. 3.30 נאכמ.
און 8.30 אווענד ווערט געגעבען דורך דער טרופּע „שטערן"
2 מיניאטור־פאר־שטעלונגען
טשארלי טשאפלין אין קאסענט
רעזשי: ראזענצאפף. קאנפעראנסיער: דזיארעק. מוזיקאלישער לייטער: א. בערבער. 3138
בילעטען צו בעקומען בײם אריינגאנג.

CASINO

היינט און פאָלגענדע טעג! — גרויסע פּרעמיערע!

פּרעכטיגער סאָוויעטישער פילם, וואָס שטעלט פאָר די סענסאַציאָנעלע קאַריערע פון א וואונדערשעהנער וואָר־שעווערין, די לעצטע פאַוואָריטקע פון די ראָמאַנאָוו׳ס

„די פּרימאַבאַלערינאַ פון ניקאָליי וו״

די הויפּט־ראָלען קרעאירען: — STEFAN KUZNIECOW — און די פּאַסצינירענדע — שעהנהייט — B. KUINDŹI

ארגיעס און סקאַנדאַלען אין צאַרישען הויף. .·. הולטייאישע וועלט פון דער רוסישער אריסטאָקראַטיע. .·. פּיקאַנטע עפּיזאָדען פון אינטימען לעבען פון׳ם זעלבסטהערשער פון אַלרוסלאַנד מאַכען דעם פילם אַן אמת׳ע סענסאַציע.

אָנהויב פון די סעאַנסען 4.30 נאָכמ. — סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ל. קאַנטאָר. — אָנהויב פון די סעאַנסען 4.30 נאָכמ.

שבת און זונטאָג פון 12 ביז 3 נאָכמ. זענען אַלע פּלעצער 50 גר. און 1 זל.

TEATR POPULARNY

Ogrodowa 18, tel. 78-00

pod Dyrekcją

Józefa Pilarskiego.

טעגליך, 8.30 אָווענד! — טעגליך, 8.30 אָווענד!

„יונה פּירולקעס״

(פאַרטייטשונג פון מלכה שוואַרצענקאָפּ)

פּיעסע אין 5 אַקטען פון Gabryela Zapolska. סצענעס פון פּורים־מאַסקעראַדע אין 2 טען אַקט ווי אויך וואָקאַלע אין 4-טען אַקט לויט אויפטראָג פון ש. דזשיגאַן, ארט. פון יודישען טעאַטער „אררט״. אַ בית החיים אין 5 טען אַקט פּראָיעקט. פון קונסט מאָלער ש. בלום.

— אָריגינעלע מוזיק פון דוד בייגעלמאַן. —

פּרייזען פון די פּלעצער: דאָנערשטאָג, פרייטאָג, שבת און זונטאָג פון 3 זל. ביז 50 גר. דינסטאָג און מיטוואָך פון 2 זל. ביז 40 גר.

Grand-Kino

היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסע פּרעמיערע!

די גאָניאַלסטע קאָמיקער פון דער וועלט — PAT i PATACHON

„די היטער פון צניעות״

אין דער ניי־עסטער קרע־אַציע א. נ.:

הומאָר! וויץ! הוראַנאַן פון געלעכטער! א רעגען איבעראַשונגען!

אָרקעסטער אונטער דער לייט. פון ה׳ ר. קאַנטאָר. אָנהויב 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג פון 12 אַ זייגער בייטאָג.

געזעלשאַפטליכער חנוכה־ראַוט אין „וו.י.ז.אַ.״

מאָרגען, שבת, 15-טען דעצעמבער אַראַנזשירט איין דער יודישער פרויען־פערבאַנד „וו.י.ז.אַ.״ אין די זאַלען פון האַנדעלס־אַנגעשטעלטען פאַראיין אַל. קאָשטשיושקי 21 (פּאַרטער, 2-טער שטאָק)

א ראַוט

מיט טענץ און אַ זעהר פערשידענאַרטיגען פּראָגראַם.

צוו. אַנד. וועט אַנטיילנעמען אין פּראָגראַם די בעוו. פּאָלעסטינער אַרטיסטין

פר. בּרנשטיין־כּהן

איינגאַנגס־קאַרטען פאַר מיטגלידער און פריינדלעפיהרער געסט נעגען בילעטען, וועלכע זענען צו בעקומען ביי פרוי ד״ר דענטיסט מ רעזניק, נאַרוטאָוויטשאַ 2 און ביי ד״ר וו ספּעקטאָר, פּיעטריקאָווער 107.

פ. ס. צוליבן נאָהנטן ראַוט וועט דער טעע־אָווענד היינט נישט פאָרקומען.

מעבעל

לעצט אויפמערקזאַם!

אין א גרויסען אויסוואַהל צו ביליגע פּרייזען און אויף גינסטיגע בעדינגונגען.

עמפּפעהלט די פירמע

Z. Bocian, Piotrkowska 41

(w podwórzu)

קאַלאָשען בחנם!

ווייל טראָגענדיג אַזעלכע ערשטקלאַסיגע קאַלאָשען וועט אייך יעדער פּאָר מעהר גאָלד אויף די זוילען!

MAGAZYN UNIWERSALNY פּיעטריקאָווער 44 — עמפּפעהלט —

קאַלאָשען פאַר קינדער נומער 5, 6 אויף ווינטער.	4,50 זל.
„ רוסישע און טרעטאָרן פאַר דאַמען גרויס 0, 1, 2	5,50 „
„ אינגלענדישע גרויס 2, 4, 6, 7, 9, 10 פאַר דאַמען	6,25 „
„ „ אויף ווינטער גרויס 1, 2, 4, 5	6,75 „
„ פאַר יינגלעך	7,50 „
„ אינגלענדישע פאַר מענער	8,50 „
„ „ ריגער	8,75 „
„ רוסישע לייכטע „ גרייס 7, 11, 13	9,25 „
„ שוועדישע טרעטאָרן „ גרויס פון 10 ביז 13	9,75 „
„ האַלב־ווינטער גרויס 8 ביז 10	10,50 „
באָטען פאַר קינדער געפאַרדין מיט סאַמעט גרויס 5 – 7	11,— „
„ „ דאַמען מיט סאַמעט	16 — „
„ ספּאָרטאָווע גאַבאַרדין גרויס פון 8 ביז 10	16,50 „

נור נאָך צו עטליכע פאַר פון די אַנגעוויזענע גרויסען. ס׳איז אויך צו בעקומען נאָרמאַלע פאַסאָנען פון אַלע אינלענדישע און אויסלענדישע פאַבריקען ביז 20% נידריגער פון די קאָנקורענץ פּרייזען.

שטענדיג אויף לאַגער אַלע פאַסאָנען און גרויסען.

קומט אויפ׳ן גרויסען קערמאַש

„KROPLI MLEKA“

אויף פּעטריקאָווער 243

אין די טעג 14, 15 און 16. דעצ. ד.י. פון 10 אַ זייגער פריה ביז 10 אָווענד.

ביכלעך, לעבענס־מיטעל, שירצען, קליידונגס־שטאָפען, גאַלאַנטעריע, רעשטען, כאָינקע בעצירונגען, פאַנטאָוווע לאָטעריע, צוקערניע, קרעטשמע

פריהמאָרגעז פאַר קינדער 12 בייטאָג.

POKAZ MÓD

GUSTAWA ZMIGRYDERA z Warszawy

odbędzie się dziś, w piątek, o godz. 9.30 w. na KIERMASZU

„KROPLI MLEKA“ ul. Piotrkowskiej 243

„DOBROPOL“ Łódź, Piotrkowska 73 w podwórzu

29 — 29

שוינט אייער געזונד און געלד

און טראָגט נאָר די אָנערקענטע אַלס די ערשטקלאַסיגע

געטרעס פון געבר. ראַקמאַן

וואָס זענען פּראָדוצירט מיט אַ פאַבריק מאַרקע „גימנאַסטיק״ פאָדערט אין אַלע ערשטקלאַסיגע גאַלאַנטעריע־, און שיך געשעפטען. דעטייל צעגעלניאַנאַ 48.

אַ קוואַליפיצירטע

פּערקויפּעריז

ווערט געזוכט אין דער צוקערניע פון נ. ווינבערג, פּיעטריקאָווער 38 טעל. 43–82.

עס ווערט רעפלעקטירט אויף פּערקויפּערינס מיט לאַנגיעהריגער פּראַקטיק.

3174

תלמידים פון גמרא און גפ״ת

אויף אַ גאַנצען טאָג און אויף אָווענד־קורסען ווערען אָנגענומען בחנם אין דער

ישיבה „אורחת חיים״

אין קאַנצעלאַריע פּולנאָצנאַ 6, וו. 5, 2-טער שט. פון 10–12 מיטאָג און פון 2–4 נאָכמיטאָג.

3176

טויזענדער דאַמען

האָבען שוין פעראַכטען זייערע שניי־שיך מיט׳ן פּאַטענטירטען אופן פון עלעקטרישע וואַלקאַניזאַציע. דאָס איז דער איינציגער אַרט צוריקצוגעבען בעשעדיגטע שניי־שיך מיט ביליגע קאָסטען דעם גענצליך פרישען צושטאַנד.

צו פאַריכטען נעהמען אָן אויסשליסליך די פירמעס:

H. GUTMAN, Narutowicza 9.

B. BO i S-ka, Piotrkowska 154.

בעקאַנטמאַכונג.

2698

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער ג׳ קונדשאַפט, אַז צום איצטיגען ווינטער־סעזאָן איז מיין בעוואוסטע שאַמאָט־אייווען־פאַבריק פּראָדוצירט מיט אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע נייעסטע

שאַמאָט־אייווען און קוכעז

די נייעסטע מוסטערן. פּינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג קליינע ראַטען־אויסצאָהלונג, ביליגער ווי איבעראַל!

מיט אַכטונג

Firma „PIECPOL“

Piramowicza (Olgińska) 14.

יודיש טעאטער
— אין זאַל —
פילהארמאניע
20 נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון
א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ.

שבת נאכמיטאג צו בילינע פרייזען
און צום לעצטען מאל דער שלאגער
פון סעזאָן, די ליבלינגס-אפערעטע פון לאדז

א גרויסע טעאטער-וואָך! לייענט גענוי און אויפמערקזאם דעם אנאָנס!

היינט פרייטאג, מארגען שבת אין אווענד און זונטאג אין אוונד צום לעצטען מאל

די נייסטע פרעמיערע וועלכע האט זעהר אויסגענומען ביים לאדזער פובליקום

די פערשעהמטע כלה

אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון סיגאל. די הויפט-ראָלען פיהרען אויס די ליבלינגס-ארטיסטען באריסאווא און ראבינאוויטש אין דער פיעסע ווערען געזונגען פיל שעהנע געזאנגס-נומערן.

חלומות פון ליבע

אין 3 אקטען מיט 25 נומערן געזאנג און טענץ פון אבא ליריען מיט דער בע-ליבזע' פריי-דאנע נאדיא קארעני און די ליבלינגע באריסאווא און ראבינאוויטש. ס'בעטייליגט זיך דער גאנצער פערזאנאל. רעזשי: ל. ראבינאוויטש

מאנטאג, דעם 17-טען דעצעמבער 8.30 א זייגער אין אווענד
גרויסע איבערראשונג פאר לאדז!
גאסט די דירעקציע פון קאמינסקי'ס טעאטער אין ווארשא

נאר איין מאל לכבוד דעם אפשידס-אווענד פונ'ם רעדאקטאר פון „לעקסיקאן פון יודישען טעאטער"
זלמן זילבערצווייג

הערמאן פענינגשטיין און מאיר ווינדער דעם כבוד צו רעפרעזענטירען אויף אן אײנמאליגע פארשטעלונג

אין לאדז די וועלט-בעריהמטע יודישע קינ-סטלערין, וועלכע האט אויפגעשטורעמט ווארשא

דארא ווייסמאן

אין אנשעל שאר'ס אויפפיהרונג פון דער שטיק אויסגענומענער טראגי-קאמעדיע

ווייב און געליבטע
פון וו. סיגעל און א. שאר

אין דער איינמאליגער פארשטעלונג בעטייליגט זיך דער גאנצער אריגינעלער פערסאנאל פון קאמינסקי'ס טעאטער, ווי די ליבלינגע פון יודישען טעאטער-פובליקום, (לויט א"ב):

דאמען: ר. גאָזעל, דארא ווייסמאן, אננא לעווין, מ. מאַנעלע, מ. קוציק, סאַניע שלאָסבערג. — הערען: מאיר ווינדער, שמואל לאנדוי, ח. סאנדלער, אהרן פאליאקאוו, הערמאן פישער, הערמאן פענינשטיין, זישע קאַץ, פ. קורמאַן, א. ראטמאן און אנשעל שאר.

פעסט - רעדנער: זלמן זילבערצווייג, מ. יאָוילער (אין נאמען פון פראפ. יודישען ארטיסטען פאראיין אין פוילען), אנשעל שאר (יודישע אקטיארען-אוניע אין אמעריקא), יוליוס ראקאוו (לאדזער יודישע טרופע), מאיר ווינדער (ווארשאווער יודישע שוישפילער). **פעסט - רעדנער:**

רעזשי: א. שאר. טעכנישער לייטער ה. פישער ג. אדמיניסטראטאר ארנאלד.

פערזארגט אייך מיט בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען. קיין שטעה פלעצער זענען נישט פערהאן. פאספארטוס און הנחה-בילעטען זענען נישט גילטיג.

APOLLO
סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' צ. קאנטאר

היינט און פאלגענדע טעג! דער ליבלינג פון די „רויזע" HARRY LIEDTKE אין דעם נייעסטען פילם

„גרויסשטעטישע יוגענד"
(דאס פרייליין מיט טעמפעראמענט)

גרויסער אויסשטאטונגס-פילם, וועלכער שפילט זיך אפ אין די וואונדערשעהנע שווייצערישע אלפען און סט. מאריץ.

אויסערדעם א שעהנע קאמעדיע א. נ.: „די ליבע אין געפאהר"

נעקסטער פראגראם: „פיין פון ליבע" מיט OLGA CHECHOWA — נעקסטער פראגראם: „פיין פון ליבע" מיט OLGA CZECHOWA

CORSO
היינט פרעמיערע! דאס מאנומענטאלע מייסטערווערק
קבר פון אומבעקאנטן זעלנער
אין דער הויפט-ראָלע די בעריהמטע פוילישע קינסטלערין
MARJA MALICKA

WODEWIL
גלובנא 1

ODEON
פושעיאזד 2

די לעצטע 3 טעג! .˙. דער ליבלינג פון לאדזער פובליקום
HARRY LIEDTKE
אין זיין נייעסטער קרעאציע פון 1928/29
„מיין פריינד האררי"
אויסער דעם ליבלינג האררי לידטקע שפילען די איבריגע ראָלען די בעריהמטע Marie Paudler i Bruno Kastner

אויסערן פראגראם: א פארם אויסערן פראגראם:

קינא-טעאטער
„PALACE"
Piotrkowska 108.

היינט און פאלגענ-ע טעג! גרויס עראטיש מייסטערווערק! היינט און פאלגענדע טעג!
„דער גורל פון געפאלענע מעדעל"
גרויסע טראגעדיע פון א פערפיהרטע מעדעל אין 10 אקטען. אין דער ראָלע פון פערפיהרער RUDOLF KLEIN-ROGGE

די ראָלע פון דער פערפיהרטער שפילט VERA SZMETERLOW אין די נעגעל פון הענדלער מיט לעבעדיגע סחורה!

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' מ. לידויער. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

CZARY
היינט און פאלגענדע טעג! סענסאציאנעלער שלאגער פון סעזאָן! היינט און פאלגענדע טעג!
די נקמה פון א נעגער
אונגעוועהנליכע אינדיש קאוובאישע דראמע מיט'ן אנטייל פונ'ם קעניג פון די קאוובאיען Fred Cohler i Betty Bronson

אויסערדעם: אמעריקאנער קאמעדיע.

קינא=טעאטער
„CAPITOL"
רוג זאוואדזקא און זאכאדניא.

היינט און פאלג. טעג!
גרויסע פרעמיערע!
דער גרעסטער פאסצינ. פילם פון Cecil B.deMille דערפראד. פון

די פירשטין פון דונאי
(רוח פון מלחמה)

אין די הויפט-ראָלען: דער בעריהמטער טראגיקער JÓZEF SCHILDKRAUT די שעהנע Leatrice JOY און NILS ASTHER

דראמע געשאפען אויפ'ן גרונד פון לעבען פון דער ווינער אריסטאקראטיע. כשוף פון שטרוים וואלץ. סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ש. בייגעלמאן.

בעמערקונג: אויפ'ן ערשטען סעאנס אין געוועהנליכע טעג אין שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 נאכמ. זענען די פרייזען 50 גר. און 1 זלאטי.

3023

ווער עס וויל מעבעל

קויפען שלאף=צימער, שפייזע=צימער, קאבינעטען ווי אויך ענצעל זאל זיך ווענדען נאר צו די איבעראל בעקאנטע סאלידע פירמע

I. M. Terkeltaub 12 Narutowicza 12
w podwórzu, telefon 34-18.

רייכער אויסוואהל! גאראנטירטע ארבייט! ביליגסטע פרייזען בעקוועמסטע בעדינגונגען

מאטארען פון האלבע פערדע-קראפט
1 פאזאווע צו שפולמאשינען, קרייצמאשינען און אנדערע קליינע מאשינען עמפפעהלט פון לאגער

Przedsiębiorstwo Elektrotechniczne
„OHM" Piotrk. 82, tel. 60-34
מאנטירונג אין פערלויף פון 2 טעג.

GDZIE? KIEDY? CO?

Już w SOBOTĘ o godz. 6-ej w.

„VICTORJA"

Dla kogo??!! - - - - Dla WAS
Wytrawni Smakosze!!

3092

ד"ר מ. קאליש
צאהנארצט, צאהנכירורג
עמפפאנגט פון 11—2 און פון 4—8.
זשעראמסקיעגא (פאנסקא) 37.

אבאנעמענט-פרייז פרייז מעקסט—15 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—20 גר. אין דער וואך 7 ...
אין טעקסט—40 . . . . . 60— . . . 4 . .
נאָכ'ן טעקסט—1 . . . . . 15— . . . 7 . .
... 50 ... 100 ... 10 ... [illegible]

אנאָנסען-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד מיט 30 פראצ. טייערער.
פאר'ן אינהאלט און פארמעל די אנאָנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען [illegible]

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.
Czcionkami i druk „Najer Folksblat" Piotrkowska 21.